

RELIGION 2.0?

TENDENSER OG TRENDS I DET NYE ÅRTUSIND

5 ■ **TEMA 1 Definitioner og begreber**

- 6 **Hvad snakker vi om?**
- 10 **At forstå religion bedst** – med eller uden religiøse briller
- 14 **Spiritualitet** – samlebandsprodukt eller unika?
- 18 **Fra firhjulskristne til fejringskristne**

25 ■ **TEMA 2 Børn og unge**

- 26 **Gå glad i bad?** – muslimske normer for fællesbad
- 30 **Tradition til forhandling** – at være 2. generations hindu i Danmark
- 34 **Vejen til Gud går gennem Google** – om unges brug af internettet til religiøse formål
- 40 **”På Færøerne tror man da”** – religion i folkeskolen
- 44 **Århus valgmenighed** – en anakronisme?

49 ■ **TEMA 3 Religion under forvandling**

- 50 **Genfødt og blå** – religiøsitet baseret på James Cameron’s *Avatar*
- 56 **Det er bar’ kirke!**
- 62 **Evangelist** – på mission i Danmark
- 68 **Doña Concha og pinsevækkelsen i den katolske kirke**

73 ■ **TEMA 4 Folkekirken under forandring**

- 74 **Vil du ha’ nougat til nadveren?** – en guide til at ændre den danske folkekirke
- 80 **Ny ateisme** – de virker sure, men måske har de ret!
- 86 **You may now kiss the bride** – om USA’s betydning for folkekirkens fremtid i Danmark
- 91 **Når køn og seksualitet forandrer folkekirken**

96 **FORFATTERE**

INTRODUKTION

Til alle tider har religion haft indflydelse på, hvordan folk har forstået og forholdt sig til verden omkring sig, hvordan samfund og kulturer er opstået, konger og statsledere har ledet og regeret. Sådan har det været, siden den menneskelige civilisation blev grundlagt, og sådan er det stadig den dag i dag. Selvom flere i løbet af det seneste århundrede har ønsket at lægge 'religion i graven', er der stadig en forventning blandt de fleste folk i dag til, at der eksisterer noget 'større' end det enkelte individ, som har betydning for hvordan livet former sig – både det nuværende og det evt. efterfølgende. Religion forklarer eksistensen og opstiller rammer for, hvordan mennesker forholder sig til og handler i forhold til hinanden. Selvom særligt vilkårene for religioners udfoldelse har ændret sig gennem tiden, synes essensen af religion dog altid at have været den samme. Eller har den? Ser man fx på religion i dag, er det tydeligt, at religion på mange områder spiller en anderledes rolle i samfundet i dag end for 100 eller bare 50 år siden. I de seneste årtier er bl.a. uddannelsesniveaet steget mærkbart og arbejdsmarkedet ændret sig i tråd hermed. Teknologien har ligeledes udviklet sig eksplosivt og fx gjort det muligt at kommunikere med folk verden over på en måde, som aldrig tidligere

har været muligt – enten via forskellige medier eller gennem rejser og endda til en pris, så selv folk i tredjeverdenslande er blevet verdensborgere. Roland Robertson har betegnet udviklingen som, at verden bliver "a singular place" og andre, at identitetsdannelse er blevet den enkeltes eget livsprojekt – man har mulighed for og skal selv vælge, hvad man ønsker at uddanne sig til, arbejde med eller som, 'være' og hvad man ønsker at tro på m.m. Verden er forandret mærkbart de seneste årtier – så meget at det måske er muligt nu at tale om en religion i en hel ny form, religion i en version 2.0?

Meget er skrevet og ment om religion og dets rolle i samfundet i de seneste år – både af journalister, offentlige debattører, af politikere, forskellige forskere og af den brede befolkning i det hele taget. Blandt de mere toneangivende stemmer i de offentlige debatter har været stemmer fra Center for SamtidsReligion (CSR) – en gruppe forskere fra Det Teologiske Fakultet på Aarhus Universitet, som beskæftiger sig med at dokumentere religion, dens udbredelse og indflydelse i Danmark i dag. Nogle af de spørgsmål og emner, der har været forsket i, har fx været, hvor mange religioner findes i Danmark? Hvor ligger de placeret (i byer eller på landet)? Hvor mange personer er tilknyttet ►

► de forskellige religioner, og er der forskellige grader af medlemskaber i grupperne? Hvordan organiserer de sig? Hvordan finansierer de deres aktiviteter? Og nok vigtigst af alt: Er der noget, der i de senere år har forandret sig, og er der mulighed for at spotte helt nye tendenser og 'trends' inden for religionernes verden i dag? Mange forskellige vinkler og projekter har været sat i søen. I denne bog er et lille udsnit af disse præsenteret i form af 17 korte artikler, som hver især fremviser og diskuterer aktuelle temaer i forhold til religion i Danmark i dag. En styrke ved Center for SamtidsReligion er også, at det rummer medlemmer fra flere forskellige fagtraditioner. Således er der blandt bidragsyderne til denne bog bl.a. teologer, religionssociologer og religionshistorikere. Trods den fælles interesse for religion i samtiden er centret dermed også kendetegnet ved, at det rummer forskere med forskellige interesseområder, forskellige tilgange og i visse tilfælde også forskellige måder at fortolke de forskellige undersøgelser på. Dette vil også komme til udtryk i de forskellige artikler.

Bogen er opdelt i fire temaer, som flere af centrets forskere de sidste år har været optaget af. Det drejer sig henholdsvis om afklaring eller gentænkning af centrale begreber inden for re-

ligionsvidenskaben (tema 1). Det gælder temaet religion og børn – eller rettere religionernes betydning for børns liv i dag (tema 2), og det gælder spørgsmålet om, hvorvidt det religiøse landskab forandrer sig (tema 3), og hvordan kristendommen i Danmark forholder sig til disse forandringer (tema 4). Om religion i disse år gennemgår en grundlæggende forandring (eller ligefrem forvandling), vil denne bog ikke give endegyldigt svar på. I stedet vil de enkelte artikler løfte sløret for en række snapshots af det religiøse landskab i dag. Nogle udpeger nye tendenser, andre kaster lys over aktuelle debatter, og andre igen tager et smugkig i krystalkuglen. Der er nogle, der provokerer, nogle der diskuterer og andre igen, der stiller spørgsmål til læseren. Så: Er det muligt at tale om, at vi i disse år er vidner til fremkomsten af en religion 2.0? Læs artiklerne i denne bog og vurder selv.

For flere informationer om Center for Samtids-Religions forskning og forskellige udgivelser: www.teo.au.dk/csr

God fornøjelse

René Dybdal Pedersen

TEMA 1

DEFINITIONER OG BEGREBER

HVAD SNAKKER VI OM?

Kristne i stille bøn foran alteret i midtbyens middelalderkirke. Muslimer i faste under Ramadanens fejring af profetens åbenbaring. Hinduer til storfest blandt guderne, buddhister til ceremoni med munke i templet. Jøder læser toraen i synagogen, healere retter på energibanerne, asatroende skåler med Thor og Frej til aftenens blotgilde. Medier skriver om det, politikere taler om det, ateister taler imod det, de fleste har en mening om det. Trods mange års profetier om en stille bortgang er religion her stadig i en eller anden form.

”Samtidsreligion” dækker som sådan al religion, for på et tidspunkt har alle religioner og al religiøsitet været samtidig. Fokus for begrebet er dog den nutidige samtid, og interesserer man sig for hjemlige forhold, gælder det både de gamle og kendte (som protestantisk og katolsk kristendom), de knap så gamle og ikke helt så ukendte (valg- og frikirker, jødiske grupper), de nyeste (nye religiøse grupper, new age, spiritualitet) og mest eksotiske (muslimer, hinduer, buddhister). Samtidsreligion omhandler både den etnisk danske folkekirke og de fra andre himmelstrøg nytilkomne indvandreres, flygtninges og efterkommeres religion. Og begrebet

omfatter den løse religion, spiritualiteten, privat-, kultur-, hybrid- og populærreligiøsiteten. Samtidsreligion har et snævert fokus (samtiden), men en bred horisont (religion).

”Rigtig” religion

Selv om begrebet samtidsreligion ikke er nyt, er der de sidste år kommet langt mere fokus på feltet. For bare nogle år siden var samtidsreligion ikke noget, der interesserede mange

Foto: René Dphali Pedersen

religionsforskere og -lærere. Måske var det fordi, de færreste stillede spørgsmålstegn ved ideen om religionens uddøen eller manglende betydning i moderne, vestlige kulturer. Sekularisering var for mange en proces, der bare var underforstået, og religion var et typisk udtryk for før-moderne eller eksotiske samfund. I dag kan vi se, at religion for mange måske spiller en mindre rolle, men dog stadig eksisterer, også i vores del af verden.

Men den tidligere manglende interesse for samtidsreligion hænger også sammen med selve religionsforståelsen. Religionsundervisningen har traditionelt beskæftiget sig med, hvad man

har anset for "rigtig" religion, nemlig den form for religion, man har studeret i klassiske, kano-niske tekster hos verdensreligionerne, primært kristendommen. At forstå en religion kræver indsigt i dens oprindelse, historie, udbredelse og teologi. Men doktrinerne og teksterne er sjældent repræsentative for andre end en lille elite og siger ikke altid noget om praksis. Når vi studerer biblen eller buddhistiske sutraer, skal vi huske på, at det tidligere var de færreste, der overhovedet kunne (eller havde adgang til) læse i skrifterne. Det var en pointe for både protestantiske teologer og "protestantisk" moderne buddhister at få dem til faktisk at gøre det.

Forestillingerne om "rigtig religion" er noget, religionsforskningen selv har skabt. Disse har rod i protestantisk kristendom og bestemte historiske perioder i Vesten. "Verdensreligioner" og fokus på elitær tekstreligion blev ikke bare opdaget, men i lige så høj grad opfundet af vestlige litterater med hang til at kortlægge verden. Før de blev opdaget og beskrevet, var der ingen buddhisme, hinduisme, taoisme, shintoisme, animisme osv. Man kan måske endda sige, at "religion" var en helt ny opfindelse, et produkt af moderne tid og kristendommens behov for at spejle sig selv i andre. Måske derfor ser man stadig religioners udtryk opdelt i hierarkier: Tekster og doktriner er mere rigtige end ritualer og praksis. Oprindelig religion er mere autentisk end moderne religion. Kirkereligion er finere end folkereligion. Elitær systematik er bedre end kulturreligion. Klassiske sprog er mere ophøjede end levende sprog. Rene idealverdener er mere rigtig religion, end mudret, menneskelig aktivitet.

Videnskab handler (også) om at bruge ►

► fælles sprog og lave brugbare kort. Vi har brug for begreber og kategorier for både at tale om religion og om religioner. Der er rigtig god grund til at læse hellige tekster på originalsprog og at sammenligne religiøse ideer. Klassisk lærebogsreligion har naturligvis sin berettigelse. Man skal bare være sig bevidst, hvad det er,

man beskriver. Det kan nemlig kortslutte, hvis man identificerer ideer og idealer med virkelighed eller tekster med praksis. Meditation er fx *ikke* særligt meget praktiseret blandt hinduer og buddhister i Asien. Eller hvis man har én religion som skabelon (fx kristendom) og kvalitativt måler alle andre ud fra dennes skelet. Tro er fx *ikke* særligt udbredt i ret megen ikke-kristen religion. *Tiltro* til, at

”systemet nok virker”, at guderne regerer, og at præsterne er habile styrmænd, er derimod ganske udbredt – så behøver man som lægmand ikke sætte sig ind i religionens *hardware*.

Levende religion

Levende religion kan man kalde den form for religion og religiøsitet, som individer og grupper praktiserer og erfarer i deres daglige liv. Nogle gange passer disse fint ind i teologiske systemer, andre gange ikke. Levende religion er, når praksis er i højsædet frem for teori og idealer. Levende religion er mere i krop og følelser end i systematiske tanker, mere ”på gulvet” end i elfenbenstårnet. I den forstand er den i

familie med ”kulturreligion”. Kulturreligiøsitet kan man kalde det, at man nok deltager i højtid og overgangsritualer og på forskellig vis identificerer sig med den religion, der historisk har præget kulturen, man er del af. Men man tror ikke (nødvendigvis) på religionens lære og doktriner, og ofte er man heller ikke specielt engageret i dens virke. Mange danskere har det sådan med kristendom, og mange immigranter bruger religion til at fastholde deres etniske identitet. Levende religion og kulturreligiøsitet er i det hele taget nok de mest udbredte former for religion og religiøsitet i hele verden!

Studerer man samtidsreligion, fokuserer man på samtiden. Både den officielle tekstreligion og den levende religion. Kirken, teologien og folkekirken har store udfordringer i moderne tid, og det er værd at undersøge. Dét er også kristendommens selvforståelse, betydning i samfundet og mødet med andre religioner i det multireligiøse Danmark. De store religiøse traditioner er levende traditioner her i landet, og de har deres historier langt tilbage i tiden. ”Blandingsreligion” eller synkretisme er lige så gamle fænomener. Alle religioner er i en vis forstand blandet sammen og findes kun ideelt set som velafgrænsede kategorier. I moderne tid er det dog, som om ”hybridreligion” for den enkelte har endnu bedre vilkår. Når den kristne tror på reinkarnation eller går til buddhistisk meditation, når muslimen genopfinder sin religion via kultursymboler hentet hjem fra hjemlandets tv-kanaler, når jøden går til krystalhealing, eller den katolske kirke integrerer asiatisk forfædre-tro, er det helt almindelige udtryk for, hvordan religion udvikler sig på tværs af ideelle systemer, også i samtiden.

VIDSTE DU, AT ...

... alle verdensreligioner er repræsenteret i Danmark
 ... der alene i Århus er 75 religioner og spirituelle grupper
 ... 40 % af alle indvandrere er kristne
 ... ”religion” betegner noget, de færreste fagfolk kan blive enige om at definere

Spiritualitet og gråzone-religiøsitet

Men samtidsreligion omhandler også den mere løse ”gråzone-religiøsitet”. Den dyrkes fx af dem, der hellere forstår sig som del af et spirituelt (frem for religiøst) fællesskab. Spiritualitet finder mange i de traditionelle religioner, men de sidste årtier er det også blevet et mærkat, mange hellere vil sætte på alternativ søgen, på egen praksis. Det autentiske selv finder mange moderne danskere sammen med andre gennem terapi, selvudvikling eller alternativ behandling. Andre finder det mest autentisk at søge sin helt egen vej til indsigt og velvære, hvilket nogle kalder ”privatreligiøsitet”. Både blandt de nye religioner og det brede felt new age er sådanne ideer og praksisformer udbredte, og på visse måder har spiritualitet overtaget en del af de gamle religioners autoritet og marked.

Markedet har altid været vigtigt for en religions udbredelse. I samtiden er det endnu vigtigere at kunne begå sig på markedsvilkår, specielt hvis man ikke er understøttet af staten. Religiøse og spirituelle grupper må ”storytelle” sig selv for at få autoritet. Vi ser desuden også virksomheder markedsføre smarte produkter ved religiøse symboler, og vi ser populærkultur som film, bøger, musik eller tegneserier, der både afspejler og selv er med til at fostre interessen for religion og spiritualitet. Også medierne, politikerne og meningsmagerne er med til at skabe og vedligeholde religion ved aktivt at deltage i og påvirke religionernes verden.

I dag har piben mange steder fået en anden lyd. Studiet af levende religion og samtidsre-

ligion er ikke længere ude i kulissen som en forkølet og ignoreret, excentrisk outsider. Nogle vil måske endda sige, at det visse steder er blevet så in, at man helt har glemt den klassiske religionshistorie og teologien. Men det hænger selvfølgelig sammen. Fokuserer man på samtidsreligion, vil man åbne for nye måder at se på klassisk religion, ligesom studiet af klassisk religion kan give indsigt til at forstå samtidsreligion. Tager man samtidsreligions-brillerne på og kombinerer de klassiske tekster med andre typer kilder og metoder, åbner der sig veje for også at bygge bro til andre felter, andre fag. Og til en ny forståelse af relationen mellem religion, kultur og mennesker. ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- Center for SamtidsReligion: www.teo.au.dk/csr
- Religion i Danmark: www.teo.au.dk/csr/religionidanmark
- Det danske Pluralismeprojekt: www.teo.au.dk/csr/pluralismeprojektet

Bøger og artikler

- Lars Ahlin: *Krop, sind eller ånd?* Forlaget Univers, Højbjerg (2007)
 - Jørn Borup: *Dansk Dharma* Forlaget Univers, Århus (2005)
 - Marianne Qvortrup Fibiger: *Religiøs mangfoldighed - en kortlægning af religion og spiritualitet i Århus* Systime Academic, Århus (2004)
 - Lene Kühle: *Moskeer I Danmark – islam og muslimske bedesteder* Forlaget Univers, Højbjerg (2006)
 - Viggo Mortensen: *Kristendommen under forvandling* Forlaget Univers, Højbjerg (2005)
 - René Dybdal Pedersen: *I Lysets Tjeneste* Forlaget Univers, Højbjerg (2005)
-

AT FORSTÅ RELIGION BEDST

– MED ELLER
UDEN RELIGIØSE
BRILLER

Kampen om
den samtids-
religiøse
ekspertise

”Most People Have an Opinion About Religious Movements... INFORM has the Facts”. Dette er det første man bliver mødt med på INFORMs hjemmeside – et godt slogan, for hvem vil ikke gerne have ‘hard facts’, der ikke er farvet af holdninger?

Men de fleste forskere – også dem, der er tilknyttet *INFORM* – er enige om, at spørgsmålet er, om der overhovedet findes ufarvede fakta om religion. Inden for den religionsvidenskabelige beskrivelse af det samtidsreligiøse område er *idealet* om ufarvet (objektiv) forskning imidlertid stadig i højeste kurs. Og forskerne bestræber sig på at levere ‘fakta’, som er uden forurening fra eventuelle personlige trosforestillinger. Som en af mine kolleger fra *Center*

for *SamtidsReligion (CSR)* sagde til mig i et interview:

”Når jeg kører i bussen ind til universitetet ude fra præstegården, så er jeg præstekone og i en eller anden forstand troende, indtil jeg kommer til Vericentret [ca. 3 km. før universitetet, red.]. Når jeg kommer til Vericentret så skifter jeg (knips), og så er jeg ateist.”

Over for dette religionsvidenskabelige ideal kan man stille teologi, der har et ideal om

bevidst at stå i en kristen tradition og derfra læse verden. I et nyt dokument om teologiens metoder fra Det Teologiske Fakultet i Århus lyder det: ”*Det er uomgængeligt for teologien, at trosgrundlaget [...] artikuleres selvbevidst og selvkritisk.*” Forholdet til det kristne trosgrundlag, som teologi bedrives ud fra, udtrykte teologen Johannes Aagaard sådan: ”*Vi står på den kristne ortodoksis grund, og vi har ingen interesse i at sætte ”kritiske” spørgsmålstegn ved den kristne tros grundlæggende forudsætninger.*” Både religionsvidenskab og teologi har altså tilsyneladende en klar idé om deres udgangspunkt for at bedrive forskning. Men spørgsmålet er, om ikke begge fag har brug for en filosofisk tvivl angående sig selv og sin egen synsvinkel.

Hjernevask eller ej

Organisationen *INFORM* blev dannet omkring den engelske religionssociolog Eileen Barker i 1988. Hun udgav i 1984 resultatet af syv års forskning i bogen *The making of a Moonie – Choice or Brainwashing*. Med den befinder vi os midt i en stor offentlig diskussion, der rasede voldsomt fra 70'erne og ikke er slut endnu. I hele den vestlige akademiske verden, der beskæftigede sig med samtidsreligion – og i dagspressen – skændtes man om, hvordan de nye religiøse bevægelser med mere eller mindre asiatisk og/eller okkult inspiration, som mange oplevede boomed i den vestlige verden i årene omkring 68-oprøret, skulle forstås. Kultkri-

tikere argumenterede for, at der foregik en form for *hjernevask*, *Mind Control* (sindelagskontrol) eller i det mindste *coersive persuasion* (tvingende overtalelse) i det, de kaldte *the new religious cults* (nyreligiøse sekter). Allerede i 1971 blev organisationen *The Parents' Committee to free our Children from the Children of God* (forældrekomiteen til befrielse af vores børn fra ”Guds Børn” – *FreeCoG*) dannet i USA. *Children of God* er sammen med *Scientology* og *Unification Church* (Moonbevægelsen) en af de tre mest kendte og kritiserede nye religiøse grupper. Organisationer som *FreeCoG* blev senere kaldt *The Anti-Cult Movement* og blev af mange opfattet som en slags ’bagvendt’ nyreligiøs bevægelse, der lånte sin identitet fra de grupper de kritiserede og troede på idéen om hjernevask som et dogme.

England, hvor Eileen Barker levede, fik sin første og største kultkritiske gruppe med dannelsen af *Family, Action, Information, Rescue* (*Familie, Aktion, Information, Redning – FAIR*) i 1976. Den startede med et særligt fokus på *Unification Church*, men udvidede hurtigt sit arbejdsfelt til alle de grupper, organisationen anså for at være problematiske. *FAIR* eksisterer stadig, men blev i 2007 omdøbt til *The Family Survival Trust*. Over for disse kultkritiske grupper, hvoraf mange medlemmer var forældre til tilhængere af de nye grupper eller selv eks-medlemmer, der følte sig manipulerede, stod primært de religiøse grupper selv. ►

Foto: ISE Library

Eileen Barker (th.) med professor Hilde Himmelweit (midt 1980'erne)

► I dette felt ønskede Eileen Barker at finde 'facts' frem for meninger. Vejen frem var at undersøge de religiøse grupper som rent menneskelige eller sociologiske størrelser, frem for at stille spørgsmål til deres filosofiske og/eller teologiske systemer. Måske fordi hun boede i England, hvor *Fair* var den vigtigste kultkritiske organisation, som havde en særlig interesse i Moonbevægelsen, valgte hun at lave et empirisk studie i den. Det resulterede i *The Making of a Moonie*. Ønsket om, at denne slags 'rigtig' videnskabelig viden skulle danne grundlaget for beslutninger og rådgivning vedrørende nye religiøse grupper, førte til dannelsen af *INFORM*.

Dialog eller hvad?

I Danmark blev den akademiske stemme i offentligheden vedrørende nye religiøse grupper erobret af teologen Johannes Aagaard. Han startede allerede i 1973 den studiegruppe, der senere blev til organisationen *Dialogcentret*. Dette center er ofte blevet opfattet som en antikult-gruppe (ligesom *Fair* i England), men i centrets selvforståelse var det et *Dialog*-center, hvor man selv stod i en bestemt religiøs tradition og herfra ønskede at blive klogere og gøre andre klogere på deres religion. Metoden til det skulle være 'dialog i konfrontation', hvor man stillede alle de uhøflige spørgsmål og ikke pakkede tingene ind i vat.

Denne konfronterende og spørgende dialog, rodfæstet i den kristne religion, var basis for den akademiske ekspertise vedrørende nyreli-

giøse bevægelser, som danskerne mødte op gennem 80'erne og 90'erne.

En gammel strid

Striden om, hvem der er mest kompetent til at udtale sig videnskabeligt eller akademisk om religioner i samtiden, er mindst lige så gammel som den vesteuropæiske måde at tænke på. I den græske antik kan man ikke bare finde forløberne for de fleste meninger om religion og tro, men også forløbere for de forskellige måder at reflektere over tro på. Platons Sokrates og Det Nye Testaments Jesus kan ses som prototyper på henholdsvis en filosofisk og en teologisk måde at tænke på. Sokrates fandt filosofiske dybder i samtidens religion. I en berømt tale han holdt ved et drikkegilde (*Symposion*), lod han præstinden Diotima forklare, hvad kærlighed (eros) er, fordi hun vidste mere om det end han. Det Nye Testaments Jesus reflekterede teologisk over, hvad Gud i virkeligheden havde ment med sine åbenbaringer i Det Gamle Testamente. Den græske digter og tænker Xenophanes (ca. 570-475 f.kr.) kan ses som en forløber for religionssociologien. Han sagde, at hvis heste eller køer kunne lave billeder af guderne, ville gudebillederne forestille heste og køer. Dermed argumenterer han for det første for en bestemt opfattelse af guderne, nemlig at de er menneskeskabte. Og samtidig argumenterer han for, at en bestemt måde at se på guderne – nemlig som biprodukter til det menneskelige samfund – skaber mest viden om dem.

Xenophanes, Jesus og Sokrates stod i første omgang over for de almindelige borgere og præsterne, der deltog i og levede af den etablerede gudskyndelse. De kom ind som eksperter og

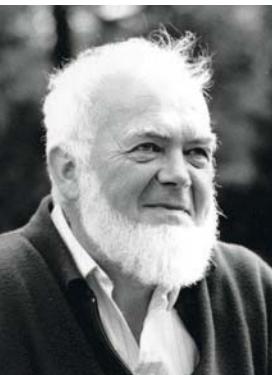

Foto: Mikkel G. Olesen

Johannes Aagaard. Grundlægger af det i Århus beliggende Dialogcenter.

satte spørgsmålstegn ved den etablerede forståelse. Men deres refleksioner stod også over for hinanden, og Eileen Barker og Johannes Aagaard kan i denne forbindelse beskrives som akademiske arvtagere efter traditionen fra Xenophanes og Jesus.

Barker og Aagaard manglede Sokrates

Hvordan gik det så? Lykkedes det for Barker og Aagaard at opnå mere viden mere om de nye religioner end deres direkte involverede tilhængere og modstandere? Deres organisationer blev hurtigt puttet ned i hver sin lejr. *Dialogcentret* blev af kritikere beskrevet som et monologcenter, og *INFORM* blev af sekt-kritikere beskrevet som sekt-forsvarende. Begge dele kan meget vel have noget på sig. I hvert fald har det sikkert ikke altid været let på Dialogcentret at høre, hvad folk med en anden religiøsitet faktisk troede på, når Dialogcentrets egne religiøse (kristne) præferencer var så tydeligt med i forståelsesprocessen. Omvendt har det heller ikke været let for Barker at se teologiske problemer, når hun metodisk gik ud fra, at det primære var grupperne som sociologiske størrelser. Samtidig er hendes center endt med at få en stor del af sin finansiering fra nogle af Englands store kirkesamfund, der af *teologiske* grunde synes, at anti-kult gruppernes tilgang var for hård og udiallogisk.

Diskussionen om nyreligiøse grupper og kulturer er aftaget over de sidste 20 år. Men det samtidsreligiøse forskningsfelt vil altid være her – spækket med holdninger, meninger og 'facts'. Så hvad kan vi lære af Aagaard og Barker? Hvis Aagaards udgangspunkt havde et ideal i Jesus og Barkers havde et ideal i Xenophanes, så

kunne de måske have haft godt af at få lidt mere Sokrates ind i forståelsen af samtidsreligion. Oraklet i Delfi sagde engang om Sokrates, at han var den viseste mand. Det forstod Sokrates ikke. Han vidste selv, at han intet sikkert vidste. Derfor udspurgte han forskellige for at finde ud af hvem, der virkelig var den viseste. Til sidst fandt han ud af, at grunden til, at det var ham, var, at han var den eneste, der tvivlede på sin egen viden.

Når vi beskæftiger os med samtidsreligion, er vi altid selv involverede. Det er frugtbar på den ene side med en religionssociologisk vinkel på feltet, der prøver at se samtidsreligion uden religiøse briller og på den anden med en religionsteologisk vinkel, der prøver at forstå samtiden gennem sin egen traditionsbriller. Men både teologen og sociologen er altid allerede en del af den samtidsreligiøse virkelighed. Så mon ikke nutidens teologer og religionsvidenskabsfolk stadig har brug for en sokratiske tvivl på sig selv, sit eget metodiske og teoretiske sted, samt de interesser, der er med til at bestemme forskningsresultaterne? I hvert fald tager forskning og fakta ingen skade ved, at læseren stiller spørgsmålstegn både ved "fakta" og "sandheder". ■

Photo: Leanne Williamson

En af de religioner i Danmark som har været i udtalt konfrontation med Dialogcentret er Scientologi Kirken. Her er det kirkens daværende formand, Peter Jensen, som i efteråret 1977 demonstrerer mod Dialogcentret.

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- The Family Survival Trust (tidl. FAIR): www.family-survival-trust.org
- Dialogcentret: www.dci.dk
- INFORM: www.inform.ac

SPIRITUALITET

– SAMLEBÅNDSPRODUKT ELLER UNIKA?

Det er på mode at kalde sig spirituel i dag. I aviser, ugeblade, tv- og radioprogrammer udtaler både kendte og ukendte danskere sig ofte om deres spirituelle søgen. Boghandlernes hylder bugner af selvhjælpslitteratur med spirituelt tilsnit, og i folkekirken oplever man stigende efterspørgsel på spirituel vejledning, spirituelle tilgange til kristendom og pilgrims- vandringer. Samtidig er ordet spiritualitet dukket op inden for en række nyere terapiformer, og i arbejdslivet bliver flere ledelsesformer og mentale teknikker (fx yoga og meditation) opfattet som spirituelle.

Spiritualitet: Troen er min helt egen

Men hvad er spiritualitet egentlig? Spørger man danskerne, vil de fleste fortælle, at spiritualitet er noget andet end religion. Ikke nødvendigvis noget, der er uforeneligt med religion, men alligevel noget andet. Mange spirituelt interesserede ser religion som noget rent ydre og kulturbestemt, der bliver trukket ned over hovedet på det enkelte menneske. Heroverfor fremhæver de spiritualiteten. Den bliver opfattet som den dybe og sande del af religionen og handler om det universelle, der ligger bag alle religioner. Man kan derfor godt hente indsigter i både

kristendom, jødedom og islam – men ikke *hele* sandheden. Den har ingen religion patent på.

Samtidig er det også en udbredt opfattelse blandt danskerne, at religion og spiritualitet simpelthen er hinandens modsætninger: Religion er dogmatisk, spiritualitet er regelfri. Religion er noget ydre, spiritualitet er noget indre. Religion begrænser mennesker, spiritualitet udfolder mennesker. Religion undertrykker mennesker, spiritualitet sætter mennesker fri. Og frem for alt: Religion ensretter, mens spiritualitet får mennesker til at blive præcis dem, de er.

Det er kendetegnende for mange danskere, der interesserer sig for spiritualitet, at de ser opblomstringen af spiritualiteten som et tegn på, at mennesker ikke længere vil lade sig undertrykke

Foto: Rane Dybdal Pedersen

I de senere år er der afholdt spirituelle messer i flere og flere byer landet over. Her er tusinder af danskere blevet præsenteret for og har personligt afprøvet forskellige spirituelle teknikker og behandlingsformer

af systemer (og religion er her nærmest arketypen på et system) – men derimod vil finde deres helt *egen* sande og unikke vej til det guddommelige. Det sande og autentiske er det, der kommer inde fra det enkelte menneske. Derfor ser mange også spiritualiteten som et slags oprør imod religion: Først når mennesker gør op med dogmer, regler og kulturelt givne sandheder, kan de frit søge sandheden.

Dette opgør med systemer viser sig helt tydeligt i sproget ved, at mange danskere i dag gerne kalder sig selv spirituelt *interesserede* eller *søgende* – men de kalder sig praktisk talt aldrig *spirituelle*: Man er med andre ord ikke noget, der kan defineres udefra i en massebetegnelse eller puttes ned i en kasse.

De spirituelt søgendes livshistorier

Men er det nu også rigtigt, at de spirituelle danskere er så unikke i deres måder at tro på? Er det så at sige rigtigt, at religionens store samleband er ved at ebbe ud, og at vi som følge heraf hver især bliver mere og mere originale i vores trospraksis?

Hvis man som forsker ser nærmere på, hvordan danskere 'fortæller' deres egen spiritualitet, er svaret nej. Det er nemlig påfaldende, at bestemte måder at opfatte tilværelsen på og bestemte forestillinger går igen i danskernes fortællinger om spiritualitet. Disse forestillinger findes overalt i den almindelige omtale af spiritualitet i medier, bøger og blade. De er også meget fremherskende de steder i arbejdslivet, hvor selvudviklingsteknikker og ledelsesformer, der omtales som spirituelle, bliver anvendt. Og særligt tydeligt kommer de frem, når man kigger på spirituelt interesserede danskeres måder at fortælle deres egne livshistorier på i selvbiografier og selvhjælpsbøger – og i forskningsinterviews.

Selvom det netop er en pointe for de fleste spirituelt interesserede danskere, at de har gjort op med det ydre og har fundet en indefrakommende sandhed, indeholder deres livshistorier ofte meget enslydende syn på livets højde- og vendepunkter, det ►

” Det er kendetegnende for mange danskere, der interesserer sig for spiritualitet, at de ser oplomstringen af spiritualiteten som et tegn på, at mennesker ikke længere vil lade sig undertrykke af systemer (og religion er her nærmest arketypen på et system) – men derimod vil finde deres helt egen sande og unikke vej til det guddommelige.

DANSKERNES RELIGIØSITET

Tal fra den europæiske samfundsundersøgelse, ESS, viser, at på en religiøsitetsskala fra nul til ti, hvor nul er "ikke religiøs", svarer næsten halvdelen af de adspurgte danskere i 2008, at de befinder sig mellem nul og fire.

I samme undersøgelse svarer 40 %, at de er "noget" eller "meget" interesserede i spiritualitet.

Kun 28 % svarer, at de "overhovedet ikke" interesserer sig for spiritualitet.

► guddommeliges væsen og det autentiske menneskeliv. Desuden trækker de spirituelt interesserede den samme type kriser frem som afgørende for et menneskes spirituelle udvikling, og de tolker disse kriser efter samme mønster. Typisk vil spirituelt interesserede danskere således fortælle, at de – ligesom alle mennesker – er født med et sandt, guddommeligt selv og med en forudbestemmelse til at skulle yde noget helt bestemt på jorden. I løbet af deres opvækst er de imidlertid blevet så påvirkede af andre menneskers forventninger, at de har glemt (meget af), hvem de *egentlig* selv var, og hvad de *egentlig* selv ville. De har været i "flinkeskolen", og der har de mistet deres selvfølelse og kontakten til deres dybeste selv (deres autenticitet). I stedet har de udviklet en ydre forestilling om sig selv (et ego) og er kommet til at leve for meget efter andres forventninger. Som voksne har de imidlertid været igenem én eller flere livskriser, der har fået dem til at vågne op og kigge indad i sig selv. Disse kriser er blevet oplevet som forudbestemte og meningsfyldte: De kom, fordi man skulle lære noget om sig selv. Spirituelle danskere fortæller typisk, at de via kriserne har lært "at sige fra" over for andre menneskers krav og forventninger og at "finde ind" til deres sande selv igen. De har lært at mærke sig selv, og de er begyndt at leve, som de selv ønsker – i stedet for som andre har lært dem det. På den måde har de skabt en overensstemmelse mellem det, de gør (fx deres arbejde, hvordan de taler til og om andre, og

hvad de vælger til og fra i tilværelsen) – og deres inderste kerne. Derfor lykkes de ting, de gør. De kan nu *mærke*, hvad der er det rigtige at gøre. De har lært at lytte til sig selv og være tro mod sig selv. Og hvis nye kriser rammer, vil de være det guddommeliges måde at hjælpe mennesker videre i deres spirituelle udvikling på.

Spiritualitetens uskrevne selvrealiseringsmyte

Disse typiske livsbeskrivelser trækker på en fælles, bagvedliggende fortælling om menneskelivet. Denne fortælling er stærkt individualistisk og kunne kaldes for spiritualitetens uskrevne selvrealiseringsmyte. Ifølge denne myte er livet en lang og forudbestemt rejse mod at realisere det sande og guddommelige i det enkelte menneske. Man skal blive den, man i *virkeligheden* er. Det guddommelige er noget iboende, mennesker har glemt, og som langsomt bliver åbenbaret for dem, når de gennemlever personlige kriser.

Spiritualitetens selvrealiseringsmyte ligner her oldtidens gnostiske myter. De handlede om menneskets rejse mod indsigt (gnosis) i dets egen glemte guddommelighed: Skulle mennesker frelses, skulle de genopdage noget oprindeligt guddommeligt, de havde tabt. Parallelt hermed søger nutidens spirituelle det oprindelige og tabte inde under kulturens fernis. De søger efter sig selv i en anden udgave end den, de er blevet opdraget til at være. Når mange i dag beretter om, hvordan de forsøger at blive sig selv (blive autentiske) gennem en livslang selvrealiserings-

proces, fortæller de altså hverken en helt ny eller fuldstændig unik historie; de fortæller stadig deres livshistorie efter bestemte, kulturelle skabeloner.

Derudover har spirituelt interesserede danskere også en trospraksis, der ved nærmere eftersyn er mindre unik, end mange forestiller sig. Til selvrealiseringsmyten er der nemlig knyttet en række ritualer, som meget bredt kan kaldes for terapier. "Terapier" omfatter her hele den generelle terapeutisering af menneskelivet, hvorved mennesker i dag i stigende grad konsulterer terapeuter (og selvudviklingsbøger) for at bearbejde sig selv. Herunder hører en række terapeutiske modfænomener, der i disse år ofte bliver koblet med spiritualitet: Yoga, meditation, Mindfulness, nyere korttidsterapier som NLP, Positiv Psykologi og en række former for coaching. Fælles for disse modfænomener er, at de har fokus på at gøre det enkelte menneske selvbevidst og ansvarligt for egne følelser, potentialer og ubevidste personlighedssider. Fælles for de terapeutiske modfænomener er det også, at de især appellerer til mellem- og højtuddannede danskere, der befinder sig i samfundets øvre midte og top.

Spiritualitet: Unikaer på samleband

Spiritualitetens opblomstring er derfor ikke udtryk for, at enkeltmennesker har løsrevet sig fra kulturelle fortællinger, kulturelle systemer og kulturelle forudbestemmelser. Den er snarere udtryk for, at mennesker kobler sig på nye typer

af fortællinger og systemer, og at de gør det på nye måder gennem deltagelse i nye typer ritualer. Religiøse fællesskaber er ikke, hvad de har været. Men de findes stadig, om end nu i løsere former, med anderledes tilknytninger, med nye former for myter og ritualer og med nye dagsordner.

Derfor er det også vigtigt, at vi i religionsforskningen ikke bare ukritisk overtager de spirituelles egne begreber og selvopfattelser. Spiritualiteten bliver hverken særligt fri eller privat eller umulig at sætte på formel af, at de spirituelle oplever den sådan selv. Spiritualitet er heller ikke nødvendigvis et alternativ til religion, bare fordi spiritualitetens egne udøvere ser den som en guddommelig frisættelse fra religion til noget helt andet, individuelt-unikt. Spiritualiteten kan udmærket studeres systematisk med religionsvidenskabelige briller og begreber. Og kigger man godt efter som forsker, kan man måske endda se spiritualitetens unika-fortællinger komme glidende én efter én på kulturens (og religionens...) store samleband. ■

VIDSTE DU AT ...

... en række bøger om spiritualitet i dag har bestsellerstatus i Danmark. Bogen "The Secret" (2007) af Rhonda Byrne er foreløbig blevet solgt i over 30.000 eksemplarer, og bogen "Nuets kraft" af Eckert Tolle (2000) indtil videre i over 40.000. ... spiritualitet får stadig mere spalteplass i dameblade, ugemagasin og aviser (se evt. undersøgelsen "Religion og spiritualitet i danske dameblade uge 7, 2010 på: <http://teo.au.dk/csr/relaarbog10/ik/>)

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- www.selvet.dk
- www.hypnoseinstituttet.dk

Bøger og artikler

- Tina Maggaard (red.): *Ledelse og spiritualitet. En antologi om nye veje i arbejdslivet* Gyldendal Business (2009).
- Charles Taylor: *Modernitetens Ubegreb – Autenticitetens Etik* Forlaget Philosophia (2002).
- Iben Krogsdal: *Ledelse i autenticitetens tidsalder – fra undertrykkelse til udtryk* Slagmark nr. 56, s. 17-28 (2010)

FRA FIRHJULS- KRISTNE TIL FEJRINGS- KRISTNE

Kært barn har mange navne. I min barndom kaldte vi dem, der ikke kom i kirken til dagligt brug, men kun når de blev kørt – til barnedåb, bryllup og begravelse – for firhjulskristne. Det var kærligt ironisk ment. Men selvfølgelig sagt ud fra et ideal om, at man burde komme lidt oftere. I dag baner en ny benævnelse sig vej, nemlig de fejringskristne. Det lyder mere festligt. Det er dem, der fylder kirken til barnedåb, konfirmation og bryllup.

Begravelserne kan nok ikke rigtig komme ind under den betegnelse, idet det stadig er en ret udbredt skik at afholde begravelsen i stilhed, dvs. for den allernærmeste familie, og det er langt fra i alle kredse, der indbydes til et godt gravøl. Flere mennesker lever i højere grad alene, hvorfor de også dør alene, og ofte kni-

ber det med at finde pårørende nok til at bære kisten. Ligbrænding vinder frem, og også på landsbykirkegårde findes nu en plæne, hvor urnen kan nedsættes enten anonymt eller med en plade. ”Mine børn skal ikke have det besvær”, siger den gamle med et slet undertrykt suk. Efter at der er blevet åbnet mulighed for, at aske

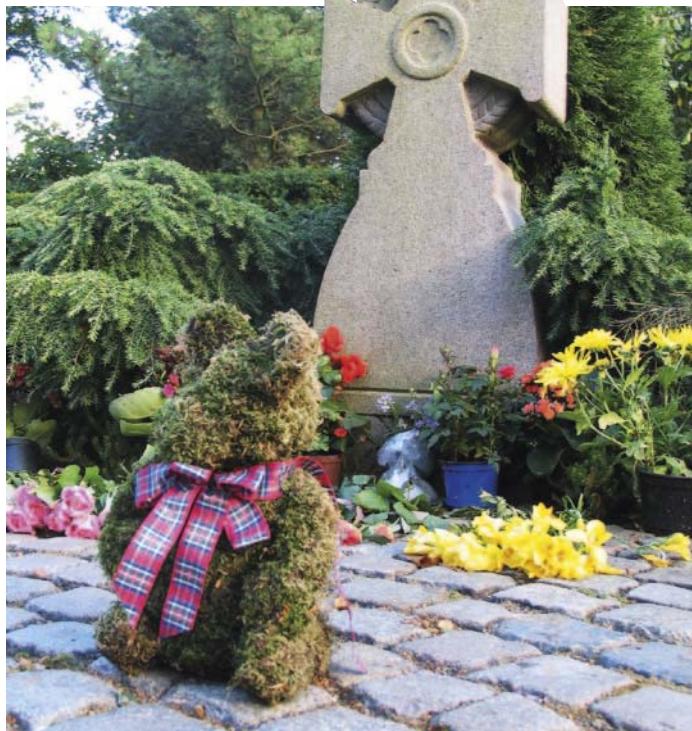
kan udstrøs, er der sket en stigning i 'borgerlige' begravelser. Den moderne individualisme sætter sig også igennem på dette område og viser sig i individuelle design af gravsteder. Senest er der observeret havenisser på en kristen kirkegård!

I den anden ende af livet er der sket en udvikling med barnedåben. Den var tidligere en mindre sammenkomst for den nærmeste familie, tæt på fødselen, til fejring af fødsel, navngivning og dåb. I dag er der en tendens til at gøre den til endnu en af de talrige fester, som det moderne menneske opvikker og markerer sit liv med. Den planlægges derfor omhyggeligt og udstrækkes ofte til venner, omgangskreds og den udvidede valgfamilie.

Det samme gælder konfirmationen, som holder sig forbavsende godt i Danmark. Der er foretaget undersøgelser, der dokumenterer, at det har at gøre med den festlige fejring. At være centrum i en familiefest, at blive ekviperet med flere slags nyt tøj, at få gaver og penge og tage på blå mandag med kammeraterne, er en cocktail, der sikrer konfirmationens folkelige forankring. Så tager man gerne nogle timers undervisning og nogle gange tvungen kirkegang med. Og folkekirken har altid forsvaret konfirmationen med henvisning til undervisningen. Nu er der derfor også forslag fremme om at supplere den populære minikonfirmand-undervisning med tiltag for børnene også i femte klasse; så vi får måske i fremtiden mini-, midi- og maxi-konfirmander.

Ved bryllupper har de fejringskristne rigtig

” At være centrum i en familiefest, at blive ekviperet med flere slags nyt tøj, at få gaver og penge og tage på blå mandag med kammeraterne, det er en cocktail, der sikrer konfirmationens folkelige forankring.

Boto: Bent Døhkal Pedersen

chancen for at slå sig løs. Der er en stigning i designer-bryllupper. Der har indsneget sig den opfattelse, at skal man vies i kirken, så skal det

også være med stor fest.

Det tiltrækker nogen og afskrækker andre. Biskopperne holder strengt på, at vielserne skal foregå i kirken, for der er ellers hos mange et udbredt ønske om at få den foretaget andre eksotiske steder, og borgmestre og kommunale ►

I de senere år bliver det mere og mere udbredt at udsmykke gravsteder med personlige genstande. Her fx en bamse på Nordre Kirkegård i Århus.

Gudstjenester foregår ikke længere kun i kirken om søndagen. I dag afholdes der fx også gaded gudstjenester, natgudstjenester eller som her gudstjenester i naturen.

Foto: Hørd Mille

Har I altid drømt om at sige 'Ja' til hinanden ved en smuk og personlig ceremoni på stranden eller på en solbeskinnet plet i en lysning i skoven? Er Jeres drøm at blive viet i Jeres have på en skøn sommerdag? Hvor end den perfekte ceremoni skal foregå, er det nu muligt med BryllupsPræsten, Bodil Schmidt, at få en smuk og mindeværdig

VIELSE UDENFOR KIRKEN

Pris 5.500 (inkl. moms) · www.bryllupspraest.dk

► giftefogeder er som regel mere samarbejdsvillige. Der er også eksempler på, at kristne frimenigheder markedsfører sig med, at

her kan man få udført vielserne lige som man vil; men så koster det også. Der er også tilbud om at designe sin egen helt personlige dåb.

Den religiøse mangfoldighed

De fejningskristne er imidlertid kun én af de nye typer af kirkemedlemmer, som befolker den danske folkekirke i dag. Som et samfund præget af globalisering, modernisering og religiøs mangfoldighed er kristendommen ikke længere ene på markedet, hvorfor folkekirken monopolstatus er udfordret. Det har som konsekvens, at den ikke længere kan forlade sig på eller blot tilpasse sig de overleverede strukturer af politisk eller statslig art, men den udfordres

til at udvikle radikalt nye former, der virker tiltrækkende på mennesker, der i øvrigt er vant til at agere i forbruger- og servicesamfundet.

Fra vane til valg; det er opskriften, som også den religiøse forbruger følger. Tidligere var den religion, man tilsluttede sig, den, man var opdraget og indsocialiseret i. Men efterhånden som mange vokser op uden nogen viden om eller indøvelse i en religiøs praksis, så religion ikke bliver noget, man overtager pr vane eller tradition, er det snarere noget, man tilslutter sig i kraft af valg. Er man tiltrukket af det religiøse, vælger man det, man kan lide, en vælgende adfærd ikke ulig den som den moderne forbruger i øvrigt udviser på markedet.

Det kan imidlertid konstateres, at pluralismen ikke alene findes uden for kirken og viser sig i religiøs mangfoldighed. Nej, pluralismen slår også indad. Indadtil i kirken viser den sig i en opsplitning af menigheden i forskellige grupperinger. Ved siden af de firhjuls-/fejningskristne kan man identificere en række andre fraktioner, som jeg forsøgsvis benævner kernemenigheden, servicemenigheden, de trofaste kirkefremmede eller den associerede menighed og patchworkmenigheden.

De fire menigheder

Kernemenigheden er sammensat af de mennesker, der enten pr. tradition eller gennem et klart valg identificerer sig så meget med kirken og dens budskab, at det præger deres liv, hvorfor de også kommer ofte i kirken. Denne gruppe

MENIGHEDSTYPER

■ **Kernemenigheden** er sammensat af de mennesker, der enten pr tradition eller gennem et klart valg identificerer sig så meget med kirken og dens budskab, at det præger deres liv, hvorfor de også kommer ofte i kirken.

■ **Servicemenigheden** dækker over den del af folkekirkens medlemmer, der fortrinsvis bruger kirken ved livets overgangssituationer.

■ **I Den associerede menighed** er brugerne forankret som medlemmer af kirken, men det er ikke deres første loyalitet

■ **I Patchworkmenigheden** forbeholder den enkelte sig ret til at udvælge og sammensætte sin helt egen religiøse opfattelse, hvori elementer fra mange forskellige traditioner kan indgå.

synes nu at gå oftere i kirke end tidligere. De er meget trofaste og lægger vægt på deres kirke-medlemskab. Men gruppen er svindende, fordi den har en i forhold til befolkningen som helhed atypisk aldersprofil. De er typisk ældre. Det betyder også, at den er uddøende; og det er for kirken et stort uløst spørgsmål, hvordan man både nu og fremover får fyldt hullerne på kirkebænkene.

Servicemenigheden dækker over den del af folkekirkens medlemmer, der fortrinsvis bruger kirken ved livets overgangssituationer. De møder op med en række legitime forventninger om, at kirken leverer en passende ramme for de familiemæssige eller personligt vigtige begivenheder, som fødsel, ægteskab og død er. Blandt de ansatte ved kirken og i kernemenigheden har man et ambivalent forhold til servicemenigheden. På den ene side er man glade for, at der er nogen, der vil gøre brug af kirkens tilbud; på den anden side viger man tilbage for at tage servicemenighedens behov helt seriøst. Det ►

Foto: Carl Ole Hansen

Til den ugentlige højmesse er det kun et fåtal af medlemmer af den danske folkekirke som deltager. Til kirkens højtid, som her julen, er kirkerne dog som ofte fyldte.

► afspejler sig fx i diskussionen om barnedåbens plads i højmassen. De fleste steder fastholder man, at dåb skal finde sted i højmassen. I nogle folkerige forstadsmenigheder kan det undertiden føre til tumultariske optrin, hvor kernemenighedens behov for ro og fordybelse ikke tilgodeses, og hvor heller ikke servicemenigheden betjenes adækvat og får den service, den har fortjent. Vejen frem til at slå bro over kløften mellem kernemenighed og servicemenighed er at inddrage servicemenigheden mere i det, der foregår.

Der er selvfølgelig glidende overgange mellem de her nævnte typer, men måske især mellem servicemenigheden og den associerede

menighed. Med begrebet associeret skal signaliseres, at vi har med en gruppe mennesker at gøre, der på sin vis nok er forankret som medlemmer af kirken, men det er ikke deres første loyalitet. Da de ikke er regelmæssige kirkegængere, er de fremmede for det liturgiske sprog og den gudstjenestelige praksis, men de kunne ikke drømme om at melde sig ud. I dansk sammenhæng har dette været en udbredt holdning inden for arbejderbevægelsen. I det omfang man ikke meldte sig ud, og det gjorde den del ikke, der organiserede sig i Socialdemokratiet, så blev man i folkekirken. Man betragtede den som et åndeligt forsikringsselskab, men opfattede den ikke helt som ens egen. Socialdemo-

kratiet er imidlertid et af de få politiske partier, der åbent stiller op på partiliste til menighedsrådsvalg. Som regel er det for at holde øje med pengeforbruget. Det er dog en praksis, der er i tilbagegang. At være indvalgt i menighedsrådet giver ikke længere nok prestige, så det kan være springbræt til en egentlig kommunal- eller landspolitisk karriere. Så i dag kan man sige, at begrebet de trofaste kirkefremmede dækker en bredere gruppe.

Den hastigst voksende religion i Danmark er imidlertid privatreligionen. Der er et stigende antal mennesker, der sammensætter deres tro som et klude- eller patchwork tæppe. Globaliseringen og den deraf følgende individualisering og pluralisering har medført, at alle religiøse opfattelser er til stede overalt og på samme tid. Det er derfor muligt for det enkelte individ, der oplever sig selv som autonomt, at forholde sig kreativt til denne religiøse mangfoldighed og fx sammensætte sin egen helt personlige religiositet. Man forbeholder sig ret til at udvælge og sammensætte sin helt egen religiøse opfattelse, hvori elementer fra mange forskellige traditioner kan indgå. Det viser sig imidlertid ofte, at selv om man vil have ens helt egen private religion, så kommer den ofte til at ligne andres og følge nogle fastlagte mønstre. Religionshistorisk betragtet er der selvfølgelig tale om synkretisme. Men det behøver i sig selv ikke at betyde, at man sætter sig uden for kirken, for også kristendommen er – eller har i hvert fald i visse perioder været – en synkretistisk religion.

Kan de forskellige menighedstyper, som jeg her forsøgsvis har skitseret, trives inden for samme kirkelige ramme? Tilsyneladende gør de det jo. Men det er måske netop baggrunden for,

at nogle ser på den rummelige folkekirke som et pseudofællesskab og kræver den opløst. Andre mener, at den kan reformeres. Imens vi venter på udfaldet af en sådan proces, kan man i hvert fald iagttagelse, at den religiøse praksis ændrer sig. Folkekirken kan måske siges at være godt gearret til at tackle pluralismen, idet

den rent faktisk viser i sig at kunne rumme en mangfoldighed af religiøse og teologiske opfattelser. Endvidere har den nogle indbyggede ventiler, sognebåndsløsning og adgangen til at danne valg- og frimenigheder, som giver plads for mere variation og forskellighed. Så det der i mange henseender ellers vil blive vurderet som en svaghed for en religiøs institution (nemlig dens diversitet), kan for folkekirkens vedkommende vise sig at være dens styrke. Skal man modstå storme, er fleksibilitet måske den vigtigste egenskab at have. I hvert fald viser det sig, at pluralismen ikke blot giver sig udtryk i, at der dannes kirker og religionssamfund uden for den etablerede folkekirke, men også ved en øget mangfoldighed inden for kirkens egne rammer.

VALG- OG FRIMENIGHEDER

Valgmenighedsloven af 1972 åbner mulighed for, at når mindst 50 personer slutter op om en præst, kan den godkendes som valgmenighed. Valgmenigheden skal selv afholde alle udgifter inklusive præstens løn, men betaler til gengæld ikke kirkeskat. Valgmenigheder står under tilsyn af biskop og provst, hvad frimenigheder ikke gør.

Flere kirkemodeller

Men spørgsmålet rejser sig selvfølgelig: Hvor meget mangfoldighed kan en institution som folkekirken tåle? Den øgede pluralisering sætter gang i debatten om, hvilken kirkemodel man ►

► skal følge. Skal man udvikle en kommune-kirke, en markedskirke eller en projektkirke? Man ser forsøg, der peger i alle de tre nævnte retninger, hvor kommunekirken fremmes af politikerne, markedskirken af dem, der synes, der skal ske noget mere, og projektkirken af dem, der har bestemte ideologisk prægede holdninger til kirkens udvikling. En folkekirke, der vil vedblive med at henvende sig til hele folket, har kun begrænsede muligheder for at udvikle sig. Hvis den radikalt forsøger at tilpasse sig det nye, risikerer man at støde kernemenigheden fra sig; og hvis man stædigt holder ved det gamle, kan man ikke appellere til nye grupper.

Kirken er efter sit væsen et fællesskab, "de helliges samfund", som det formuleres i trosbekenndelsen. Ifølge folkekirkens selvforståelse lever denne sande kristne kirke inden for den borgerlige ramme, som folkekirken er, idet det folkelige fællesskab er forudsætningen for det kirkelige fællesskab. Når vi så kan konstatere, at det folkelige fællesskab splittes op, og pluralismen bliver en udfordring, så bliver det vanskeligere at tegne

HUSET MED DE HØJE SALE

*Huset med de høje sale
tømmes kun af skaberhånd,
må fra Himmelen neddale
som til støvet Herrens Ånd;
vi af bløde bøgestammer,
under nattergalesang,
bygge kun et gæstekammer
til en himmelsk altergang.*

Det er Grundtvig, der i salmen Tør end nogen ihukomme digter om forholdet mellem den sande kristne kirke og den verdslige kirkeindretning (DDS 348)

omridsene af de fællesskaber, der kan slå bro mellem det folkelige og det kristelige. På markedet kan man etablere sig med et produkt, som man kan søge at kvalitetssikre; og man kan sætte grænser for mangfoldigheden blandt kirkens medlemmer og embedsbærere ved at stramme medlemsbetingelser og forkyndelsesfriheden. På det overordnede plan kan kirken vælge enten at blive i et mere lukket fællesskab, eller man kan tilbyde at være den

autoriserede leverandør af ritualer og således udfylde rollen som civilreligion. En udvikling i den retning synes at være den foretrukne blandt de øjeblikkelige politiske magthavere i folkekirken. Andre forsøger at udvikle kirken til et åbent missionalt fællesskab, hvor kirken med rette kan pynte sig med de karakteristika, som dens herre udstyrede den med, da han så den som salt og lys. Hvilken retning man end slår ind på, må man tage sit bestik efter, at pluralismen råder. Alt efter synsvinkel kan den ses enten som en fare eller som en berigelse. Den er i hvert fald en udfordring. ■

FORKYNDELSESFRIHED

den danske folkekirkens præster er ifølge Lov om Menighedsråd § 37 sikret forkyndelsesfrihed. Præsten har frihed til at prædike det kristne evangelium uden tvang eller pression af politisk eller religiøs art, idet præsten i sin forkyndelse og embedsudøvelse er uafhængig af menighedsrådet, men forpligtet af præsteløftet.

HVIS DU VIL VIDE MERE

Bøger og artikler

- Peter Lodberg: "Teologi og det omliggende samfund", i H. Christiansen og H. Thomsen (red.), *Pastoralteologi* Anis, Frederiksberg, s. 379-390 (2007)
- Viggo Mortensen: *Kristendommen under forvandling* Univers, Århus (2005)
- Viggo Mortensen: *Folkekirkens fremtid(er)* Økumenisk Tid nr. 3 (2007)
- Viggo Mortensen: *Kirke i et pluralistisk samfund* Dansk Tidsskrift for Teologi og kirke, nr. 2 (2009)
- M.V. Nielsen: *Transformationer i Folkekirkekristendommen i Danmark i dag* Religionsvidenskabeligt Tidsskrift, nr. 53 (2009)
- Berit Schelde Christensen, Viggo Mortensen, Lars Viftrup (red.): *Karma, Koran og Kirke* Univers, Århus (2007)

TEMA 2

BØRN OG UNGE

GÅ GLAD I BAD?

MUSLIMSKE NORMER FOR FÆLLESBAD

Foto: Shutterstock

Jeg er elev i en folkeskole. Jeg vil gerne fortælle om, hvordan jeg oplever skolen. Jeg har problemer i skolen i forbindelse med badningen. Der er mange nøgne mennesker, der tager bad sammen. Idræt er bl.a. et af de fag, som skolen har at tilbyde eleverne. Jeg holder meget af idrætstimerne. Jeg elsker badning, men desværre ikke sammen med nøgne mennesker. Fordi min religion ikke tillader mig at se deres nøgne kroppe. Både idræt og badning er godt for mig og jeg kan godt lide min skole. Jeg beder myndighederne om, at skolen tager hensyn til min religion. (oversat fra somali)

Citatet stammer fra en somalisk dreng, der i 1999 bidrog til en samling af dagbogsudklip fra folkeskoleelever med indvandrer- eller flygtningebaggrund. Drengens problem kan umiddelbart være svært at forstå. Hvordan kan det at bade sammen med andre nøgne mennesker være i strid med nogens religion? Handler drengens betænkeligheder ikke snarere om hans

personlige blufærdighed? Er religion ikke nærmere noget, der vedrører den personlige tro og det, man foretager sig i kirken eller i moskeen?

Islam vedrører alle livets aspekter

En del af svarene på disse spørgsmål vedrører et væsentligt kendetegn ved islam som religion, nemlig det forhold, at troende muslimer *lever*

deres religion. Det giver således ikke mening at skelne mellem religiøse eller ikke-religiøse forhold i livet. Alle handlinger og livsområder er potentielt religiøse for en troende muslim, og fællesbad er ingen undtagelse. Til gengæld giver det god mening at skelne mellem handlinger med større eller mindre religiøs betydning: Det er klart, at der er forskel på handlinger som fx bøn og faste, der vedrører helt centrale elementer af islam, og handlinger som fx børnepasning, der er mindre direkte knyttet til den religiøse praksis. Man kan forestille sig, at handlinger kan placeres i et spektrum efter deres religiøse betydning:

Spørgsmålet er nu, hvor fællesbadet (eller netop at undgå det) skal placeres i dette spektrum. Bevæger man sig ud i denne analytiske øvelse, må man tage det forbehold, at det ikke lader sig gøre at give et entydigt, generelt billede. Eftersom islam er en verdensreligion med den store diversitet af religiøse udtryk, der følger heraf, vil der altid være lokale og individuelle forskelle i den praksis, som muslimerne skaber, ligesom der findes forskellige retninger og strømninger inden for islam. For at kunne vurdere den religiøse betydning af at undgå fællesbad må man først undersøge, om man overhovedet kan tale om en fælles muslimsk praksis på området: Hvad er baggrunden for at undgå fællesbad, og hvordan forholder man sig til det i muslimske lande?

Awra: Nøgenhed, der skal dækkes

For at blive klogere på, om vi kan tale om en form for muslimske fællesbad-normer, har jeg – ligesom mange danske muslimer gør det – forsøgt at lede efter retningslinjer på internettets mange islam-portaler, hvor mere eller mindre uddannede islamfortolkere besvarer praksisorienterede spørgsmål ved at henviser til klassiske muslimske kilder. Selvom jeg ikke har kunnet finde spørgsmål, der direkte angår fællesbad, er der en del spørgsmål, der angår begrebet awra og særligt børns awra.

Ifølge den engelsksprogede islam-portal sunnipath.com betyder awra ”et skjult og hemmeligt sted”, og det refererer til ens personlige nøgenhed, som skal være skjult. Awra dækker bestemte dele af kroppen, der varierer efter den sammenhæng, man indgår i: Under bøn eller uden for bøn, alene eller sammen med andre mennesker. Jo større afstanden (målt på køn, religion og familietilknytning) er mellem den enkelte muslim og de mennesker, han/hun er sammen med, jo flere dele af kroppen opfattes som awra. F.eks. har muslimske kvinder, der er sammen med andre muslimske kvinder, en slags ”minimums-awra”, hvilket vil sige, at den nøgenhed, som skal tildækkes, ►

AWRA

Awra er et arabisk ord, der betyder et skjult og hemmeligt sted. Awra bruges om den eller de dele af kroppen, der bør skjules for andre. Tildækkelser af awra kan opfattes som en religiøs pligt. Overholdelsen af religiøse pligter opfattes af nogle praktiserende muslimer som tilbedelse af Gud gennem ”god muslimsk livsførelse”. De religiøse pligter er i den forstand konkrete retningslinjer for opretholdelse af god muslimsk moral. Formålet med at holde awra skjult er netop at sikre ærbar opførsel ved at hindre tiltrækning. Hvis man som muslim lægger vægt på tildækkelser af awra, er det derfor et næsten lige så stort problem at være sammen med andre, der ikke skjuler deres awra, som det er, hvis man selv viser sin awra. På billedet et eksempel på hvordan en muslimsk kvinde har iført sig en meget dækkende badedragt for at gå i vandet.

Foto: Omar Shaha

VIDSTE DU AT ...

... man på flere danske skoler tager hensyn til de muslimske elever ved at etablere særlige badeforhold for dem?

... det også kan være generende for danske børn at gå i fællesbad?

... debatten om muslimske børns forhold i skolen foregår i flere europæiske lande?

► kun vedrører området mellem navlen og knæene. Det samme gælder for muslimske mænd, der er sammen med muslimske mænd. Er man sammen med ikke-muslimer af samme køn, udvides awra for kvinderne til hele kroppen på nær hænder, fødder og ansigt.

Barn eller voksen?

Generelt har muslimske børn ikke religiøse forpligtelser i samme grad som voksne. Puberteten anses for at være den alder, hvorfra man har religiøse forpligtelser. På sunnipath.com besvares et spørgsmål om børns awra i overensstemmelse med denne opfattelse: Først når et barn har nået puberteten, er han/hun forpligtet til at dække sin awra. Overgangen mellem barn og voksen er dog glidende: Når et barn nærmer sig puberteten, skal han/hun øve sig i at dække sin awra, og det er forældrenes ansvar, at barnet lærer sine religiøse forpligtelser, inden det når puberteten.

På den danske islam-portal haya.dk rejses spørgsmålet om børns awra også. Her er svaret ret konkret:

”Børns awra (nøgenhed) har forskellige niveauer afhængigt af, hvor gammel barnet er.

- **Babyer har ikke nogen awra.**
- **Små børn fra ca. 3-4 år og opefter har deres kønsdele som awra**
- **Ældre børn fra ca. 6-7 år og opefter bør oplæres i at dække deres awra korrekt.**

Det er altså kun helt små børn (under tre år), der ifølge haya.dk ikke har nogen awra, og som altså kan færdes blandt andre uden tøj. Den generelle pointe er dog, at der er forskel på børns og voksnes awra. Selvom hjemmesiderne haya.dk og sunnipath.com kun repræsenterer to muslimske bud på forståelsen af awra, vidner spørgsmålene til emnet fra hjemmesidernes muslimske brugere om to væsentlige forhold: For det første er spørgsmålet om børns awra ikke uvæsentligt – det er et spørgsmål, muslimer interesserer sig for. For det andet er svaret ikke givet på forhånd, dvs. at der blandt nogle muslimer er usikkerhed om, hvordan man forholder sig til børns awra.

Praksis i Marokko og i Danmark

Den primære grund til, at awra bør holdes til-dækket, synes at være for at forhindre tiltrækning. Argumentet på sunnipath.com er netop, at man i særlige situationer kan vise sin awra, hvis man er forsikret om, at der ikke finder tiltrækning sted, og hvis det ikke kan være anderledes (som fx ved lægebesøg). Problemet ved fællesbad er således ikke bare, at ens egen awra vises, men i lige så høj grad at man har mulighed for at se andres. Som den somaliske dreng siger det: ”Fordi min religion ikke tillader mig at se deres nøgne kroppe”.

Problemet med fællesbad er fra en muslimsk synsvinkel ikke et egentligt problem. Problemet opstår, fordi muslimer i den danske udgave af fællesbadet har mulighed for at se hinandens nøgenhed. I flere muslimske lande (som fx Marokko og Tyrkiet) har man netop fællesbad (hammam), hvor kønnene bader adskilt (dog kan små drenge indtil en vis alder følges med

deres mødre og små piger med deres fædre), og hvor man ikke er helt afklædt. I disse lande er spørgsmålet om awra heller ikke besvaret på forhånd, og det diskuteres løbende, hvorvidt man bør bade i separate kabiner og hvor stor en del af kroppen, der er awra. Religiøse strømninger, der vægter en strengere fortolkning af tildækkelsen af awra, kæmper mod praksishensyn og traditionen, der tillader at man bader sammen uden at have tildækket mere end kønsdelene.

Fællesbadets religiøse betydning

Der er ingen tvivl om, at tildækkelsen af awra er afgørende for den uvilje, som nogle danske muslimer kan opleve ved folkeskolens fællesbad. Det er ikke selve badet – muslimer går måske endda generelt glade i fællesbad – men den komplette nøgenhed, der er afgørende. Spørgsmålet er nu, hvor stor religiøs betydning man skal tillægge tildækkelsen af awra. Beskrivelserne på sunnipath.com og haya.dk præsenterer tildækkelsen af awra som en religiøs pligt, man skal opdrages til at overholde. De religiøse pligter er knyttet til den muslimske forståelse, at man ved at leve ”det gode muslimske liv” tilbeder Gud. Ud fra denne forståelse kan de religiøse pligter generelt placeres midt i spektret af handlingers religiøse betydning; de er vigtige, men ikke knyttet til de religiøse ritualer.

Fællesbadets fremtid

Og hvad betyder det så for de muslimske børn, der skal have idrætsundervisning i en dansk folkeskole, hvor det ikke er muligt at klæde om og bade under private forhold? På enkelte danske skoler, hvor der er mange muslimske elever,

bader eleverne med undertøjet på eller med et håndklæde om livet. Men det løser naturligvis ikke problemet med, at de muslimske børn stadig kan se de afklædte (ikke-muslimske) børns awra. Måske bliver spørgsmålet om awra netop vigtigt for danske muslimer, fordi den danske omgang med nøgenhed er så radikalt anderledes. I muslimske lande bliver man ikke konfronteret med spørgsmålet om awra. De fleste muslimer i disse lande ved sikkert ikke engang, hvad det er. Men når de danske muslimer ikke så let kan leve i overensstemmelse med almindelig muslimsk praksis, bliver de tvunget til at forholde sig til, om det er vigtigt, at man undlader at afklæde sig foran andre. Det er svært at forudse, om de danske muslimers normer for tildækkelse langsomt tilpasses de danske forhold, eller om det med tiden bliver standard med separate badekabiner i danske skoler. Flere etnisk danske elever udtrykker også ubehag ved at bade med andre (også af samme køn), så måske kan man tale om, at skolernes fællesbade hører til i en epoke, der er ved at ebbe ud? ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- Haya – dansk islam-portal: www.haya.dk
 - Sunnipath – engelsksproget islam-portal: www.sunnipath.com
 - Om børnenes dagbøger: pub.uvm.dk/1999/heldigvis/
 - Om danske skolars retningslinjer: pub.uvm.dk/2003/integration/
 - Om engelske skolars retningslinjer: www.egfl.org.uk/export/sites/egfl/categories/teaching/curriculum/subjects/re/_articles_docs/Final_guidance.pdf
 - Om engelske muslimers forslag til skolars praksis: www.mcb.org.uk/library/studies.php#2010edu
 - Om danske elevers ubehag ved fællesbad: www.sannehukiaer.dk/links/badeforhaeng.pdf
-

TRADITION TIL FORHANDLING

– AT VÆRE 2. GENERATIONS HINDU I DANMARK

Hej alle

Nu er det ca. 1 år siden, jeg blev medlem herinde og er snart på vej mod de 31 ... stadig på udkig efter manden, jeg skal dele livet med ... dog har mine forældre siden sidst disket op med et par emner ... men det duede ikke helt ... nu vil de have mig til at bruge nettet til at finde en mand ... hmm ... er ikke den store tilhænger af netdating ... tror mere på face to face ... dog kommer jeg ikke rigtig steder, hvor jeg kan møde ligesindede (tamilere), da det ikke rigtig er eller har været en del af mit netværk... (www.tamilgirls.dk, 26. februar 2010)

Foto: Sanjay Rajendran

De unge hinduer i dag, som enten er født eller vokset op i Danmark, har et andet forhold til hinduismen end deres forældre. Det skyldes flere forhold, men mest af alt det, at de ikke lever i et samfund, hvor hinduismen som en majoritetsreligion påvirker samfundet omkring dem. Så mens forældregenerationen i større el-

ler mindre omfang forsøger at videreføre den lokale folkereligøse tradition, som de er vokset op med i Indien eller Sri Lanka, så ønsker flere og flere af de unge at luge ud i traditionen, der ikke står mål med senmoderne livsvilkår. De forholder sig med andre ord kritisk til deres forældres udøvelse af en tradition, som mange

af de unge heller ikke mener, lever op til ”sand hinduisme”, men som de snarere ser som en traditionsbetinget vane.

Man kan med den engelske sociolog Anthony Giddens sige, at der finder en aftraditionaliseringsproces sted, hvor de unge vælger de aspekter ud af traditionen, som kan forenes med deres liv i dag – i forhold til unge hinduer i Danmark kunne man i stedet tale om en *re- eller ny-traditionalisering*. Den hinduistiske tradition står med andre ord til debat, og det kommer tydeligt til udtryk i forskellige sammenhænge, hvor især unge veluddannede tamilske hinduer er engagerede. Her kan nævnes chat-fora på internettet såsom tamilgirls.dk (hvorfra ovennævnte citat er hentet), nizhal.dk og ikke mindst det tamilske ungdomsblad *Brobyggeren* (Brobyggeren.dk), som indtil videre har udgivet 16 blade både fysisk og på nettet, og som i 2003 modtog en pris af daværende integrationsminister Bertel Haarder med den begrundelse, at de ved at sætte deres egen tradition til debat fremmede integrationen.

Det er dog vigtigt at huske på, at det primært er de kritiske, refleksive og debatlystne unge, som i de forskellige fora kommer til orde. Der findes også et stort antal af ”tavse” unge, som af forskellige grunde ikke vil, kan eller tør bidrage til debatten. For intern *sladder* er et velkendt fænomen blandt hinduerne i Danmark – ikke mindst blandt tamilere, hvor unge kan opleve at blive ”stigmatiseret” af deres egne, hvis de giver udtryk for meninger eller har en adfærd, som ikke er i overensstemmelse med flertallets eller med de bestemmende personers idealer. Flere unge har da også erkendt, at de ved at have ytret sig åbent har ”brændt sig”.

De mest diskuterede emner i de ovennævnte fora er udover identitetsspørgsmålet, det arrangerede ægteskab, kastesystemet og uddannelse. Emner, som ofte diskuteres i sammenhæng. Og netop her er det tydeligt, hvordan forholdet mellem fx arrangeret ægteskab inden for samme sociale stand og senmodernitetens tilsyneladende frisættelse af individet ud fra de unges synsvinkel ikke nødvendigvis står i skarp kontrast til hinanden. Religionens normsæt er med andre ord til forhandling. Og her er det interessant, hvordan mange af de veluddannede unge på den ene side taktisk manøvrerer imellem forældrenes forskellige livsidealer såsom arrangeret ægteskab, kastebevidsthed og en god uddannelse og på den anden side bruger det ene til enten at understøtte eller ”overrule” det andet livsideal – alt sammen tilpasset senmodernitetens mulighedsbetingelser. I det følgende gives et par eksempler.

Ægteskab og kaste til forhandling

”En del forældre opmuntrer deres børn til selv at finde en kæreste, men vel at mærke med samme kastebaggrund. Hvis de opdager, at kæresten er fra en anden kaste, vil de forsøge at overtale børnene til at bryde forholdet. Selv om de danske tamilske unge har fået en større grad af frihed, er det altså med modifikationer. Lige så snart de unge er gifteklare, og forældrene begynder at snakke om ægteskab, lytter de unge efter. De begynder at overveje konsekvenserne af et ’blandet’ ægteskab og beslut- ►

► *ter sig som oftest til at følge forældrenes råd og gifte sig med en fra deres egen kaste.”*

(Ramanan Balasubramaniam, i artikel skrevet af Majken Astrup, Information d. 14/5-2009)

Når jeg har talt med unge hinduer her i landet, er det tydeligt, hvordan såvel ægteskab som kaste er til forhandling blandt de unge hinduer, og holdningerne er delte. På den ene side er de fleste unge fortalere for et kærlighedsægteskab, men på den anden side vælger de fleste at tage deres forældre med på råd. ”De er ikke forblændet af kærligheden”, som mange udtrykker det. Men på den anden side vil de unge gerne have noget at skulle have sagt og være medbestemende, hvad angår mulige kandidater. Det betyder i praksis ofte en kompromisløsning, hvor forældrene i samråd med deres børn finder de mulige kandidater, som de unge måske har været kæreste med i det stille, og hvor matchende uddannelsesniveau i flere og flere tilfælde bliver det primære forhold, som tages i betragtning, og ikke kastetilhørsforholdet. Således viser en mindre undersøgelse, foretaget af Brobyggeren i 2005 blandt lidt over 50 unge tamiler, da også, at omkring 62% af de unge selv definerer deres ægteskab som et kærlighedsægteskab. Fælles for de unge, der var med i undersøgelsen, er, at de kom til Danmark som børn (6-15 år), hvor de blev familiesammenført med deres fædre,

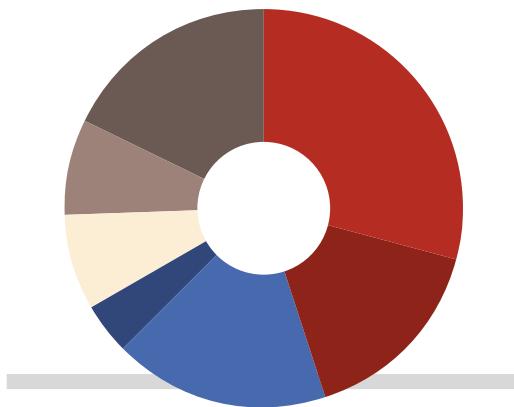
der var rejst i forvejen som flygtninge. De fleste unge, som blev interviewet, var imellem 20 og 27 år. Omkring 75% af de unge var fra Jylland, resten var fra Sjælland og Fyn.

VIDSTE DU AT ...

... 67 % af tamilerne er i beskæftigelse i Danmark. De har dermed den højeste beskæftigelsesprocent hos indvandrere og er blandt de bedst lønnede indvandrere.

INDGÅEDE ÆGTESKABER BLANDT 50 ADSPURGTE UNGE TAMILER I DANMARK

	Kærlighedsægteskab	Arrangeret ægteskab
Begge parter er fra Danmark	15 ■	8 ■
Ægtefællen er fra et andet EU-land	9 ■	2 ■
Ægtefællen er dansker	4 ■	0
Ægtefællen er fra Sri Lanka	4 ■	9 ■

Som det fremgår af statistikken, er kærlighedsægteskabet tilsyneladende i overvægt. Men selv det har ofte først været til forhandling, da kærlighedsægteskabet i flere tilfælde er blevet accepteret eller tilpasset forældrenes normer for at gifte sig med en af samme stand. Og tallene kommenteres bl.a. med følgende uddybning af artiklens forfatter, Ramanan Balasubramaniam:

”I min undersøgelse har de fleste unge valgt at skjule deres forhold i et lille halvt års tid, før de valgte at offentliggøre det for deres nærmeste familie. De har brugt tiden på at lære hinanden bedre at kende og finde nogle gode argumenter for at overbevise forældrene. Det kan være, at de ventede med at fortælle om fy-

ren, indtil han var færdig med en uddannelse. Dermed havde pigen bedre mulighed for at bruge uddannelseskortet til at overbevise deres skeptiske forældre.” (Brobyggeren nr 12, 2005)

Kastesystemet under afvikling?

”Uddannelse, det er status. Det er vigtigt, at man har en god uddannelse. Hvis du ser på universiteterne, så er der rigtig mange tamilske piger, som læser medicin og jura. Det er der status i...”

Når forældrene skal finde den rigtige partner, så betyder uddannelse meget. For der er jo nogle, som bliver gift igennem arrangeret ægteskab. Og der vil de finde en partner, som passer til deres barn både socialt og intellektuelt. Det har hidtil været et problem at finde tamilske mænd på samme niveau som pigerne, og nogle gange har forældrene kun kunnet finde nogen i udlandet. Det er dog ved at ændre sig.”

(Kvinde, srilankansk-tamilsk hindu 27 år, der selv er under en videregående uddannelse)

Man kunne med udgangspunkt i de ovennævnte eksempler tro, at kastesystemet er under afvikling, og at det, som eksemplerne viste, afløses af et andet hierarkisk system – nemlig uddannelsesniveaet. Det er også oftere og oftere tilfældet, når det angår ægteskabsforhandlinger. Centralt for både forældre og unge er, at man finder sig en ligestillet ægtefælle, hvilket også artiklens indledningscitater viste. Forældrene har forsøgt på den klassiske facon, men

har nu selv bedt hende om at bruge de moderne medier for at finde en mand.

Uddannelseshierarkiet afløser i mange tilfælde det kastebetingede hierarki, men det betyder ikke, at kastebevidstheden forsvinder, da mange af de unge hinduer samtidig giver udtryk for, at kastetilhørsforhold er noget, de selv forholder sig til som en vigtig del af dem selv og deres livshistorie. Og selvom de godt ved, at det ikke er *comme il faut* at omtale kastesystemet blandt etniske danskere, så mener de, at det netop er en bevidsthed om kastetilhørsforhold, som vil blive bevaret trods andre ændringer i den hinduistiske tradition i sin danske udgave. I senmodernitetens tegn synes kastetilhørsforholdet således at have skiftet betydning fra at være betingelsen for, hvem man gifter sig med, og hvilken plads i samfundet, man udfylder, til at blive en identitetsmarkør, som de unge bruger i deres dannelse af egen identitet. Kaste er med andre ord ikke afviklet. ■

VIDSTE DU AT ...

... der bor mindst 9000 srilankanske tamiler i Danmark, hvoraf langt de fleste er hinduer. Dog findes der også en anseelig gruppe, der er katolikker. Diskussionen om kastetilhørsforhold og arrangerede ægteskaber er dog til stede i begge grupper.

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

■ Tamilske chat-fora: www.tamilgirls.dk, www.nizhal.dk, www.Brobyggeren.dk

Bøger og artikler

■ Marianne Fibiger: *Hinduisme i Danmark – demografiske overvejelser om hinduer og hinduinspirerede strømninger*

i *Tørre tal om troen*, Margit Warburg og Brian Jacobsen (red.) Forlaget Univers (2007)

■ Ram Gupta: *Being a Hindu in Oslo. Youth, Change, and Continuity* Oslo, Novus Press (2006)

■ Flemming Mikkelsen, Malene Fenger-Grøndahl og Tallat Shakoor:

I Danmark Er Jeg Født. Etniske minoritetsunge i bevægelse

Center for Ungdomsforskning, TrykFonden og Frydenlund, København (2010)

VEJEN TIL GUD GÅR GENNEM GOOGLE

– OM UNGES BRUG
AF INTERNETTET
TIL RELIGIØSE FORMÅL

Internettet har fået en massiv betydning for danskere i alle aldersgrupper. Syv ud af ti er ifølge Danmarks Statistik online dagligt, og for de yngste er tallet endnu højere. Alligevel ved vi slet ikke nok om, hvordan mediet påvirker vores opfattelse af en lang række fænomener. Denne artikel ser på, hvilken betydning internettet har for unges forhold til religion. Udgangspunktet er en spørgeskemaundersøgelse fra 2009 blandt 1015 danskere.

Gud er gået online

Meget af den tidlige debat om internettet var præget af en frygt for, at det ville binde os til computeren og isolere os fra vore medmennesker. Heldigvis er det endnu ikke gået så

vidt. Internettet bruges godt nok mere og mere, men frem for at erstatte livet offline fletter det sig ind i det og er blevet en stadig større del af den enkeltes hverdag. Det har dermed ikke udkonkurreret de mere traditionelle måder at

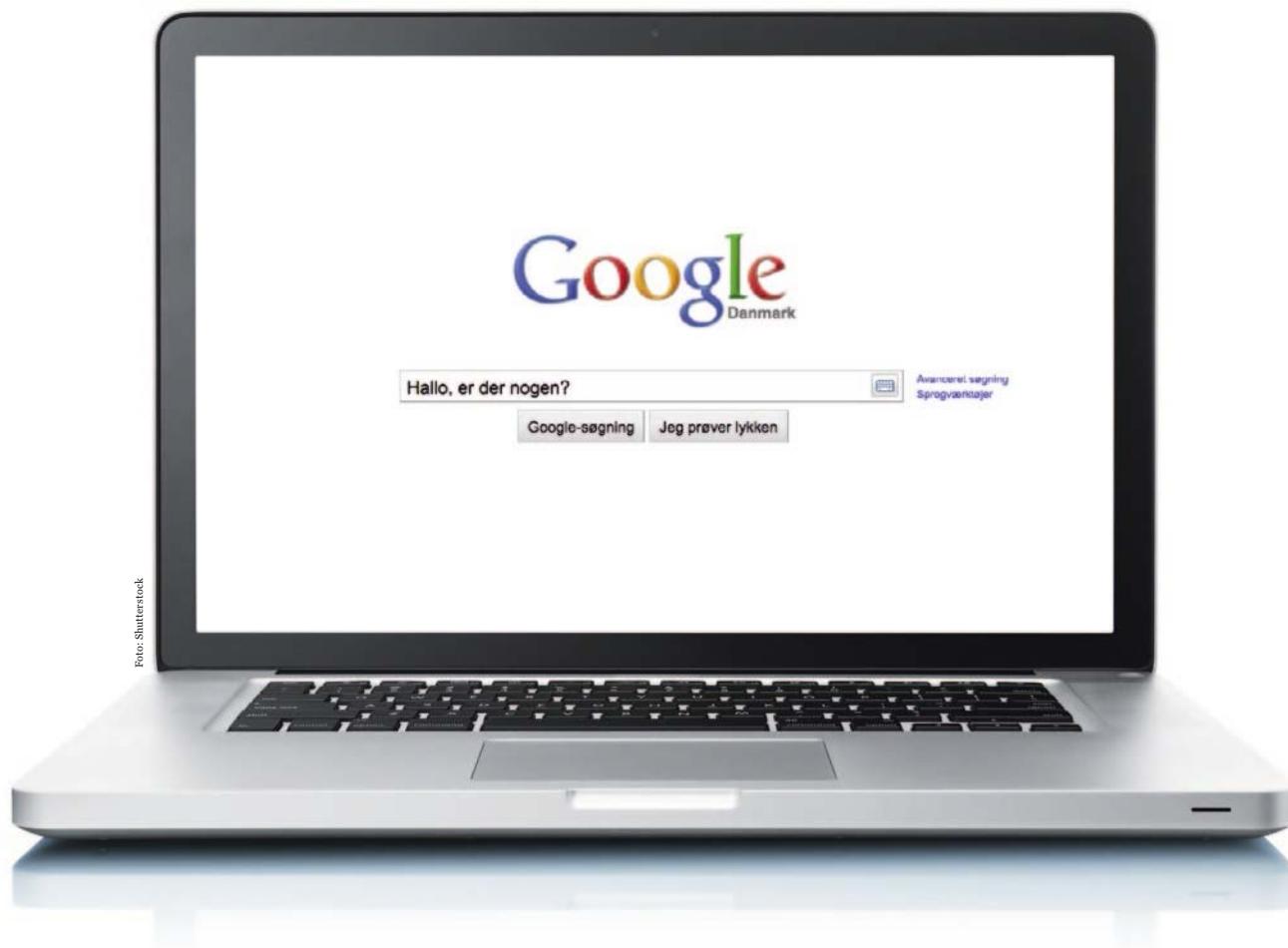

Foto: Shutterstock

beskæftige sig med religion på. Selvom 21% af unge mellem 18 og 29 år har mødt religion på internettet inden for det seneste år, betyder venner, familie, skole, arbejde og tv stadig mere (se diagram 1). Internettet kan derfor næppe i

sig selv få ret mange til at blive hverken kristne, buddhister eller muslimer, men de religiøse indtryk og informationer fra internettet tages med ind i hverdagens samtaler og bliver én inspirationskilde blandt en række andre. ►

► Internettet har svarene

Selvom det ikke er på internettet, at unge oftest møder religiøse temaer, viser det sig, at ikke mindre end 65% af de unge ville gå online, hvis de havde et konkret spørgsmål om kristendommens indhold (diagram 2). Næsten halvt så mange ville ty til præsten eller Bibelen, mens venner og familie i denne konkrete form for søgen spiller en endnu mere beskedne rolle. Som i så mange andre områder af livet er internettet altså også på det religiøse område blevet en vigtig platform for informationssøgning. For den søgende betyder det, at han eller hun får adgang

til flere og måske også bedre ressourcer, end hvad den lokale sognepræst ville kunne tilbyde, men at det samtidig også bliver en mere påkrævet kompetence at kunne sortere kritisk i den brede vifte af svar. For en kirke eller religiøs gruppe, der gerne vil tilbyde svar til søgende, fortæller tallene, at man i stigende grad må være til stede på internettet, hvis man vil i kontakt med sin målgruppe.

Religionen flytter til Facebook

En tidlig forhåbning til internettet var, at man nu kunne komme i kontakt med hele verden

Diagram 1: "I hvilke af følgende sammenhænge er du i løbet af det seneste år kommet i kontakt med spørgsmål om religion og tro?"

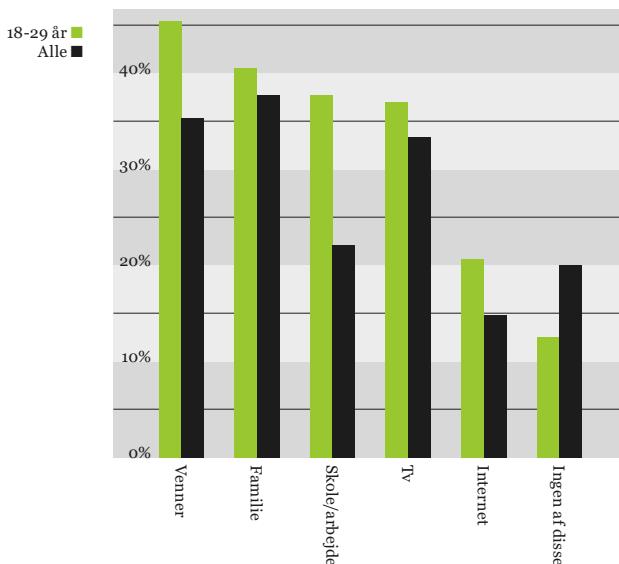
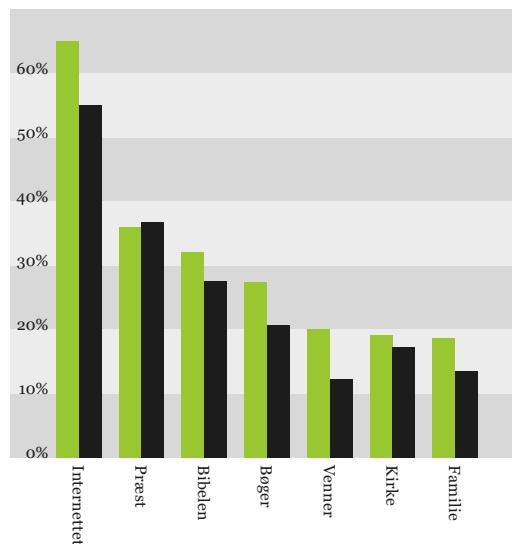

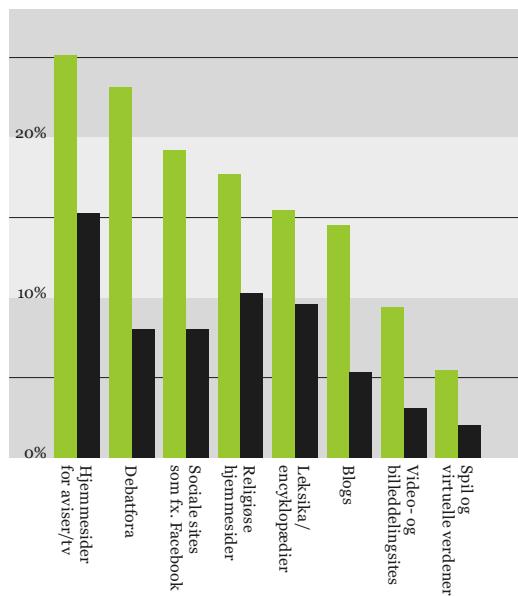
Diagram 2: "Hvor ville du søge svar, hvis du havde et spørgsmål om kristendommens indhold?"

blot ved at oprette en hjemmeside. Med millioner af konkurrerende hjemmesider ved vi nu, at det kan være lige så svært at trække folk ind på en hjemmeside, som det kan være at trække folk ind i en kirke.

Diagram 3 viser da også, at det ikke er på de snævert religiøse hjemmesider, at flest unge møder spørgsmål om tro. Oftere sker det på hjemmesider for aviser og tv-stationer, i debatfora og på sociale netværkssites som Facebook, og næsten lige så ofte møder unge religiøse spørgsmål i encyklopædier som Wikipedia eller på blogs.

Diagram 3. "Hvor på internettet har du i løbet af det seneste år set religion eller åndelige emner optræde eller blive omtalt på en eller anden måde?"

Tallene viser en udvikling i retning af web 2.0, hvor tingene sker i netværk, og hvor den hermetisk lukkede hjemmeside er under afvikling. For religiøse grupper betyder det, at mission ikke længere bare er et spørgsmål om at lægge oplysninger ud på en hjemmeside, men i højere grad handler om at bevæge sig med sine potentielle tilhængere rundt på nettet. Når præster og kirker i dag opretter profiler eller grupper på Facebook, er det bare ét udtryk for den udvikling. ►

WEB 2.0

Web 2.0 beskriver internettets udvikling i retning af aktiviteter og tjenester, hvor også almindelige brugere kan skrive og dele informationer. Eksempler på populære web 2.0-tjenester er Facebook, Wikipedia og YouTube.

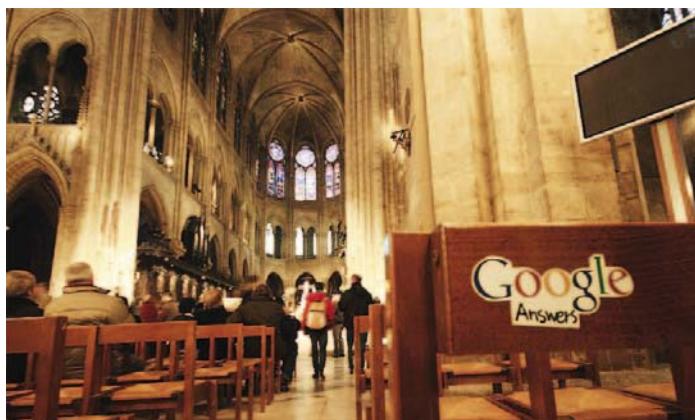

Foto: Filippo Minelli

Foto: Jeff Howard

Foto: Lee J. Harwood

VIDSTE DU AT...

... blandt de 10 første resultater af en Google-søgning på "Hvem er Jesus?" ligger svar fra blandt andre Indre Mission, Jehovas Vidner, Mormonerne og Kristensamfundet – men ingen fra folkekirken? (April 2010)

► Google er vejen

For at få en endnu større forståelse af de vanskelige vilkår, som de snævert religiøse hjemmesider opererer under i dag, har jeg spurgt om brugernes veje til disse sider. Af de personer, der har besøgt en religiøs

hjemmeside, svarer 62% af de unge, at de er kommet ind på den via Google eller en anden søgemaskine, som det fremgår af diagram 4. 21% er kommet dertil via et link og lidt færre ved et tilfælde. Hver tiende har fået et tip fra en

ven eller et familiemedlem, mens kun 9% har kendt siden i forvejen. Hjemmesiden kan med andre ord være nok så interessant, men hvis unge ikke ledes til den eller dumper ind på den, mens de tilfældigt surfer rundt på nettet, vil kun få finde vej. Som i mere kommercielle brancher vil arbejdet med søgemaskineoptimering og links derfor også med stor sandsynlighed blive vigtige beskæftigelser for de religiøse hjemmesider i fremtiden, hvis de vil være sikre på at ligge blandt de første resultater på Googles søgelister og dermed være mest muligt tilgængelige for brugerne.

Diagram 4. "Når du har besøgt hjemmesider, der udelukkende eller hovedsageligt beskæftiger sig med religion eller åndelige emner, hvordan har du så fundet dem?"

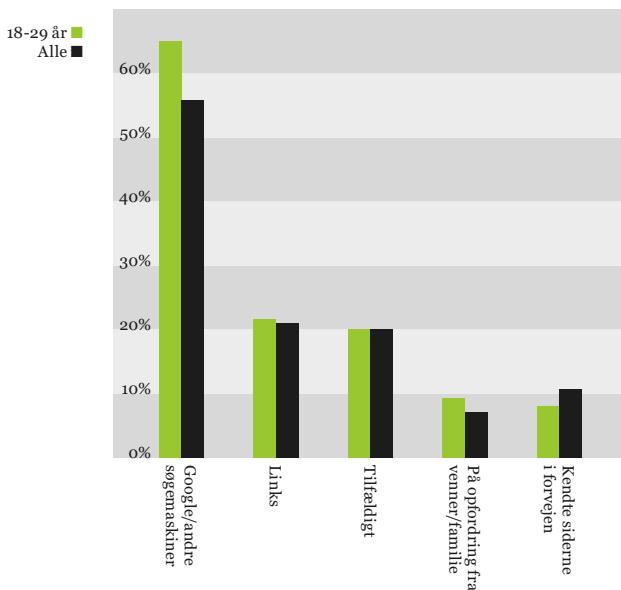
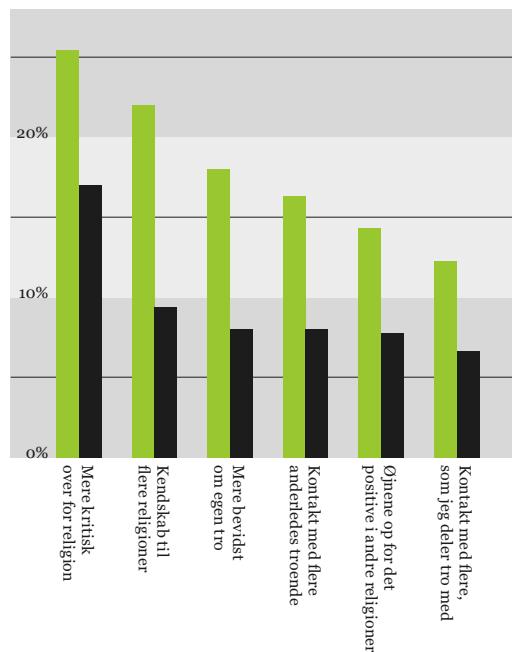

Diagram 5. Konsekvenser af at bruge internettet

Nye holdninger til religion

Det er meget vanskeligt at afgøre, hvilken indflydelse internettet i bund og grund har på unges opfattelse af religion. Tilsyneladende mener flere unge end ældre, at internettet har gjort en forskel. 26% af de 18-29-årige er blevet mere kritisk indstillet over for religion, og lidt færre mener at have fået kendskab til flere religioner (diagram 5). Nogle er blevet mere bevidste om deres egen tro, nogle har fået øjnene op for positive sider ved andre religioner, og nogle er via internettet kommet i kontakt med flere religiøse mennesker. Tallene tyder ikke på, at internettet har revolutioneret unges tilgang til religion, men antyder dog, at mødet med religion på internettet både kan skabe nysgerrighed og fremprovokere kritik.

Endnu en arena for religion

Eftersom teknologien sikkert også fremover vil blive ved med at overraske os, og internettet næppe har nået sit endelige udviklingsstadium, kan vi heller ikke forestille os, hvordan religionen kommer til at spille sammen med mediet i fremtiden. Diagrammerne ovenfor viser imidlertid lidt om, hvordan situationen er her og nu. Internettet har ikke overhalet andre kilder til religiøse input, men er blevet en vigtig ny arena for religiøs aktivitet, der blander sig med andre hverdagsaktiviteter, og særligt når det gælder den aktive søgen efter religiøse svar, er internettet det foretrukne sted. Billedet er gennemgående det, at unge oftere end de ældre kommer i kontakt med religion online, at de særligt ofte møder religion på de sociale medieplatforme, og at de unge også i højere grad bliver påvirket online i deres syn på religion, ligesom de bliver

det i forhold til andre områder af livet og samfundet. For de religiøse aktører kan tallene tolkes på den måde, at internettet er blevet en interessant missionsmark, *men* at det ikke kan stå alene som rekrutteringsfelt, hvis man ønsker at ekspandere. Sikker er dog, at tænker man ikke Google, Facebook og andre digitale trafikknudepunkter med ind i sine strategiske overvejelser, vil chancen for succes være lille. ■

VIDSTE DU AT ...

... unge mellem 18 og 29 år særligt ville finde følgende indhold på en folkekirkehjemmeside interessant:

1. Praktisk information om dåb, konfirmation, bryllup og begravelse (52 %)
2. Mulighed for at søge i Bibelen (42 %)
3. Mulighed for at stille spørgsmål til en præst om tro og religion (39 %)

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

■ Mest besøgte religiøse hjemmesider på verdensplan

1. Biblegateway.com
2. Islamway.com
3. Lds.org
4. Astrology.com
5. Islamonline.net

■ Se en liste over de 50 største religiøse hjemmesider her: e-religion.eftertanke.dk/files/2010/01/De-50-storste-religiose-websites-jan-2010.pdf

Bøger og artikler

■ Heidi A. Campbell: *When Religion Meets New Media* Routledge, New York (2010)

■ Peter Fischer-Nielsen: *Mission i en mediealder*, i Mogensen, Mogens (red.) *Edinburgh 1910 – 100 år efter* Ny Mission, Dansk Missionsråd, København, s. 122-129 (2009)

■ Peter Fischer-Nielsen: *Danske trossamfund på internettet*, i Nielsen, M.V., Kühle, L., Borup, J. (red.) *Religion i Danmark 2009* Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, Århus, s. 33-37 (2009)

■ Stig Hjarvard: *En verden af medier: Medialiseringen af politik, sprog, religion og leg* Samfundslitteratur, Frederiksberg (2008)

■ Mia Lövheim: *Rethinking Cyberreligion: Teens, Religion and the Internet in Sweden* Nordicom Review, vol. 29, 2, s. 205-217 (2008)

Foto: Albo Gonzalez

PÅ FÆRØERNE TROR MAN DA

– RELIGION I FOLKESKOLEN

På Færøerne bor der 48.650 mennesker. Af disse tilhører 82,8% folkekirken og 15% Brødremenigheden. Dertil kommer 15 andre mindre trossamfund, hvilket sammenlagt betyder, at der på Færøerne findes 17 forskellige kristne trossamfund. Muslimske, buddhistiske eller andre trossamfund findes der ingen af på Færøerne. Færøerne er derfor ikke et multireligiøst samfund ligesom fx Danmark, men snarere et "multi-kristent" samfund. Med så mange forskellige kristne retninger repræsenteret på Færøerne, er det så rimeligt, at kristendomsundervisning skal være i overensstemmelse med "folkekirkens evangelisk-lutherske lære" (den færøske folkeskoles formålsparagraf § 1, stk. 3)?

I 1975 ophørte den danske folkeskole med at være en "folkekirkelig skole". Det betød, at der i folkeskolelovens formålsparagraf fra da af ikke længere stod, at kristendoms læren i skolen skulle være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære. I stedet kom der til at stå, at undervisning i skolen og dagliglivet på skolen skulle "... bygge på åndsfrihed og demokrati". Sådan blev det dog ikke på Færøerne, hvor man derimod valgte at beholde den tidligere bestemmelse, at skolens kristendomsundervisning skal være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære, og at skolen derudover også skal være med til at give børnene en "kristen og moralsk opdragelse". Det ser derfor ud til, at det både har været og stadig er folkeskolens opgave at give de færøske børn en kristen opdragelse *inden for* en folkekirkelig ramme.

Folkekirkens folkeskole

Da Færøerne tilbage i 1845 fik sin første folkeskolelov, var Færøerne et meget mere homogent, dvs. ensartet samfund end i dag. Folkekirken var den dominerende religiøse institution i samfundet og havde som sådan stor indflydelse i samfundet, herunder også i skolerne. Det var derfor naturligt, at det var kirken og dens præster, der havde tilsynet med skolen og undervisningen, og at det var kristendomsundervisningen, der blev vægtet højest blandt skolens fag.

De skoler, der blev oprettet i 1845, var færingerne ikke særlig tilfredse med. I 1854 endte det derfor med, at de blev nedlagt igen. Dvs. at der efter 1854 ikke fandtes noget ordnet skolevæsen på Færøerne. Der fandtes dog en række bestemmelser, som forældrene, som nu skulle fungere

som børnenes lærere, skulle rette sig efter. Bl.a. var det blevet bestemt, at der på Færøerne var undervisningspligt for alle børn over 7 år, men at det derudover var op til forældrene selv at give deres børn den nødvendige undervisning. Dog blev det nøje understreget, at forældrene *havde pligt* til at sørge for, at "... ethvert barn over 7 år erholder tilstrækkelig færdighed i læsning samt fornøden religionskundskab" (§ 35). Ligesom i 1845 blev det også igen bestemt, at tilsynet med undervisningen, som nu foregik hjemme, skulle kirken og præsterne stå for. Bl.a. var det præsternes opgave at kontrollere, om børnene kunne deres bibelhistorie og katekismus godt nok. Hvis ikke de kunne det, kunne børnene/de unge ikke blive konfirmeret, og konfirmeres ville alle, da man ellers ikke kunne blive gift og stifte familie på "anstændig vis".

Først efter 108 år, dvs. i 1962, fik Færøerne igen en ny folkeskolelov. Der var selvfølgelig sket meget i det færøske samfund i de mellem-liggende år, hvilket den nye lov også afspejlede ved fx at stille større krav til både undervisningen og pædagogikken. Den store udvikling, der var sket på det religiøse område i samme periode, var der dog ingen spor af i den nye fol-

DET RELIGIØSE LANDSKAB PÅ FÆRØERNE ANNO 2010

Den Færøske Folkekirke
Brødremenigheden
Pinsemenigheden
Den Katolske Kirke
Frelsens Hær
Indre Mission
Oasan
Lívðin
Keldan
Lívðins Orð
Jehovas Vidner
Immanuel
Adventistkirken
Apostolsk menighed
Getsemane
Soli Deo Gloria
Libanon

BRØDREMENIGHEDEN

Brødremenigheden er en konservativ, evangelisk og anti-hierarkisk menighed, dvs. uden nogen synlig og valgt ledelse. Menigheden opstod oprindeligt i Dublin i 1820'erne og kom første gang til Færøerne i 1865.

Særlige kendetegn for brødremenigheden er bl.a., at de praktiserer voksendåb eller "troens dåb", som de selv kalder det, og tror på, at Jesus vil være fysisk til stede på jorden *forud* for verden ende.

Et særligt kendetegn for de færøske brødre, dvs. medlemmer af brødremenighederne, er, at de deltager i politik. Det er ellers ikke almindeligt inden for brødremenigheden.

MORGENSANG

Ved en rundspørge til 47 af landets 57 folkeskoler viste det sig at:

- To skoler har aldrig morgensang
- Seks skoler har morgensang hver morgen indeholdende en salme og beskeder fra skolelederen
- To skoler har morgensang hhv. en og to gange om ugen indeholdende salme, fadervor og beskeder fra skolelederen
- 37 skoler har morgensang hver morgen indeholdende salme, fadervor og beskeder fra skolelederen

► keskolelov. På trods af, at Færøerne på dette tidspunkt var et begyndende ”multi-kristent” samfund med både brødre menigheder, pinsemenigheder, Frelsens Hær, Jehovas Vidner osv., blev det igen bestemt, at kristendomsundervisningen skulle være i overensstemmelse med ”folkekirkens evangelisk-lutherske lære”. Igen blev det slået fast, at provsten var født medlem af skoledirektionen (§ 54), dvs. den direktion som havde det overordnede eftersyn med skolerne. Ude i kommunerne skulle præsten dog ikke længere have tilsynet med selve skolen, men kun med kristendomsundervisningen.

Ifølge den nuværende folkeskolelov fra 1997 skal kristendomsundervisningen stadig være i overensstemmelse med kirkens evangelisk-lutherske lære, ligesom skolen som nævnt stadig skal give eleverne en ”kristen og moralsk opdragelse”. Dertil fremgår det af de fungerende læseplaner, at formålet med kristendomsundervisningen bl.a. er at støtte eleverne i en kristen og moralsk livsførelse, og at gøre eleverne bekendte med den kristne lære sådan som den står i ”Skriften”, altså i Biblen.

Den færøske folkeskole anno 2010: en multi-kristen skole i praksis

I november/december 2009 overværede jeg kristendomsundervisningen på en række skoler på Færøerne. På den ene af skolerne, hvor jeg overværede undervisningen i en 8. klasse, blev der med udgangspunkt i et afsnit af ”Æsops fabler” talt om åndelig frihed og fri vilje, om moral

og etik, og om ret og forkert. Kun én gang var der en direkte henvisning til kristendommen og Biblen.

Iflg. flere personer med tilknytning til skolevæsnet på Færøerne går tendensen også generelt mere og mere i retning af, at kristendomsundervisningen ikke er decideret *kristendomsundervisning*, men mere er undervisning i moral og etik. Denne tendens ses også i den kristendoms-læseplan, der i øjeblikket bliver arbejdet med. Folkekirken og den kristne tro og lære indtager stadig en central plads i læseplanen, men generelt lægger læseplanen i dag meget mere vægt på undervisning i moral, etik og andre trosretninger, end både den nuværende læseplan og folkeskoleloven gør. Dermed stopper den igangværende forandring ikke. Fx fremgår det både af den nuværende læseplan og af den, der i øjeblikket er under udarbejdelse, at der lægges stor vægt på, at der i kristendomsundervisningen skal tages hensyn til, at der i én og samme klasse kan sidde elever fra mange forskellige menigheder.

Både i selve undervisningen ude i skolerne, i den nuværende læseplan og i den kommende læseplan er der altså – i hvert fald til en vis grad – taget hensyn til, at Færøerne i dag er et ”multi-kristent” samfund. Inden for lovgivningen bliver der derimod stadig holdt fast ved, at folkeskolen på Færøerne skal være en ”folkekirkelig opdragelsesinstitution”. Og dette leder mig tilbage til mit indledende spørgsmål: det religiøse landskab på Færøerne anno 2010 taget i betragtning, skal folkeskolen så stadig være en ”folkekirkelig” skole med en folkekirkelig opdragelsesrolle? Eller er dette måske slet ikke et spørgsmål, der er relevant at stille i denne

sammenhæng, eftersom Færøerne ikke ligesom Danmark er et multireligiøst, men derimod et ”multi-kristent” samfund?

En ting er i hvert fald sikkert; den religiøse mangfoldighed på Færøerne vil også i årene fremover fortsætte med at vokse. På grund af den teknologiske udvikling, med bl.a. internet, tv og mobiltelefoner, er Færøerne i dag en del af Europa og verden i det hele taget som aldrig før. Kontakten med omverdenen gør, at færingerne ikke længere lever eller *kan* leve i ”lykkelig isolation”. Det samme gælder også for folkeskolen, som heller ikke kan fortsætte, som om intet var hændt i samfundet, herunder især i det religiøse landskab, i de forgangne 165 år. Som en folkeskole i et moderne land og i en moderne verdensdel, vil folkeskolen på Færøerne i fremtiden stå over for mange nye udfordringer og opgaver. En af disse bliver at imødekomme den stadigt voksende religiøse mangfoldighed i det færøske samfund. ■

SKOLERNES STØRRELSE

- På Færøerne er der 57 skoler med i alt 7021 elever.
- Af disse 57 har 15 skoler færre end ti elever, heraf fire skoler med to elever.

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- Færøsk lovsamling, inkl. lovgivning vedr. folkeskolen: www.logir.fo

Bøger og artikler

- Firouz Gaini: *Lyt til os - og du vil få en positiv oplevelse! Kultur, fritid og social trivsel blandt færøske tredjeklasses elever* i BARN nr. 2 – 2009 (2009)
- Elin Súsanna Jacobsen: *Skolevæsen og sundhedsvæsen på Færøerne – trang eller tvang*, i De vestnordiske landes fælleshistorie: udvalg af indledende betragtninger over dele af den vestnordiske fælleshistorie (2003)
- Ludvig Petersen: *Skole på Færøerne i 1000 år. En skolehistorisk håndbog*

Pf. Hestprent, Torshavn (1994)

ÅRHUS VALG- MENIGHED

– EN ANAKRONISME?

Vi lever i dag i et samfund, som på en lang række områder er radikalt anderledes end det, vores bedsteforældre voksede op i. Sociologer har givet vores tid betegnelser som senmodernitet, højmodernitet, postmodernitet, den flydende eller den anden modernitet. Til trods for de forskellige betegnelser er man enig om i det mindste én ting: Vores verden er kendetegnet ved en udbredt individualisme. At underlægge sig ydre autoriteter, som fortæller, hvad der er rigtigt eller forkert, betragtes som begrænsende og noget, man tager afstand fra. Det er i dette samfund, vi finder Århus valgmenighed. En menighed med en teologi, der ofte stiller strikse krav til medlemmernes privatmoral. Dette er kendetegn som i et samfund som vores burde lede til, at denne menighed fører en skrantende tilværelse. Men det er ikke tilfældet. Tværtimod.

Foto: Søren Kjølsgaard

Århus valgmenighed – en menighed i vækst

Hvad er da Århus valgmenighed? På hjemmesiden siger man selv, at menigheden ”er en anderledes folkekirke, der kendetegnes af intensitet og energi”. Lidt mere uddybende kan man sige, at det netop er en *valgmenighed*, hvilket vil sige en menighed i hvilken man helt selv vælger sin præst, og som i det hele taget selv vælger, hvordan man vil være en kirke. En valgmenighed er dog stadig en del af folkekirken og derfor under tilsyn af biskoppen og provsten, men uden at få nogen økonomisk støtte derfra. Man er derfor helt afhængig af de bidrag, som medlemmerne og andre giver i form af frivilligt arbejde og/eller medlemsafgifter eller andre økonomiske bidrag.

I løbet af de sidste ti år har menigheden haft en kraftig medlemstilvækst. Ifølge præsten Keld Dahlmann skyldes denne vækst, at man begyndte med klynge-fællesskaberne, der i dag er et særkende for denne menighed. Meget af medlemsaktiviteten foregår nemlig ved siden af gudstjenesterne i form af deltagelse i såkaldte klynger og celler. Klyngerne er selvstændige fællesskaber, der kan bestå af flere celler med fokus på forskellige aktiviteter, hvor medlemmernes ønsker og interesser er udgangspunktet. Endvidere er det en menighed hovedsagligt bestående af unge medlemmer, en stor del er under 40 år. Dette kan ses som helt naturligt, da den har sin oprindelse i studentermiljøet og stadigvæk i høj grad har sin basis blandt studerende.

Hvordan kan Århus valgmenigheds fremgang forklares?

Hvis menighedens teologi umiddelbart står i modsætning til tidens øvrige tendenser, hvor-

dan kan man så forklare den vækst, som menigheden oplever i disse år? Som resultat af en religiøs vækkelse blandt unge mennesker? Mission som følge af en nøje planlagt strategi?

En reaktion på de krav som mange i dag oplever som en alt for tung byrde at bære? En søgen efter fællesskab, der er svær at finde andre steder? Et naturligt resultat af at mange studerende med en baggrund i et lignende kirkeligt miljø er flyttet til Århus? Eller har man været fremgangsrig med sin vision ved, med præsten Keld Dahlmans ord, ”at være en relevant kirke i dag”?

Sammen med fire studerende har jeg undersøgt Århus valgmenighed for bl.a. at finde svar på disse spørgsmål. De studerende skulle både observere ved gudstjenesten, lave en spørgeskemaundersøgelse blandt deltagerne ved en formiddagsgudstjeneste og interviewe nogle af dem, som de mødte til aktiviteter i kirken.

Unge og veluddannede

Det viste sig, at de, som deltager i gudstjenesten, er en homogen gruppe, der består af unge og veluddannede med en lige fordeling mellem kønnene. Den gennemsnitlige alder er 25 år, og omtrent den ene halvdel er studerende og den anden arbejdende. Blandt de, som arbejder, er det kun et fåtal, som starter med at arbejde direkte efter folkeskolen. Mere end tre fjerdedele af dem har således mindst en gymnasieuddannelse bag sig, og mere end halvdelen har mindst en mellemlang videregående uddannelse. I lyset af deres uddannelsesniveau kunne det der- ►

VIDSTE DU AT ...

... Århus valgmenighed blev oprettet 1989
 ... menigheden de sidste ti år har mere end fordoblet sit medlemstal
 ... Århus valgmenighed i dag har cirka 400 medlemmer

VIDSTE DU AT ...

... Århus valgmenighed hver søndag arrangerer to gudstjenester, hvor i ca. 500 personer deltager ... gudstjenesten om formiddagen er åben for alle aldre. Det er der, børnefamilier i reglen kommer, da der sideløbende arrangeres børneaktiviteter. ... gudstjenesten om eftermiddagen er primært tænkt for yngre studerende, og der er formen ifølge hjemmesiden ”eksperimenterende og kreativ med brug af fx multimedier og meget fokus på lovsang”

► for forventes, at gruppens medlemmer som helhed kan siges at være velintegrerede i mainstream-samfundet og dermed også påvirket af de individualistiske værdier, som dominerer det senmoderne samfund i dag.

En baggrund i det karismatiske miljø

De, som kommer i kirken, er heller ikke ”ny-kristne”. Det

store flertal har nemlig været kristent i stort set hele sit liv. Det er således kun hver femte, der har været kristen i ti år eller mindre. Faktisk synes det kun at være et par procent af hele gruppen, der er blevet kristne, efter at de kom i kontakt med Århus valgmenighed. Det viser sig også, at de, som har en kristen baggrund, ikke kun har været *lejlighedskristne* (eller *fejningskristne* som Viggo Mortensen betegner det), som folk er flest. Ni ud af ti betegner sig som at have været *aktive* i en tidligere menighed. Selv om halvdelen siger, at der findes tilsvarende kirker i Århus, har man alligevel valgt at engagere sig i Århus valgmenighed. Der er således noget anderledes med denne menighed, som de mener, at de ikke kan finde andre steder. Heller ikke i lokalafdelinger af den religiøse menighed, hvor de oprindeligt kom fra, før de flyttede til Århus.

Religiøse og sociale behov

En vigtig grund til valget af Århus valgmenighed er dets teologiske grundlag. Næsten ni ud af ti siger nemlig, at dette er af stor betydning

for medlemskabet. Det er ikke overraskende, at styrkelse af deres forhold til Gud er det, som flest har markeret. Dette burde jo være formålet med engagementet, kunne man mene. I forhold til det er det værd at bemærke, at personlig udvikling, og at man har fået et socialt netværk, ses som positive effekter af så mange. Her kan man spørge, om dette også var en oprindelig baggrund for den enkeltes engagement? Mange af de adspurgte er kommet til Århus for at studere. Har disse ikke kendt andre eller kun ganske få, kan Århus valgmenighed ses som et naturligt sted at opbygge sig et netværk. At mange også har fremhævet ”personlig udvikling”, er også interessant. Ikke bare fordi det bekræfter, at det ikke kun er ’tro’, som får folk til at knytte sig til en religion, men at flere andre faktorer også påvirker den enkeltes valg; det viser også, at Århus valgmenighed alligevel bidrager med ’noget’, der efterspørges i det individualiserede samfund. Med andre ord kan engagementet i Århus valgmenighed, som på en række punkter synes fjernt fra det individcentrerede samfund, tilsyneladende alligevel give noget til individet, som kan være positivt i verden udenfor.

Striks seksualmoral er godt

Det er helt tydeligt, at holdningen til seksualmoral er forholdsvis striks, og at medlemmer accepterer den. Et stort flertal mener eksempelvis, at det er forkert, at et par lever sammen uden at være gift. Tilsyneladende er dette også noget, der bliver efterlevet, da det kun er meget få af de adspurgte, der siger, at de har en samlever. De moralske retningslinjer i Århus valgmenighed ses også som noget positivt, da flertallet giver udtryk for, at det giver en tryghed for dem.

En søndagsgudstjeneste i Århus Valgmenighed.

Foto: Søren Kjeldgaard

Det samme gør sig også gældende i en bredere sammenhæng, idet mange udtrykker, at Århus valgmenighed giver tryghed i en urolig verden, og at man der kan møde mennesker med samme kristne grundindstilling som en selv. Dette *kan* tolkes, som at Århus valgmenighed er et tilflugtssted, fordi man der får tydelige anvisninger om, hvordan livet skal leves.

Brugbare budskaber og moderne musik

Men Århus valgmenighed er ikke ene om at tilbyde moralske retningslinjer og tryghed. Det gør andre menigheder også. Men Århus valgmenighed har også noget, som andre ikke har. Man har nemlig en anderledes opfattelse af, hvad der er vigtigt at prædike, og hvordan

budskabet kommer til udtryk. De adspurgte udtrykker det ved at være positiv over for gudstjenesten, da den anses for at være vedkommende og brugbar. Hvad de efterspørger, er fokus på hverdagsproblemer og mindre fokus på bibeludlægninger. Man savner heller ikke de gamle salmer. Derimod synges og spilles kristne rock- og popsange i gudstjenesterne idet de netop opleves at være mere 'vedkommende' i dag til forskel fra de fleste salmer.

En anakronisme eller?

Det indledende spørgsmål var, om Århus valgmenig-

VIDSTE DU AT ...

... når det blev direkte spurgt om hvilke positive effekter, man oplever at få ved sit engagement i Århus valgmenighed, så fremhæver mere end to tredjedele styrkelse af gudsforholdet, dvs. en effekt der er af direkte religiøs betydning ... omtrent halvdelen af de adspurgte markerer positive effekter, som ikke er af direkte religiøs betydning som fx at de har gennemgået en personlig udvikling, og at de har fået et socialt netværk

MEDLEMMER OM ÅRHUS VALGMENIGHED

- ”Har fundet en kirke hvor man forholder sig til post-moderne tankegang. At man ikke behøver tro på alt for at være med.”
- ”Menigheden og kirken er et fællesskab, og ikke kun en bygning men en enhed af mennesker der støtter hinanden”
- ”Solid teologi med plads til åndens gaver - liv i kirkens daglige liv har været en stor glæde for mig”

► hed kan betragtes som en anakronisme – som noget ude af trit med tiden. Ud fra det perspektiv kan menigheden helt sikkert betragtes som én. Det kan ikke forventes, at Århus valgmenighed vil få succes, hvis den valgte at rette sin mission mod den brede befolkning i det sekulære danske samfund, da dets værdier står i stærk modsætning hertil. Ud fra et andet perspektiv kan Århus valgmenighed dog godt

betrages som en menighed, der opfylder en rolle i et senmoderne samfund. Her kan unge mennesker, opvokset i et stærkt kristent miljø, finde et tilflugtssted, som giver dem mulighed for at udleve deres religiøsitet og desuden få en beskyttelse mod de værdier, der truer den samme religiøsitet. ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- Århus valgmenigheds hjemmeside: www.valgmenighed.dk
- Sirius klyngens Facebook-side (Sirius er en af flere klynger der er en vigtig del af Århus valgmenigheds virksomhed): www.facebook.com/group.php?gid=16471187430&ref=ts

Bøger og artikler

- ”Vækst i valg- og frimenigheder i Danmark”. Artikel i Kristelig Dagblad den 20. januar 2010 www.kristendom.dk/artikel/342706
- ”Her går de unge i kirke”. Artikel i Kristelig Dagblad 11. januar 2010 www.kristendom.dk/artikel/343385

TEMA 3

RELIGION UNDER FORVANDLING

GENFØDT OG BLÅ

– RELIGIØSITET BASERET PÅ JAMES CAMERONS FILM "AVATAR"

Med en rekordomsætning på mere end 2,5 mia. dollars og banebrydende special effects er James Camerons science fiction-eventyr Avatar sikret en prominent plads i filmhistorien. For en del fans er filmen imidlertid langt mere end en 3D-blockbuster. Nogle hævder, at det er muligt at rejse til Pandora i drømme eller ved hjælp af astralprojektion, andre tilbøder Eywa, og en gruppe anser sig selv for at være genfødte na'vier. Måske er en ny religion ved at opstå ud af denne spirituelle grøde.

Fascinationen af na'vierne og Pandora blandt Avatar-fans er massiv, hvilket et besøg på de store fansites Avatar-forums, *Learn Navi* og *Naviblue* hurtigt afslører. En fan på Avatar-forums skriver for eksempel: "Jeg ville opgive mit nuværende liv for at blive en na'vi." Da det ikke rent fysisk kan lade sig gøre, forsøger fans på forskellige andre måder at bringe den elskede, fiktive verden tættere på dagligdagen. Tusindvis af fans har downloaded *Na'vi Pocket Guide* og er i fuld gang med at lære at tale

na'vi. En gruppe fans planlægger at leve som en na'vi-stamme – enten for altid eller bare for en sommer – og en anden har oprettet Na'vi-bevægelsen (*Na'vi Movement*), som vil kæmpe for menneske- og miljørettigheder og redde verden gennem skovplantning, global fred og veganisme.

Drømmerejser til Pandora

Adskillige fans eksperimenterer med at rejse til Pandora i ånden. Der findes forskellige tek- ▶

► nikker. For det første kan man bare gå i seng og håbe på, at man drømmer om Pandora. Således erklærer en fan fra *Learn Navi*: "Jeg har fundet den. Vejen til Pandora. Svaret er ikke at rejse med rumskib, men ved dit eget sinds kraft. Jeg kan tage dertil, næsten som jeg vil, hver gang jeg falder i søvn."

Teknikken med bare at falde i søvn er nem, men har to ulemper, nemlig at man ikke kan styre, hvad man drømmer, og ofte ikke kan huske det igen, når man vågner. Derfor diskuterer fans livligt, hvordan man kan lære at drømme på en måde, så man er bevidst imens, og så man allerhelst også kan kontrollere drømmen. Blandt de mest anbefalede metoder til at fremkalde bevidste drømme er intens fokusering på Pandora kombineret med selvhypnose ved hjælp af regelmæssig lydpåvirkning. Drømmene postes eller blogges og inspirerer nye drømmere til at gå i gang.

Dette fokus på drømme som adgangsvej til Pandora er ingenlunde tilfældigt, men derimod baseret på *Avatar* selv. Det teknologiske og fortælle-mæssige clou i filmen er nemlig, at ny teknologi anno 2154 gør det muligt at gøre en kunstig krop, en såkaldt avatar, baseret på menneske- og na'vi-DNA. Ved hjælp af særlige maskiner kan man kobles til en avatar, så ens bevidsthed overføres til avataren. I denne avatar kan man så gå rundt på Pandora, mens ens menneskekrop ligger i maskinen og drømmer. Na'vierne kalder derfor disse avatarer for "drømmevandrere". På lignende vis kan fans i drømme udforske Pandora, mens deres menneskekrop ligger og snorker.

I parentes kan bemærkes, at begrebet avatar oprindeligt stammer fra hinduismen, hvor det betegner forskellige guders inkarnationer. Mest kendt er guden Vishnus avatarer, bl.a. Rama og Krishna, som i øvrigt begge anses for at være

FIKTIONSBASEREDE RELIGIONER

Mange nye religioner er baseret på fiktive værker, især fantasy og science fiction. Her er nogle eksempler:

- *Jediisme* bygger på George Lucas' *Star Wars*-film. Jediister tror på Kraften, mediterer og dyrker kampsport. I en folketælling i Storbritannien og en række andre lande i 2001 angav mere end 500.000 at være jediister.
- *Church of All Worlds* er en amerikansk, hedensk bevægelse fra 1967, hvis navn og flere ritualer er taget fra Robert Heinleins science fiction-bog *Stranger in a Strange Land*.
- *Church of Satan* har flere ritualer i bogen *The Satanic Rituals*,

- som påkalder monsterguder fra H.P. Lovecrafts horrornoveller.
- *Scientology* er inspireret af science fiction om sindets paranormale kræfter. L. Ron Hubbard var selv pulp-forfatter, og en del af hans fiktion er senere blevet officiel lære i Scientology.
- *Heaven's Gate*, kulten der begik kollektivt selvmord i 1997, var optaget af *Star Trek* og UFO-fiktion og overbevist om, at aliens ville bringe deres sjæle til en bedre verden efter deres selvmord.

- Mange moderne hedninge er inspireret af J.R.R. Tolkiens værker og hele den fantasygenre, han blev ophav til. De såkaldte *Middle-earth Pagans* tror, at der er en historisk kerne i *Ringenes Herre* – at Middle-earth er vores verdens fjerne fortid, og at ringekrigen har fundet sted. Andre tilbeder valarne, guderne i Tolkiens univers.
- *Otherkin-bevægelsen*, hvis medlemmer hævder at være elvere, vampyrer, varulve, engle, drager og andre ikke-menne-

- skelige væsner, er vokset ud af fanmiljøet omkring fantasyliteratur og rollespil.
- I den såkaldte *popkulturmagi* forsøger folk at skabe magiske entiteter ud af populærkulturelle ikoner som Buffy the Vampire Slayer.
- *Avatar*-fans tager på astralrejse til Pandora, tilbeder Eywa og hævder selv at være na'vi.

blå. Dette åbenlyse lån har udløst både positive og negative hinduistiske reaktioner og ført til spekulationer om, hvorvidt Jake Sully, hovedpersonen i *Avatar*, skal anses for den endnu ventede tiende avatar af Vishnu.

Det astrale Pandora og Cameron som profet

Blandt fans cirkulerer endvidere det rygte, at James Cameron selv fik ideen til *Avatar* i en drøm, og nogle tolker dette som en åbenbaring eller kanalisering fra en højere verden. En fan fra *Naviblue* overvejer: "Måske eksisterer Pandora virkelig. Drømmene om denne verden, som Cameron siger, at han havde, er måske visioner." Cameron som et moderne medium eller profet altså.

Andre afviser, at Cameron skulle have haft visioner og hævder i stedet, at det er fankultu-

rens egen energi og kærlighed til *Avatar*, der efter filmpremieren har fået en transcendent version af Pandora til at tage form i en højere verden – på 'astrale plan' siger de selv.

Trods uenigheder om hvornår og hvordan det er opstået, er en stor gruppe fans enige om, at der findes et virkeligt, metafysisk Pandora på det astrale plan. De er også enige om, at man kan besøge det astrale Pandora gennem sjælerejse eller astralprojektion, og at dette skal forstås som noget ganske andet end almindelige drømme. I modsætning til gemene *Avatar*-inspirerede drømme, som per definition foregår i den enkeltes sind og er private, hævder de astralrejsende, at deres astrallegemer midlertidigt forlader kroppen, og at det derfor i princippet er muligt at rejse til det astrale Pandora sammen. Som en fan fra *Learn Navi* ►

Foto: Avataronline.com

Genfødte na'vier og Eywa-dyrkere

Astralrejserne udgør langt det mest omfattende *Avatar*-inspirerede religiøse fænomen. Men der findes også to andre.

Det ene er de såkaldte *Na'vi kin* (na'vi slægtninge), der "resonerer" så kraftigt med na'vi-erne, at de er blevet overbeviste om, at de selv er na'vier. En del af disse forstår sig alene som na'vier på et mentalt plan. Men andre hævder at være genfødte na'vier, det vil sige na'vi-sjæle, der ved et uheld er havnet i en menneskekrop og først efter at have set filmen er kommet i tanker om, hvor deres virkelige hjem er. Ifølge Na'vi kins hjemmeside er alle medlemmer dog fælles om at være "na'vier, i sandhed, i vores hjerter og inderste".

Den anden gruppe er *Avatar*-fans, som diskuterer, om det er acceptabelt at dyrke na'viernes guddom Eywa. Særligt nyhedninge, som er vant til at tilbede Gudinden, og øko-spirituelle tilhængere af den såkaldte Gaia-hypotese om, at jorden besidder en planetomspændende, guddommelig bevidsthed, kan genkende deres nuværende spiritualitet i na'viernes Eywa-kult. Blandt andet med henvisning til kaosmagikere, som argumenterer for, at alle guddomme er lige legitime, har visse polyteistiske hedninge integreret Eywa i deres panteon, mens andre har erstattet Gudinde- eller Gaia-dyrkelse med Eywa-dyrkelse. En nyslået Eywa-tilbeder på *Learn Navi* erklærer: "Jeg har brugt Taproot teknik (en særlig meditationsteknik) til at skabe forbindelse til Eywa, og jeg må sige, at jeg har fundet den sti, jeg vil leve efter fra nu af." En anden fan foreslog på flere fora at grundlægge en ny religion: *The Way of Eywa* (Eywas vej). Det blev imidlertid for meget for moderato-

► siger det: "Faktisk kan man invitere venner til at besøge én astralt, og man kan være fælles om den samme oplevelse, selvom man måske befinder sig i forskellige hjørner af verden." Der er dog ingen beretninger på internettet om, at sådanne kollektive Pandora-rejser er lykkedes.

Man kan spørge, om der her er tale om en religiøs praksis? Både drømmerejser og astralrejser omfattes af de rejsende selv som ren videnskab og ikke religion, fordi der er tale om virkelige oplevelser. Ikke desto mindre giver det god mening fra et religionsvidenskabeligt synspunkt at betragte forestillingen om Pandoras eksistens på det astrale plan og de dertilhørende astralrejser (men ikke de almindelige drømme) som religiøse fænomener, fordi de tolker drømmeoplevelsen som et besøg i en virkelig, transcendent verden.

rerne, der slettede vedkommendes posts under henvisning til frygt for dårligt presse. De var bange for, at ingen ville røre fankulturen med "en tusind fod lang ildtang", hvis den udviklede sig til en religion.

Jediisme og andre fiktionsbaserede religioner

Den frygt er formentlig overdrevet. Vi ved i hvert fald, at en religion baseret på *Star Wars* og begrebet om Kraften (The Force), nemlig den såkaldte jediisme, ganske succesfuldt har udviklet sig på baggrund af *Star Wars*-fankulturen, og uden at det har skadet sidstnævnte. *Washington Post* skrev 28. august 2009 at "Jedi" var den tiende mest almindelige religiøse selvidentifikation på Facebook (foran for eksempel "Bahai" og "Pagan"). Vi kender ikke det absolutte antal jedi-riddere på Facebook, men folketællingen i 2001 i Storbritannien, Canada, Australien og New Zealand giver et fingerpeg. Her erklærede i alt mere end 500.000 mennesker sig som jedi-riddere. En del, men formentlig kun en ganske lille del, af disse selvidentificerede jediister er organiseret i tros- og ritualfællesskaber, og enkelte grupper er godkendt som trossamfund i USA og Canada.

Jediismen er det klareste eksempel på en ny religion baseret på en bestemt populærkulturel tekst, men der kan nævnes mange eksempler på nye religioner, som er vokset ud af populærfiktionen. For eksempel eksploderede antallet af unge hekse efter tv-serien *Charmed*, og den såkaldte Otherkin-bevægelse, hvis medlemmer hævder at være elvere, vampyrer, drager og andre ikke-menneskelige væsner, er vokset ud af fanmiljøet omkring fantasylitteratur og

rollespil. Church of Satan er blandt andre ting inspireret af H.P. Lovecrafts horrornoveller om monsterguden Cthulhu, og Scientology er baseret på elementer af 1940ernes parapsykologiske science fiction.

En ny religion?

Religiøse forestillinger og praktikker baseret på *Avatar* er godt på vej til at føje sig til listen. Navnlig hvis *Avatar II* åbenbarer mere om Eywa og na'viernes religion, kan man sagtens forestille sig, at der ud af den eksisterende spirituelle grøde kan opstå egentlige religiøse bevægelser i stil med jediismen. Det skal blive spændende at følge udviklingen, især fordi internettet nu gør det muligt at følge udviklingen af en ny, fiktionsbaseret religion i detaljer. ■

Denne artikel er tidligere udkommet i Weekendavisen d. 5. marts 2010

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

De tre største engelsksprogede websites for *Avatar*-fans er:

- AvatarForums avatar-forums.com
- NaviBlue naviblue.com
- LearnNavi learnnavi.org

■ Na'vi Kin, der hævder selv at være na'vi, holder til her: community.livejournal.com/tothehometree

■ Den dybdeøkologiske Na'vi-bevægelse, kan du besøge her: navimovement.com

Bøger og artikler

- Religionspædagogisk Forum (2010/1), temanr. om 'Fantasy og religion'. Se bl.a.: Markus Davidsen: *Fantasy som religion. Star Wars og jediisme*, 15-23
 - Britt Istoft: *Fantasy som religion? Fankulturen omkring Ringenes Herre*, 24-32
 - Line Nybro Petersen: *Religiøse forestillinger til forhandling gennem amerikansk tv-fiktion*, 33-40
-

”A Church? In

DET ER BAR' KIRKE!

*Et gammelt dansk ordsprog siger:
”Det er bedre at sidde på kroen og tænke
på kirken end at sidde i kirken og tænke på
kroen” – men hvad nu hvis kroen og kirken
er et og samme sted? Fænomenet ’Pub
Church’ er dukket op flere steder i verden
og stiller forfriskende spørgsmål til, hvad
man overhovedet kan kalde kirke.*

Gudstjeneste fejres da i kirken!

Man skal ikke læse mange kirkeblade for at se, at der bliver tænkt kreativt i mange danske sogne for at opfinde gudstjenesteformer, der er mere ’attraktive’ end søndagens højmesse. Der udvikles gudstjenester, som gennem form og tema retter sig mod specifikke grupper i menigheden – for eksempel er Spaghettigudstjenesten (en mini-gudstjeneste med efterfølgende fællesspisning, særligt henvendt til børnefamilier) blevet et meget udbredt fænomen.

Særgudstjenesterne afholdes for det meste i kirkens rum, men som regel på alle andre tidspunkter end søndag formiddag, hvilket i sig selv ser ud til at give dem et vist uformelt præg, som søndagens højmesse ikke har. Endnu mere alternativt flyttes nogle gudstjenester helt uden for kirkens rum for eksempel i form af diverse friluftsgudstjenester. Men selvom ’Guds frie natur’ kan virke som et oplagt sted for gudstjenestefejring, vil de færreste nok tænke: ”Friluftsgudstjeneste er lige mig – jeg opretter en skovkirke!”. Fælles for disse alternative gudstjenestetyper (som i øvrigt ser ud til at være kommet for at blive) er nemlig, at de er tænkt som supplement til søndagens højmesse og

a Pub? What?"

Fra Boston Pub Church' hjemmeside

ikke som kirkestiftende eller kirkebærende i sig selv. Spørgsmålet bliver da, om det overhovedet giver mening permanent at flytte kirken ud af kirkerummet? Hvor skulle den i så fald flyttes hen?

Fra fredagsbar til kirke

En gruppe teologistuderende sidder forsamlet på en bar fredag eftermiddag og fejrer weekendens komme med et par øl. Som så ofte før giver det anledning til uformelle snakke om dette og hint og ikke mindst til teologiske diskussioner. Dette kunne være en scene fra baren på Det Teologiske Fakultet i Århus, men udspiller sig i dette tilfælde i Boston. Pludselig er der en, som spørger: "Hvorfor kan kirke ikke være mere som det her?" Som regel vil et sådant spørgsmål opfattes retorisk eller i det mindste være glemt den næste morgen, når tågerne har lagt sig, men ikke denne gang. De studerende gav sig i stedet i kast med at designe en ny type kirke, som kunne indfange den autenticitet, de havde oplevet den fredag ▶

Foto: The Pub Church

► eftermiddag som så mange andre fredage. En kirke hvor man kan føle sig afslappet, mødt og accepteret, hvor man kan 'komme som man er', tale frit om Gud og ved fælles bidrag forkynde evangeliet opbyggeligt for alle. Resultatet af deres (ekkleziologiske) anstrengelser blev: Boston Pub Church.

Øl, pizza og Guds ord – til gudstjeneste i en Pub Church

I et åbent baglokale i baren The Dugout mødte jeg Bostons Pub Church. Her inviteres hver

lørdag eftermiddag til gudstjeneste i en atmosfære, hvor evangeliet flyder lige så frit som øllet i hanerne. Folk sidder sammen i behagelige sofaer, og på bordet i midten står pizza, en kande øl samt en indsamlingsboks til velgørenhed og til at betale regningen. Der står desuden et glas med gudstjenestefoldere – ikke at forveksle med barens drinkskort...

Gudstjenesten indledes med harpemusik fra en af deltagerne samt en bøn. Herefter er det tid til prædiken. Denne dag indledes den med et klip fra YouTube, hvor Barack Obama

holder en tale om at give plads til 'one small voice' – prædikens tema: Hvad mener vi om den ene spæde stemme? Da prædikenen i denne kirke ikke udfolder sig som en enetale, men derimod har udpræget dialogisk form, mødes spørgsmålet først med en eftertænksom stilhed og dernæst med bidrag fra gudstjenestedeltagerne. Man kunne ud fra emnet forestille sig, at det ville blive en politisk diskussion, men nej langt fra. Samtalens placering i gudstjenestens ramme giver den helt umiddelbart retning og fokus, mening og indhold. Det bliver en samtale om, hvad evangeliet siger om 'den spæde stemme', hvilken plads den kan og skal have i samfundet, og hvordan den ene stemme kan forandre verden, som tilfældet var det med Jesus. Efter endt prædiken spilles igen et stykke musik, og derefter gøres der klar til nadver. I den åbne invitation til gudstjenesten lyder opfordringen: *"Medbring gerne dit eget shotglas til nadver!"* Denne opfordring er blevet fulgt, og kirkens inklusivitet afspejles nærmest håndgribeligt i mangfoldigheden af de medbragte glas. Nadveren gennemføres ligesom hele gudstjenesten uden en ordineret præst, men følger formen med taksigelse, bøn, indstiftelsesord, brødsbrydelse og deling af vinen. Gudstjenesten afsluttes med bøn og musik, og deltagerne rejser sig op for at gå – dog ikke hjem, men op i baren for at hente en kande øl mere, hvorefter samtalen og samværet fortsætter.

Gudstjenestefejring og inkluderende samvær hænger for denne menighed snævert sammen, og 'nybegyndere' bliver da også budt hjerteligt velkommen til begge dele. Men, at der vitterligt er tale om gudstjenestefejring og ikke 'bare' folk på en bar, der drikker øl og taler om Gud, be-

Foto: The Pub Church

kræftes, da nogle af barens 'almindelige' gæster kommer ned og slutter sig til menigheden, men først efter endt gudstjeneste. 'Gudstjenestens rum' er altså synligt også for omverdenen, selv med placering i en bar, og er dermed noget folk kan vælge til og fra ligesom det almindelige kirkerum.

Pub Church-teologi?

For menigheden i Boston er Pub Church et spørgsmål om at skabe kirke i uformelle og inviterende rammer for mennesker, som enten ►

*In this place we creatively express;
Some of us are focused, some are a mess!
We participate during the sermon
and people do connect, we are learnin'
Greet all with a handshake, toast or a wave
At all times feel free to yell, rant or rave
Fake not friends, we can arrive as we are
Cheers! Here's to sacred space in a bar!*

Indgangsbøn i Bostons Pub Church

► er decideret kirkefremmede, eller som på den ene eller anden måde har haft dårlige oplevelser i mere etablerede kirker. De dårlige oplevelser kan være ren og skær kedsomhed over gudstjenesteform og det (manglende) kirkelige liv i en given kirke, men for mange af medlemmerne drejer det sig også om en følelse af diskrimination på grund af køn eller seksualitet.

Der findes Pub Churches andre steder i verden, og da det ikke er et patenteret koncept, antager de forskellige former alt efter, hvor og af hvem de er oprettet. Fælles for dem er dog menighedslederne, som ofte er ordinerede præster, og at de henter begrundelsen for menighedens eksistensberettigelse ud fra en fortolkning af

tanken om Kristus efterfølgelse. Hovedargumentet er, at kirken, ligesom Jesus, skal være der, hvor folket er. En præst siger, at Pub Church for ham ganske enkelt er et spørgsmål om at være tro over for den Jesus, han kender. Det er med andre ord en praktisk fortolkning af, at kirken er til for folkets skyld og ikke om-

vendt, og baren er i den forstand blot et sted af mange, hvor kirken bør være for at tjene folket. Derfor er Pub Church heller ikke noget andet end den etablerede kirke, men snarere udtryk for et ønske om at skabe en kirkeform for mennesker, der føler sig fremmede over for eller måske ligefrem afskrækket af den almindelige kirkebygning og gudstjenesteform.

Men når et problem er løst, opstår der som regel nye. Et af problemerne ved at afholde gudstjenester i en bar er, at det på forhånd afskærer visse grupper fra at deltage. Det er eksempelvis i de færreste tilfælde et sted for børn og i endnu mindre grad et passende sted for personer med et alkoholmisbrug. Den inklusivisme, som Pub Churches gerne vil bygge på, har altså også nogle naturlige begrænsninger.

Er Pub Church nu også virkelig kirke?

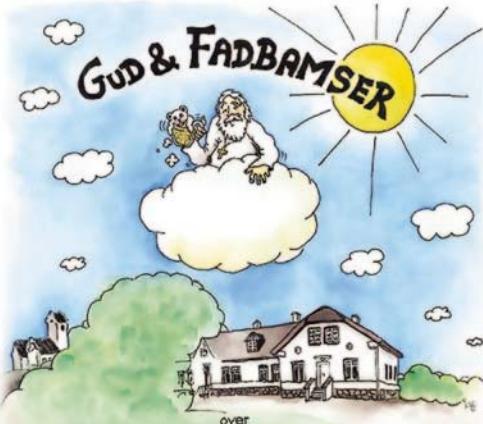
For at kunne besvare dette spørgsmål må man have en ret klar idé om, hvad der i det hele taget definerer en kirke. For Martin Luther kendes det kristelige, hellige folk – kirken – på syv tegn: Guds ord, dåb, nadver, nøglegmagten, embedet, bøn og korset. Skulle dette benyttes som tjekliste, ville Bostons Pub Church

DISCIPLES OF CHRIST

Lederen af Bostons Pub Church, Xochitl Alvizo, er tilknyttet Disciples of Christ, som er en nordamerikansk bevægelse, der helt tilbage til 1800-tallet har arbejdet for "kristen enhed i en fragmenteret verden". Det er en protestantisk bevægelse, som betoner enhed i Kristus med åbenhed for forskellighed i både tro og praksis.

komme til kort både ved dåb og embede, idet ingen dåbshandlinger (endnu) er foretaget, samt at der ikke findes en ordineret præst i menigheden. Men så enkelt er det ikke i praksis. For det første kan man hævde, at alene det, at langt de fleste af menighedens medlemmer er døbt, opfylder dåbstegnet. For det andet kan udpegelsen af en ikke-ordineret menigheds- og gudstjenesteleder ses som Luthers tanke om det almindelige præstedømme for fuld udblæsning. Og for det tredje må man nok konstatere, at selv hvis menigheden fik en ordineret præst, og at dåbshandlinger blev foretaget i barens lokaler, ville der sandsynligvis stadig være mange, som ville stille spørgsmålstegn ved, om det nu virkelig er en kirke. Der er altså noget på spil, som end ikke Luthers syv kirkekendetegn helt kan indfange.

Måske er det ikke så meget det, at der bliver fejret gudstjeneste på en bar – det kunne de fleste sikkert acceptere som en slags event eller særgudstjeneste. Ligesom når præsten i Ågerup i samarbejde med den lokale bodega inviterer til 'Gud & Fadbams'er', et koncept der dels dækker over samtalearrangementer på bodegaen, og dels den årlige pinsegudstjeneste med efterfølgende frokost og fadøl i præstegårdshaven. Det er mere det, at 'bar-gudstjenesten' er menighedens primære samlingspunkt. Det kan være svært at forstå det manglende behov for at hente sin 'hellighed' fra en kirkebygning. Men hertil svarer Boston Pub Church, at de bekræfter den potentielle hellighed ved ethvert rum alene ved at fejre gudstjeneste der. Her ligner den og mange af de andre nye kristne kirker de tidligste menigheder, vi kender, nemlig husmenighederne, som fungerede uden ordinerede

GUD & FADBAMSER

over

Hvedstrup Præstegård

31. maj, pinsegudstjeneste i kirken kl. 11.00

Derefter er der frokost og Fadbams'er til livlig jazzmusik leveret af „Swing d'jour“ i præstegårdshaven kl. 13.00

Billetter til frokosten købes hos Gurli på Gundsø Bodega à 100,- Kr. Der er salg af øl og vand.

Adgangstegn: Sommerhat

Overskuddet går til aidsramte børn

Selvom der i Danmark endnu ikke findes bar kirker, er der flere kirker, som ved særlige lejligheder fx. inviterer til "Gud og fadbams'er".

præster, men med forkyndelse, bøn, lovsang og nadver som de samlende elementer. Så, hvor fremmed det end måtte synes, kan Pub Church måske tolkes som udtryk for kirke i sin oprindelige form, nemlig der hvor kirken alene bygger på, at "hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt blandt dem" (Matt. 18:20). ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- Boston Pub Church: www.thepubchurch.blogspot.com
- Gud & Fadbams'er: www.kirkerupkirke.dk/Pastoratet/Gud%20og%20Fadbams'er/Gud%20og%20Fadbams'er

EVANGELIST

– PÅ MISSION I DANMARK

Den kristne missionsforening Evangelist er kendt fra medierne, hvor foreningen ofte fremstilles som hjernevaskende og provokerende. De prædikater glæder Christian Hedegaard foreningens centrale frontfigur sig over, for det viser at Evangelists arbejde virker, siger han.

Evangelist er en del af den karismatiske pinsebevægelse, og foreningen tager alle virkemidler i brug for at opfylde missionsbudet: For, som der står i bibelen (Markusevangeliet, kapitel 13, 10-13), først skal alle folk høre evangeliet, og derefter skal de, der holdt ud, blive frelst. Derfor kan man søndag aften klokken 21 fra sin computer følge Evangelists direkte web-tv-udsendelse Sidste Udkald: 'Vær i forventning,' lyder pastor Joseph Bergs indledning. Det er de samme ord, der lyder før ethvert møde i Evangelist. 'Vær i forventning om, at Jesus vil komme og Gud vil gøre mirakler for dig i dag!'

Mission med alle midler

Det kan lyde gammeldags, når en kristen bevægelse bruger "Guds nådegaver" til at nå deres

mission. Men når nådegaverne som fx tungetale, evnen til at undervise, til at helbrede og til at uddrive dæmoner, bliver udtrykt via moderne medier, får de en umiddelbar tilgængelig og kraftfuld appel. Sådan er web-tv, facebook, Skype og chatrum sammen med en kontinuerlig strøm af undervisnings-dvd'er og musikdownloads- og cd-udgivelser med til at bringe det glade budskab, som 'evangelium' betyder, ud via Evangelists arbejde.

Ifølge Evangelist skal det kristne budskab gøres relevant for moderne mennesker. Det giver ingen mening, siger de, at bevare noget, bare fordi det er tradition. Derfor holder Evangelist kun fast i de traditioner, de mener, har effekt i dag. Det gælder fx tungetale, der kendes helt tilbage fra oldkirken. Også den pietistisk

EVANGELIST

inspirerede inderlighed, hvor følelsesfulde ritualer er en væsentlig del af gudstjenesten, er del af en tradition fra slutningen af 1600-tallet, som Evangelist også kender til og inddrager i deres daglige praksis. At synge sammen er også en gammel tradition, og hos Evangelist foregår det stående, så man kan synge højt og få hele kroppen med. Et pædagogisk fif, der i øvrigt er ved at vinde frem flere steder i folkekirken. Til forskel fra folkekirkens traditionelle brug af salmebog er der ingen forudbestemte sange ved Evangelists møder. Lovsangene igangsættes løbende af lovsangslederen og prædikanten, og teksterne findes frem fra en pc og bliver vist på storskærm via ►

Foto: Carsten Ingemann

Forbøn og helbredelse ved håndspålgelse er almindelig praksis i Evangelist.

► PowerPoint. På den måde gribes den øjeblikkelige stemning, som enten kan forstærkes, uddybes eller dæmpes ved hjælp af lovsangen. Musikledsagelsen er ikke orgel, men et fuldgyldigt rockband, der spiller pop-, rock- og countryinspirerede lovsange.

Chat

Web-tv-udsendelsen 'Sidste ud kald' sendes samtidig med, at man som seer i samme

skærmbillede kan deltage i et chat-rum. En interaktiv, men helt anonym deltagelse i en tv-udsendelse, ikke engang de ellers omsiggribende sms-kommentarer til for eksempel royale begivenheder kan hamle op med. Evangelists chat-præster, kaldet *admin's* på chatsprog, besvarer her lytternes spørgsmål og bringer uddybende kommentarer til aftenens emne. Her kan også opstå længere samtaler om aktuelle problemer hos de, der skriver. Disse kan fortsættes

på den særlige hjælpe-chat, hvor chat-præsterne giver individuel vejledning og foreslår svar og løsning i tråd med Evangelists budskab. Den enkelte chatdeltager får individuel opmærksomhed, mens Evangelist-præsten missionerer i en sfære, hvor chatdeltageren kan føle sig tryk. Via internettet foregår det i deltagerens hjem, ved hans eller hendes egen computer.

I chat-rummet kan man således kalde sig et hvilket som helst navn og spørge chat-præsten om alt mellem himmel og jord. Det kan være 'hvorfor hader I homoseksuelle?', 'må man godt onanere, hvis man er kristen?', eller 'kan jeg blive helbredt, selvom jeg ikke tror på Gud?' Svarene sker i øjeblikkelig, skriftlig dialog, ligesom der også ofte bedes forbøn. Formålet er klart, virkemidlet interaktivt, hurtigt og moderne.

Prædikant og provokatør

Der hersker ingen tvivl om formålet med Evangelists arbejde: Udbred evangeliet til alle mennesker – jo før jo bedre. Præmissen læser Evangelist i bibelen: Før alle har hørt evangeliet, kommer Jesus ikke tilbage efter de frelste, som så skal komme hjem til Gud i himlen. En mission Evangelist har arbejdet intenst på at fuldføre siden foreningens grundlæggelse i år 2000.

Evangelists frontfigur, prædikant Christian Hedegaard fortæller, at han fik besked fra Gud om at blive fuldtidsevangelist. Gud havde givet ham besked om at tage til Afrika og møde ham der – så det gjorde han! Han anede ikke hvor og hvornår, men han blev inviteret til at prædike i Nairobi, og han fortæller, at Guds kraft kom mærkbart til stede, lige med ét. Prædikenen gik

ikke særligt godt, beretter han, men bagefter, da han var helt alene og uden nogen, han kendte, var der, skete det: 'Jeg lå i lang tid alene og græd, mens jeg klart og tydeligt hørte Åndens stemme indeni mig.' Han dannede siden missionsforeningen Evangelist sammen med Lena Løbner, Camilla Holstein og sin kone Karen, der alle kom fra forskellige kirkelige baggrunde. Evangelist har i dag en tydelig stemme i det karismatisk inspirerede kirkemiljø, hvad enten man er med dem eller imod dem. For Christian Hedegaard taler højt og insisterende og provokerer i både sine prædikener og sin retorik. Han vil nemlig have alle danskere til at forstå, at det står helt galt til i Danmark.

Vidnesbyrd – den personlige fortælling

Det er der mange, der giver ham ret i. Og der er endda en del, der giver ham ret i, at løsningen på Danmarks, ja, hele verdens, problemer er: *omvend dig til Jesus Kristus og lad Gud få magten!*

På verdensplan siger man, at der er ca. 500 millioner kristne, der kan tælles med i den karismatiske og pinsekirkelige bevægelse. Et tal der er i vækst, særligt i Latinamerika, USA og Afrika. I Danmark er der også en del frikirker, der kan tælles med. Blandt dem er Evangelist, som har omkring 200 faste medlemmer og ca. 1000 partnere, der er løst tilknyttede støtter. Mange er blevet medlemmer efter en helt personlig oplevelse i Evangelist. Det kan være en helbredelse eller en udfrielse fra en dæmon, men det kan også være oplevelsen af at få lov at bo i et af Evangelist-medlemmernes hjem, der er åbne for mennesker i nød. Her kan man ►

Foto: Christoff Argenman

VIDSTE DU AT ...

... Evangelist-medlemmer sang lov-sange foran en massageklinik i flere dage, for at den prostituerede kunne blive frelst?

... karisma betyder nådegave? I Evangelist er det fx gaven at kunne helbrede, gaven at kunne undervise, at kunne uddrive dæmoner og at kunne tungetale.

... Evangelist uddriver dæmoner? Og at dæmoner, i Evangelist, kan være alt det, der står imellem mennesket og Gud. Det kunne være rygning, gambling, tanker om upassende sex, aggressivitet, trang til alkohol eller spiseforstyrrelser.

► få et sted at være sammen med mennesker, der ikke tjener penge på, at man er der. Til gengæld bliver der bedt og bibellæst over én de første tre døgn. Grunden til, at de hjælper, er, at der i bibelen står skrevet, at man skal elske sin næste. Og den største kærlighedsgave et Evangelist-medlem kan give, er at lede personen til frelse. At det er lykkedes i mange tilfælde, hører man

af de vidnesbyrd, der er et udbredt ritual i den traditionelle vækkelsesbevægelse, og som i dag har stor betydning i Evangelist. Et vidnesbyrd er fortællingen om, hvad Gud har gjort for en, og de mange forskellige fortællinger følger nogenlunde den samme opskrift: Før havde jeg det elendigt, så mødte jeg Jesus – og se nu hvor fantastisk jeg har det! Vidnesbyrdet kan have forskellige typer af modtagere, men fælles for dem alle er, at vidnesbyrdet står uimodsagt og

derfor meget stærkt. Det er en enkelt persons tolkning af, at 'sådan her gik det til – for mig.'

Under prædikerne i Evangelist kan Christian Hedegaard finde på, spontant, at bede folk komme op foran og fortælle deres vidnesbyrd. Og det gør de gerne. Generte ved opmærksomheden, men som regel glade og berørte over den forandring, de har oplevet Gud har gjort for dem – ofte fortalt med både stolthed og forundring. Og Christian Hedegaard spørger ind, leder på vej og afbryder, hvis det bliver for langt. Eller for uvedkommende for situationen. Afslutningsvis tolker han: 'Husk nu lige her: Det er Gud, der gør alt det her – ikke mig, ikke dig, men GUD!'

Modstand

Men det er ikke nemt for Evangelist at reklamere for en tekstnær læsning af bibelen i Danmark. For ud fra Evangelists verdensbillede ligner et almindeligt, dansk hverdagsliv Sodoma og Gomorra: Sex uden for ægteskab, abort, homoseksualitet, incest og pornografi er sammen med druk, stofmisbrug og løgn, ifølge Evangelist, Satans forsøg på at lokke mennesker væk fra det egentlige: at søge Gud, at underordne sig hans bud og leve et liv i ydmyg lydighed over for hans befalinger. Derfor mener Christian Hedegaard, at 'hjernevaskere' kan være en hædersbetegnelse. Det er al synden, der skal vaskes væk.

At det er en sej kamp at forsøge at frelse alle danskere, er foreningen sig efterhånden smerteligt bevidst. Modstanden antager helt konkrete former i alt fra verbale angreb på Evangelist-medlemmer til tv-udsendelser med præmissen 'her foregår hjernevask'. Men Christian Hede-

gaard fortæller i 'Sidste Udkald', at han bare opmuntres af kampen, 'for uden al den modstand havde Evangelist aldrig været hvor de er i dag'. Det siger han på baggrund af foreningens hårdeste år, der har været præget af anklager om overgreb mod børn og for kvaksalveri. Den første anklage er frafaldet, og den anden sag er endnu ikke afsluttet, men selvom det har været barskt at være blevet trukket igennem mediemaskinen, ser Evangelist sig som styrket: 'Vi har haft flere, der har søgt vores hjælp efter anklagerne end før – så selvom vi da meget gerne havde været de sager foruden, så har de hjulpet os i sidste ende,' fortæller Christian Hedegaard. For Ordet *skal* ud. Og da Evangelist missionerer i en moderne verden med moderne mennesker, bruger de naturligvis moderne virkemidler og medier – så Gud kan komme til at gøre mirakler for *dig*, i *dag*! ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- www.evangelist.dk - Evangelists egen hjemmeside, hvor man gratis kan downloade eller købe foreningens materiale
- www.kritisk.dk - hjemmeside oprettet af to modstandere af Evangelist
- 'Gud i Gørløse' – tv-program produceret af DR1. Præmissen er kritisk, efter devisen: 'Pas på! Her hjernevaskes!' Kan downloades fra www.dr.dk
- 'Danmark ifølge Bubber – hos Evangelist' – tv-program produceret af TV2, hvor Bubber besøger en række særlige steder i Danmark, heriblandt Evangelist. Præmissen er nysgerrig, efter devisen: 'Hvad foregår der egentligt her?' Kan downloades fra www.tv2.dk/sputnik

Bøger og artikler

- Freya Skov: *Evangelist Christian Hedegaard – frelser eller forfører?* København: Documentas (2009).
 - Christian Hedegaard: *Kaldet* Hillerød, Evangelist (2005).
 - Christian Hedegaard: *Sejr over Dæmoner*. Kan downloades gratis fra foreningens hjemmeside.
-

DOÑA CONCHA

OG PINSE- VÆKKELSEN I DEN KATOLSKE KIRKE

Kristendommen i Latinamerika er under voldsom forandring. Der foregår i disse år en massiv pinsevækkelse – også inden for den katolske kirke. Ved at følge en ældre dame i Guatemala ser artiklen på årsagerne til pinsevækkelsen i den katolske kirke og beskriver dens indflydelse blandt almindelige katolikker i Latinamerika.

Doña Concha

Doña Concha er 66 år gammel, katolik og leder af en karismatisk bønnegruppe i et sogn i udkanten af Guatemala By. Gruppen startede i 1980 som en såkaldt basismenighed i Doña Conchas hus. Basismenigheder er en gruppe mennesker, der mødes hjemme hos hinanden for sammen at bede, læse i bibelen og diskutere dens teksters betydning for det fælles liv. Kirken i Latinamerika forsøgte fra slutningen af 1960'erne at engagere de mange sognebørn

i mindre enheder, således at alle kunne få muligheden for at læse i bibelen og tale om dens tekster sammen. Doña Concha og et par af de andre deltagere interesserede sig ligeledes for den karismatiske fornyelse, som var kommet til Guatemala i begyndelsen af 1970'erne, og deres lille gruppe begyndte fra da af at synge og bede på karismatisk vis. Det kommer bl.a. til udtryk i rytmiske lovsange, dans, frie og intensive bønner med opad rakte hænder, gråd, latter, helbredelser og helligåndsdåb, som er en form for religiøs trance.

Under en retræte oplevede Doña Concha, at hun af Gud fik givet den særlige nådegave at kunne helbrede ved håndspåleggelse og begyndte derfor at helbrede ved møderne i sit hus. Snart blev huset for lille, og de bad om lov hos sognepræsten til at flytte møderne til et sognelokale, hvor der var mere plads. Der har de mødtes siden. Doña Concha og hendes gruppe er et godt eksempel på, hvordan kristendommen i disse år forandrer sig.

Global pinsevækkelse

På globalt plan befinder kristendommen sig i en markant forvandlingsproces. Den katolske kirke er stadig det største kirkesamfund i verden med over en milliard medlemmer, men pinsekirkerne er de hurtigst voksende, således at der i dag er en halv milliard pinsekristne. Pinsekirkerne vokser især i Afrika, Latinamerika og Asien, hvor der hele tiden skyder nye kirker op. Men pinsevækkelsen foregår også i de traditionelle kirkesamfund og kaldes her for den karismatiske fornyelse. Det, der adskiller pinsevækkelsen og den karismatiske fornyelse fra mere traditionelle former for kristendom, er

VIDSTE DU AT ...

- ... der er globalt 1,1 mia. katolikker, heraf 120 mio. karismatikere
- ... pinsekirkerne har i dag 500 mio. medlemmer i verden
- ... 15% af alle latinamerikanere er pinsefolk (1% i 1950)
- ... 16% af alle katolikker i Latinamerika er karismatikere

et stærkt fokus på en meget konkret og følelsesmæssig erfaring af Guds nærvær. Latinamerika har traditionelt været et katolsk kerneområde, men også her har pinsevækkelsen vokset sig stærk i løbet af de sidste 40-50 år, således at mellem 10 og 15% af latinamerikanerne i dag er pinsefolk. Men hvad mere er: Også inden for den katolske kirke sker der en massiv karismatisk vækkelse, der omfatter mellem 10 og 20% af de døbte katolikker. I det følgende vil jeg med udgangspunkt i Doña Concha og hendes gruppe beskrive, hvordan den karismatiske fornyelse

udfolder sig, og hvad årsagen til den karismatiske vækkelses succes kan være. Artiklen her bygger på et feltarbejde fra juni til december 2009.

Karismatisk bønne-møde

Doña Concha har en kernegruppe på 20 *servidores* ('hjælpere'), som arrangerer bønne-møder og andre arrangementer. De fleste af hjælperne er midaldrende kvinder fra kvarteret omkring kirken. De ugentlige møder er kernen i gruppens virke. Udover 'hjælperne' kommer der ►

► ca. 40-50 mennesker, mest kvinder. Møderne begynder altid med en halv times lovsang, som ledes af gruppens lille band. Melodierne er glade og følger tidens rytmer. Teksterne er meget fokuseret på Helligånden og fungerer ofte som en påkaldelse af denne. Lovsangene er for det meste præcis de samme, der synges i pinsekirkerne. Efter lovsangene, der kun afbrydes af korte bønner, er der en kort andagt til Jomfru Maria. Herefter følger dagens prædiken. Prædikanten er oftest en lægmand, der er tilknyttet en prædike-organisation, der netop sender prædikanter til de mange bønnemøder rundt om i sognene, men som kun må inviteres med sognepræstens tilladelse. Prædikenen tager udgangspunkt i tilhørernes hverdag, deres problemer og udfordringer og forsøger meget konkret at komme med forslag til, hvordan de i lyset af troen og med Guds hjælp fx kan løse problemer i familien. Efter prædikenen spiller det lille band igen, nu langsomme og indfølelsesfulde sange, der forbereder tilhørerne til de efterfølgende forbønner og helbredelser. Børnene sendes udenfor med en af hjælperne, og dørene lukkes. Folk med sygdomme og med psykiske traumer og depressioner kommer op til pulten og knæler. Bandet spiller videre i baggrunden. Stemningen er meget intens nu. Doña Concha går ned langs rækken af knælende, lægger hænderne på deres hoveder og beder over dem. Hun befaler dæmoner at fare ud, taler i tunger og omfavner de knælende, som ofte ender med at falde til jorden i en trancelignende tilstand – opfyldte af Helligånden. Da det ofte er ældre og skrøbelige mennesker, står hjælperne parat bagved og griber, når de falder omkuld. Nogle gange gennemrystes de knælende af spasmer

og begynder at kaste op; så kommer hjælperne med avispapir og tørrer op, sørger for et glas vand, en serviet og hjælper de helbredte op på deres stol igen. Bagefter er der en kop kaffe og et sødt brød. Om søndagen blander medlemmerne fra Doña Conchas gruppe sig med de hundredevis af andre sognebørn til den normale højmesse. Sådan ser romersk-katolsk sogneliv anno 2009 også ud.

Forandringer og forklaringer

Men hvordan kan det være, at en sådan pinsekirkelig-karismatisk vækkelse i og uden for den katolske kirke har haft så kraftig medvind i Latinamerika? Årsagerne er mange og komplekse, men Doña Conchas egen historie kan illustrere, hvorfor disse forvandlinger af Latinamerikas religiøse landskab er sket. Hun blev født i en lille provinsby midt i 1940'erne i en familie fra den lavere mellemklasse og opdraget traditionelt katolsk med masser af kirkegang og rosenkransbøn i hjemmet. Dengang var gudstjenesten (messen) på latin og omgærdet af stor mystik. Hun havde en drøm om at blive enten nonne eller læge, men ingen af delene kunne lade sig gøre. Da hun var omkring ti, blev hendes forældre nemlig skilt, og dermed var hun diskvalificeret til optagelse i et kloster, der kun modtog novicer fra intakte katolske hjem. Læge kunne hun heller ikke blive, da hendes mor som enlig forsørger ikke havde råd til at sende hende på universitetet. Efter endt skolegang flyttede hun som så mange andre midt i 1960'erne til hovedstaden, som på dette tidspunkt begyndte at vokse med eksplosiv hast. Hun blev i stedet sygeplejerske og arbejdede som sådan indtil sin pension. Hun blev gift og fik en datter, men

Foto: Jakob Egeris Thomsen

midt i 1970'erne krakelerede hendes verden: Manden forlod hende til fordel for en yngre kvinde, og datteren fik konstateret en alvorlig sygdom, som i slutningen af 1980'erne endte med at tage livet af hende. Samtidig med, at Doña Conchas verden sank i grus, og hun fik en voldsom depression, der nær havde fået hende til at tage sit eget liv, eskalerede det, der skulle blive en blodig borgerkrig mellem guerillaen og militærdiktaturet. Presset på hovedstaden øgedes, da fattige bønder søgte væk fra de krigshærgede landdistrikter og slumbyer skød

frem overalt omkring hovedstaden. Den katolske kirke kom under et voldsomt pres, da den kritiserede militærstyrets voldsomme brud på menneskerettighederne. Mange præster og kateketer blev slået ihjel af dødspatroljer. Midt i dette virvar blev landet i 1978 oven i købet ramt af et voldsomt jordskælv, der krævede 22.000 døds ofre og ødelagde en tredjedel af alle bygninger i landet.

Alle disse faktorer – borgerkrigen, urbaniseringen, jordskælvet og svækkelsen af den katolske kirke – gav en gryende pinsevækkelse ►

Kirkerne i Latinamerika er farverige og spraglede. Det gælder både udseende og indhold.

► stormvind i sejlene. Pinsekirkerne engagerede sig ikke i de sociale og politiske spørgsmål, men koncentrerede sig om at give den enkelte et frirum fra det omkringliggende kaos. I de forarmede slumbyer kom disse kirker til at danne rammen for nye sociale fællesskaber som afløsning for dem, som folk havde forladt i deres landsbyer. Kirkernes strenge moralske regler blev et holdepunkt for familier, der var truet af splittelse på grund af alkoholisme, prostitution og mangel på arbejde.

En lokal religiøs autoritet

Men som sagt ramte pinsevækkelsen også inden for den katolske kirke, og da Doña Concha havde nået bunden i sin personlige krise, blev hun af en bekendt taget med til et karismatisk stormøde. Her genfandt hun sin katolske tro og overgav sit liv til Jesus. Selvom den religiøse udtryksform var meget forskellig fra hendes barndoms katolicisme, var der også mange tilknytningspunkter. Hos karismatikerne mødte hun igen en verden, der var befolket med engle og dæmoner, hvor Jesus og Helligånden greb ind i historien med mirakler og helbredelser, og hvor Gud ikke var en filosofisk størrelse, men en konkret nærværende Fader, der bekymrede sig om sine børn og beskyttede dem mod Djævelen og hans dæmoner. Hele denne overnaturlige dimension var i officiel katolsk teologi og blandt præsterne i årene omkring og efter 2. vaterkanerkoncil (1962-65) gledet i baggrunden til fordel for et moderne verdensbillede, der i højere grad flyttede fokus over på de troendes engagement i verden.

I dag er Doña Concha pensioneret og bruger stort set al sin tid på bønnegruppen eller på fri-

villigt arbejde i sognekirken. Hun er påskønnet helbreder, der bliver hentet af folk fra nær og fjern, når det fysiske eller psykiske helbred krakelerer. Her kombinerer hun sine færdigheder som sygeplejerske med de religiøse helbredelsesgaver.

Ser man på Doña Conchas historie i sammenhæng med de samfundsmæssige forandringer i Guatemala (og Latinamerika), bliver det nemmere at forstå pinsekirkernes og den karismatiske vækkelses succes. Disse bevægelser giver almindelige mennesker (oftest kvinder), der lever i en verden, der er under hastig forandring, et sikkert ståsted i tilværelsen, et socialt fællesskab og et religiøst sprog, der kan sætte en ofte kaotisk omverden i tale. Her helbredes folks psykiske traumer, og de får redskaberne til at arbejde sig ud af personlige og familiære kriser. Vækkelsen deler det folkereligøse verdensbillede og er derfor attraktiv, selvom den i sit udtryk virker meget forskellig fra den traditionelle landsby-katolicisme, som deltagerne oftest er vokset op med. Frem for alt giver den fattige mennesker en religiøs autoritet uden for de traditionelle kirkelige strukturer. Doña Concha kunne hverken blive nonne eller læge, men endte med at blive en lokal religiøs leder og en påskønnet helbreder. ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- Den katolske kirke i Latinamerika: www.celam.org
- Den katolske kirke i Guatemala www.iglesiacatolica.org.gt
- Den katolske karismatiske fornyelse: www.icrs.org
- Religion i Latinamerika: www.providence.edu/las/Line

TEMA 4

FOLKEKIRKEN UNDER FORANDRING

Det kan være svært at se, hvem der bestemmer, at der skal ændres noget i den danske folkekirke og hvordan man kan få indflydelse på de beslutninger, der træffes. Prøv at forestille dig som et eksperiment, at du som folkekirkemedlem mener, at det vil blive mere interessant at gå i kirke, hvis der blev spist nougat til altergangen i stedet for de tynde oblater, der deles ud i de fleste kirker. Vil det være muligt at indføre en sådan ændring i den danske folkekirke?

– EN GUIDE TIL AT ÆNDRE
DEN DANSKE
FOLKEKIRKE

VIL DU HA' NOUGAT TIL NADVEREN?

En gammel vittighed lyder, at en mand bliver stoppet på gaden og bliver bedt om at forklare vejen til byens museum. Efter at have givet en lang, indviklet forklaring, slutter manden opgivende med at sige: ”Ved du hvad? Hvis jeg skulle besøge museet, ville jeg altså ikke starte herfra.”

En bys historie kan gøre den vanskelig at finde rundt i, fordi der er rester af middelalderens små krogede gader, 1800-tallets vokseværk og det 20. århundredes omfartsveje og parkeringspladser. Det er det samme med folkekirken. Hvis man blev bedt om at lave en kirke

med plads til 80% af den danske befolkning, baseret på demokratiske og teologiske principper, hvor det kristne fællesskab kan udfoldes – så er det usandsynligt, at konstruktionen vil ende med at ligne folkekirken. Folkekirken opbygning og beslutningsstruktur er resultatet af en historisk proces, der har efterladt forskellige ”lag” i organisationen. Der er ting, der går tilbage til middelalderen, til 1800-tallet og der er også spor efter den nyeste tid. En gennemgang af folkekirken struktur er derfor også en gennemgang af folkekirken historie. For at afklare om det er muligt at udskifte oblater med

nougat, må vi starte med at se på hvordan folkekirken er organiseret:

Sogn og provsti (niveau et og to)

Grundlaget for organisering af folkekirken er, at den er inddelt i sogne. Sogneinddelingen stammer fra middelalderen, hvor der opstod grænser mellem områder, der hørte til en bestemt kirke. Senere blev sognene grundlaget for oprettelsen af kommuner, men i dag er der ikke længere overensstemmelse mellem kirkens sogneinddeling og statens kommuneinddeling. Kommunerne er lagt sammen til større enheder, så sognene (niveau et) er i dag den mindste administrative inddeling i Danmark.

Niveau to i folkekirken er provstier. Det er et antal sogne (mellem 8 og 20), der arbejder sammen om nogle administrative opgaver. Som 'leder' for et provsti udpeges en af provstiets præster – denne bærer titlen provst, og har bl.a. til opgave at sikre, at gudstjenester kan varetages i provstiets kirker. Hvis en præst fx bliver syg, er det provsten, der bestemmer hvem af de andre præster, der skal være vikar. Nogle steder er et provsti lig med en kommune, men ikke altid.

Stift og stat (niveau tre og fire)

Efter provstiet kommer stiftet (niveau tre). Et stift dækker et geografisk større område end de to foregående niveauer. Som provsten for provstiet er biskoppen den ledende person for stiftet. Inddelingen i stifterne går tilbage til middelalderen. Det betyder dog ikke, at den geografiske inddeling af stifter har ligget fast lige siden. Fx blev Haderslev Stift først oprettet i 1922, fordi Sønderjylland var blevet en del af Danmark igen. Også det gamle Sjællands Stift

er i dag blevet til tre stifter: Roskilde, København og Helsingør, fordi mange mennesker flyttede til byen – først til København og senere øst og vest for København.

Det sidste og på mange punkter også øverste niveau (niveau fire) i folkekirken er Folketinget og Kirkeministeriet som henholdsvis den politiske og den forvaltningsmæssige top. En del af de aktuelle diskussioner om og i folkekirken i dag handler om hvilke beslutninger i folkekirken, der skal tages på de fire niveauer – og hvem der konkret kan tage dem... lidt historie:

Spor efter 1800-tallet

I 1849 gav grundloven flere mænd indflydelse på udformningen af landets love gennem valg til Folketing og landsting. Den nye grundlov havde på daværende tidspunkt ikke detaljerede bestemmelser om kirken, men lovede i den såkaldte 'løfteparagraf', at "Folkekirkens forfatning ordnes ved Lov" (i dag § 66).

I midten af 1800-tallet forventede man, at der skulle vedtages en særlig lov om folkekirkens selvstyre, der ville give medlemmerne indflydelse. Sådant en lov kom bare aldrig. Det blev Folketinget, der kom til at tage beslutninger om nye love og regler, mens det blev det nyoprettede kirkeministerium, der i praksis bestemte, hvordan folkekirken skulle forvaltes. Beslutningen omkring hvem der skulle udnævnes til at være præst hvorhenne, blev fx taget i ministeriet. I løbet af 1800-tallet blev folk mere interesserede i præstevalg, i takt med at der blev udviklet forskellige teologiske grupperinger i kirken. Var man selv tilhænger af Grundtvig, var man ikke interesseret i at få en præst, der var inspireret af Indre Mission. Der blev ►

I DANMARK ER DER ...

... 10 stifter
 ... 107 provstier
 ... 2.121 sogne
 ... 4.479.214 medlemmer af den danske folkekirke (pr. 1. januar 2010) – svarende til 80,9% af den samlede danske befolkning

J. C. Christensen, minister for Kirke- og Undervisningsvæsen fra 1901-05.

► derfor en voksende interesse for at få formaliseret en folkelig indflydelse i kirken.

I 1901 blev J.C. Christensen fra Vestjylland kirkeminister. En af hans mærkesager var at finde en løsning på det, som efterhånden var blevet et demokratisk problem for folkekirken. Ifølge ham var det vigtigt, at de enkelte sogne fik større indflydelse på deres virke på lokalt plan – fx i forhold til at vælge nye præster. Resultatet blev, at der i 1903 blev oprettet et menighedsråd i hvert sogn, og alle medlemmer af folkekirken, uanset deres indtægt og køn, fik valgret. Siden har der været demokrati og mulighed for indflydelse på folkekirkens nederste niveau – sogneniveauet – en indflydelse som med årene er blevet stadig større.

Kampagnen

Lad os nu vende tilbage til eksperimentet med at erstatte oblater med nougat i nadveren. Hvis nougat er målet, hvad er så vejen? Det første og for de flestes vedkommende også nemmeste skridt på vejen vil være at blive valgt til det lokale menighedsråd. Det kræver kun, at fem vælgere skriver under på, at du kan stille op. Betingelsen for at have valgret eller stille op,

er at man bor i sognet, er over 18 år og medlem af folkekirken. Det er i dag almindeligt de fleste steder, at man bliver enige om en fælles liste, så man ikke behøver at bruge penge på valg, men hvis du indleverer en anden liste, skal der afholdes valg. Der er som regel ikke særlig stor interesse for menighedsrådsvalg, og da

der generelt er en lav stemmeprocent, vil der være en god sandsynlighed for, at du kan blive valgt ind.

Til dit første menighedsrådsmøde kommer du med dit nougat-forslag. Om end din entusiasme er stor, vil det forventelige svar fra de øvrige medlemmer være, at det ikke kan lade sig gøre, 'for sådan noget kan man ikke bestemme i et enkelt sogn'. Der står i Biblen, vil de sige, at det skal være brød, der uddeles sammen med Jesu blod (vin), og det er for øvrigt også et teologisk spørgsmål (her ser alle medlemmer på præsten, der også er medlem af menighedsrådet, med forventning om at hun eller han, som jo har læst teologi på universitetet, har særlig stor indsigt i Biblen og den kristne lære).

Nu da det lokale menighedsråd ikke bakker op, vil det så hjælpe at få flere sogne med på ideen? Kan man på niveau to tage beslutninger på vegne af flere sogne? Siden 1922 har hvert provsti haft et provsti-udvalg, men her vil reaktionen nok være, at de jo mest har som opgave at opstille budgetter og derfor ikke tager stilling til sådanne spørgsmål.

Så er der niveau tre, stiftet. Er der nogen hér, der kan tage beslutninger, som omfatter alle sogne i et stift? I 2009 blev der indført et råd på stiftsniveau, som dog mest har en rådgivende funktion. Her vil forslaget nok også blive mødt med de samme modargumenter, som du fik i menighedsrådet. Sådan noget kan man ikke bestemme i et enkelt stift, og det er i øvrigt et teologisk spørgsmål.

Så er der kun et niveau tilbage, den sidste instans i folkekirken: Folketinget. Nu kan du forsøge at få et folketingsmedlem med på sagen og overtale ham til at stille et forslag i Folketinget.

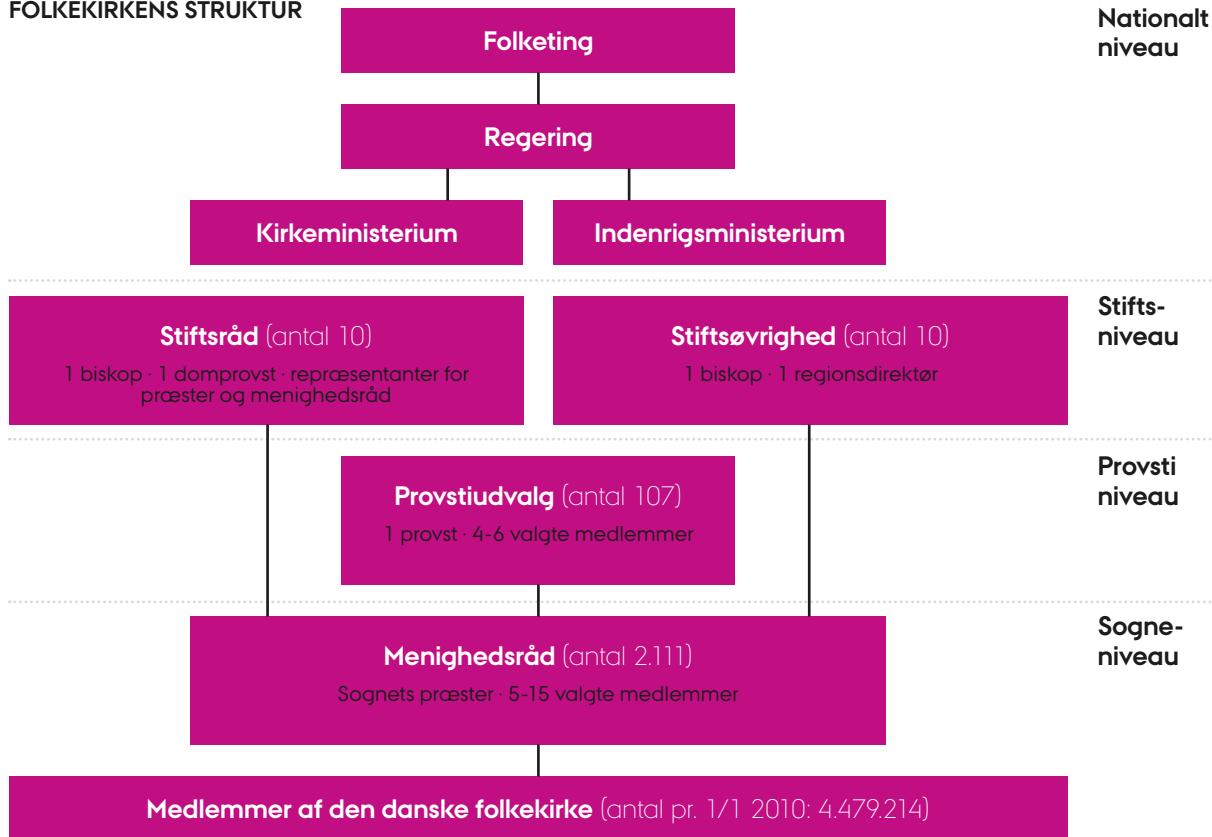
VIDSTE DU, AT ...

... menighedsrådene er den mindste demokratiske enhed i folkekirken.

... der findes omkring 2.000 menighedsråd i Danmark.

... rådet vælges for fire år ad gangen og består af 5-15 almindelige medlemmer af folkekirken og sognets præster.

FOLKEKIRKENS STRUKTUR

Hvis vedkommende alligevel har tænkt sig at forlade Folketinget ved næste valg, har du måske heldet med dig. Når sagen bliver fremlagt i Folketinget, vil det ene folketingsmedlem efter det andet rejse sig og sige, at her er der tale om et af folkekirkens ”indre anliggender”, og det

kan Folketinget ikke tage stilling til. Forvirret? Og er det kampen for nougat værd?

Indre anliggender

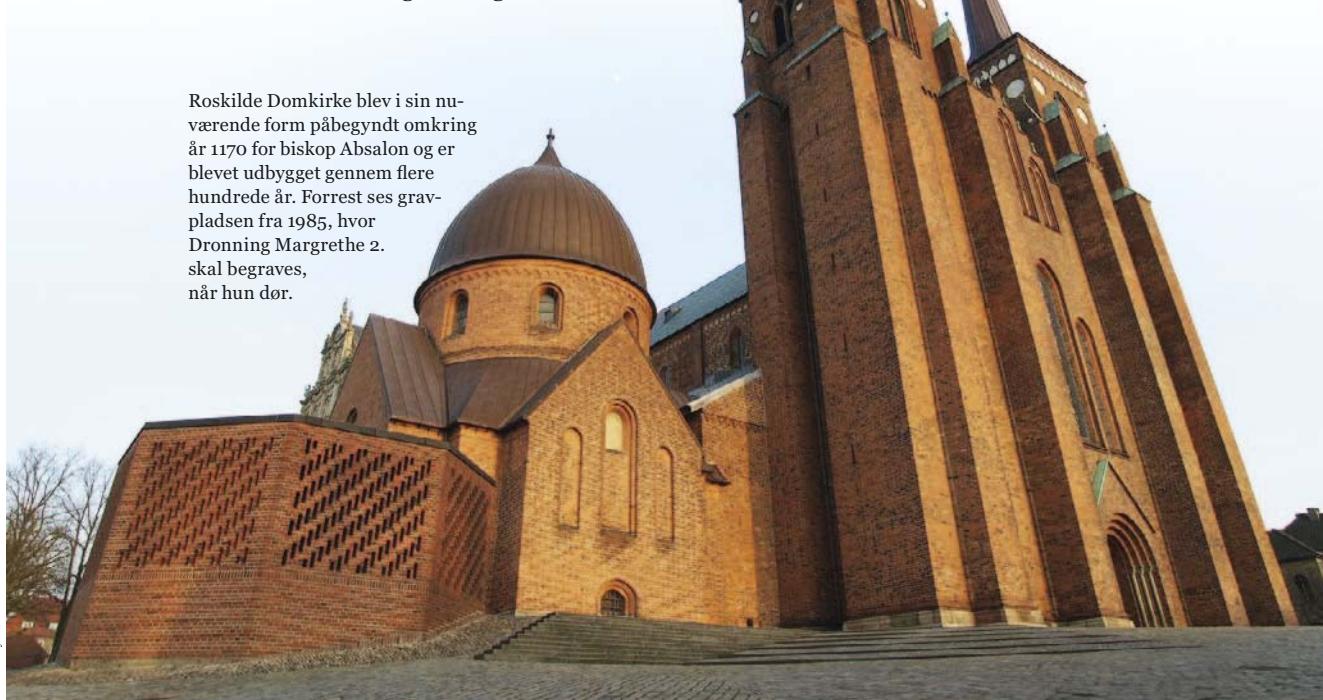
Når folketingsmedlemmer skubber forslaget fra sig med henvisning til, at det er et ”indre ►

► anliggender for kirken” og præster, provster, biskopper m.m. i stedet samstemmigt siger, at det er et spørgsmål om teologi, er det ikke et udtryk for, at politikere og kirkefolk mener noget forskelligt – der er en sammenhæng mellem de to forklaringer/begreber. Folkekirken fungerer nemlig ikke udelukkende som en offentlig forvaltet institution, hvor der tages beslutninger på grundlag af love og administrative regler. Det er også en institution, hvis praksis er baseret på teologi og diskussioner om teologi.

Når et barn bliver døbt, og navnet bliver indrapporteret til myndighederne, er der fx ikke kun tale om, at folkekirken hermed har udført en forvaltningsmæssig servicefunktion

i forhold til folkeregisteret. Barnet er også blevet medlem af folkekirken og den kristne menighed. Kirkens teologiske grundlag kræver, at man skal være døbt for at være medlem. Hvis Folketinget af uransagelige grunde skulle mene, at medlemskab af folkekirken fx også skulle kræve omskærelse eller gennemførelse af en renselsceremoni, inspireret af østlige religioner, har Folketinget ikke mandat til at påtvinge folkekirken et sådant krav. Grunden til at dette ikke kan lade sig gøre skyldes § 4 i Grundloven, som

Roskilde Domkirke blev i sin nuværende form påbegyndt omkring år 1170 for biskop Absalon og er blevet udbygget gennem flere hundrede år. Forrest ses gravpladsen fra 1985, hvor Dronning Margrethe 2. skal begraves, når hun dør.

siger: ”Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten.” Idet folkekirken således er defineret som ”evangelisk-luthersk” (og ikke fx romersk-katolsk eller demokratisk for den sags skyld) er et grundlæggende fundament for folkekirken altså teologisk.

Ikke desto mindre er der formelt ingen, der afgør de teologiske spørgsmål i folkekirken, fordi der ikke i dag i kirken findes en ”teologisk” beslutningsstruktur, der løber parallelt med den forvaltningsmæssige. I de andre nordiske lande, der også har en evangelisk-luthersk kirke, har der udviklet sig en struktur, hvor kirkens øverste instans er et kirkemøde (ofte omtalt som en synode) med valgte repræsentanter (biskopper, præster og menighedsmedlemmer) fra hele landet. Her kan og bliver der taget beslutninger, der har teologisk karakter. En sådan synode findes ikke i Danmark, og der tages derfor heller ikke overordnede teologiske beslutninger i den danske folkekirke. Alligevel er det muligt at tale om en vis fælles teologisk enighed omkring visse spørgsmål opnået gennem langvarige og udmattende diskussioner, primært mellem præster. Nogle gange vælger Folketinget gennem Kirkeministeriet at rådspørge de danske biskopper og tolker deres svar som ”folkekirkens teologiske mening”, men det er ikke en formel kompetence.

Så: der er to veje at gå, hvis du gerne vil have indført, at der bliver uddelt nougat til nadveren i din lokale kirke. Den første vej er at forsøge at skabe forandringer på grundlag af det teologiske normsystem. Du kan studere teologi og klassisk filologi (græsk) og derefter bruge resten af dit liv på at bevise, at bibeloversætterne

i 1500 år har taget fejl, når de oversætter ordet ”ἄρτος” med ”brød”. På det grundlag kan du opfordre alle verdens kirker til at udskiftet brødet med nougat. Den anden vej er at arbejde inden for det demokratiske og forvaltningsmæssige system. Gå ind i politik (vælg et parti med afgørende indflydelse på regeringsflertallet), iværksæt en kampagne for, at folkekirken skal skilles fra staten, og for at folkekirken skal have en synode. Sæt derefter en ny kampagne i gang for at vælge nougat-glade folk til synoden. Hvis de kommer til at udgøre flertallet, kan de måske vedtage en ændring af folkekirkens nadverpraksis.

På nogle områder kan det lykkes at skabe ændringer i folkekirken gennem den demokratiske struktur eller ændre praksis på grundlag af nye teologiske tanker. Men når det kommer til forslaget om nougat til nadveren, tror jeg umiddelbart ikke, at der er udsigt til succes, uanset hvilken metode du vælger. ■

VIDSTE DU, AT ...

... de nyvalgte medlemmer af menighedsråd i gennemsnit er 57 år gamle, og at der er flest unge i menighedsrådene i København (tal fra 2008)
 ... i 2008 blev der afholdt valg til 6,7 % af menighedsrådene og 15,7 % af de stemmeberettigede stemte til valget.
 ... 93,3 % af menighedsrådene blev sammensat uden afstemning, fordi der kun var opstillet en liste.

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

Om folkekirkens struktur:

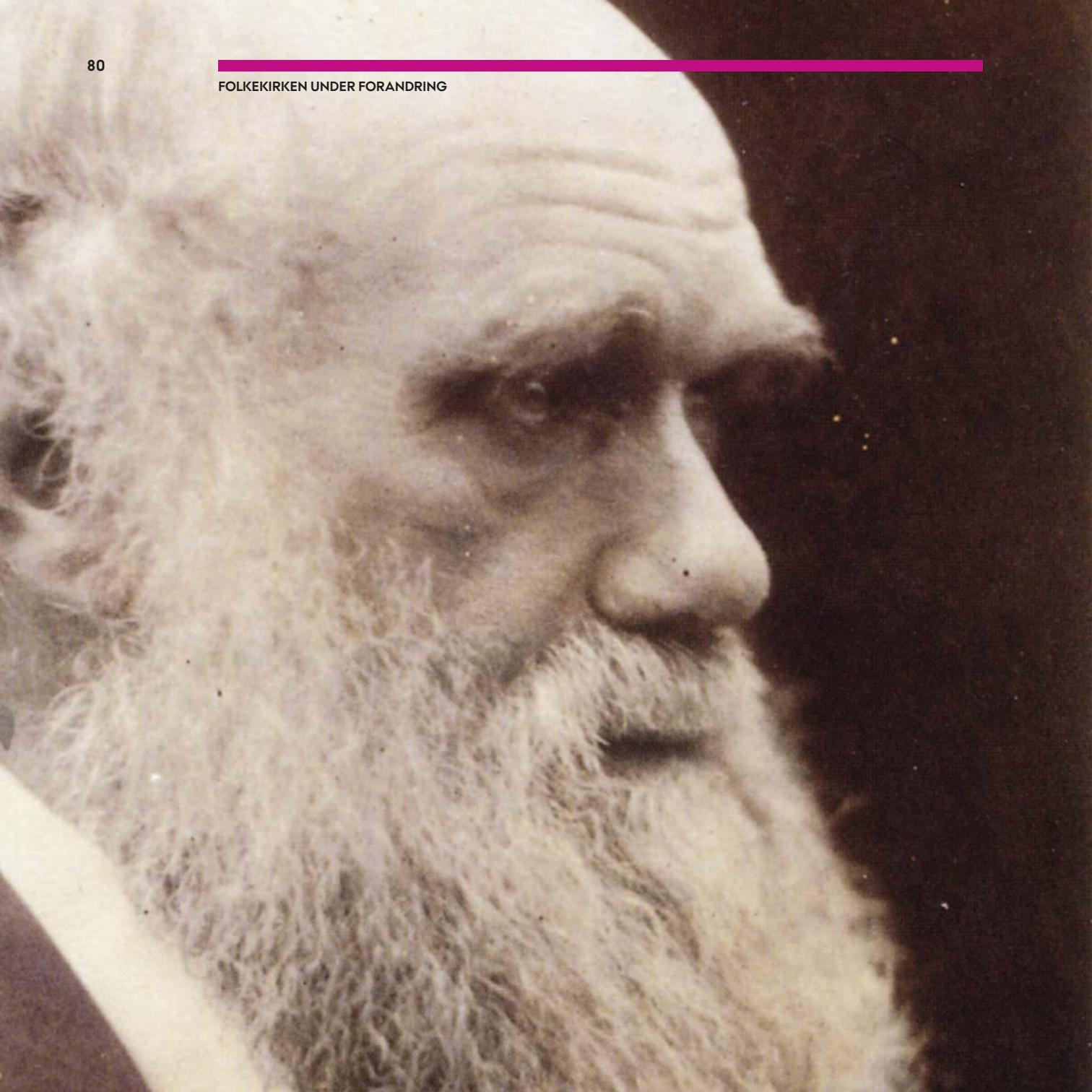
■ Kirkeministeriet: www.km.dk

■ Menighedsrådenes hjemmeside: www.menighedsraad.dk
 Om folkekirkens indhold:

■ www.folkekirken.dk

Bøger og artikler

■ Preben Espersen, Theodor Jørgensen, Jørgen Stenbæk, Lisbet Christoffersen og Hans Raun Iversen: *Det almindelige præstedømme og det folkekirkelige demokrati* Anis (1996)

NY ATEISME

– DE VIRKER SURE, MEN MÅSKE HAR DE RET!

I de seneste år har den ny ateisme og dens ivrigste danske fortalere spillet en betydelig rolle i det danske medielandskab og i den danske diskussion om religion. Det gælder i særlig grad folkekirkens forhold til statslige institutioner, især folkeskolen. Debatten fremstår ofte stærkt polariseret, og de ateistiske repræsentanternes religionsforståelse kritiseres kraftigt. Der er ingen tvivl om, at den ny ateisme på mange måder har en forsimplet religionsforståelse, men frem for at betragte et angreb som det bedste forsvar, vil jeg her positivt overveje, hvori den ny ateismes udfordring til kristendommen og folkekirken består.

Ny ateisme i Danmark

I de senere års religionsdebat har diskussionen om fadervor i folkeskolen indtaget en fremtrædende position. Den begyndte i januar 2009 med udgangspunkt i forældreklager fra to skoler, og den udvidede sig til at inddrage flere folketingspolitikere i debatten. Diskussionen handlede grundlæggende om, hvorvidt fadervor er religiøs praksis og ikke hører til i folkeskolen eller er kulturel dannelse og uproblematisk kan anvendes i folkeskolen. Dertil kommer, at foreningen Humanistisk Samfund blev oprettet i september 2008 og siden har skabt en del debat. Humanistisk Samfund adskiller sig fra tidligere ateistiske foreninger ved at ville

være en fuldgyldig livstolkning til erstatning for religion, og derfor har foreningen etableret humanistiske ritualer. Medlemstallet og de humanistiske ritualers udbredelse er fortsat begrænset, men de ateistiske og humanistiske repræsentanter har haft betydelig gennemslagskraft i medierne og den offentlige debat.

Den ny ateismes debattører er kendetegnet ved deres stærkt kritiske og næsten aggressive debatstil, som kan forekomme overdrevet i en dansk religiøs kontekst, hvor folkekirken er den dominerende religionsform, og af de fleste opfattes som forholdsvis ufarlig. Den aggressive debatstil har de danske ateister til fælles med deres amerikanske og britiske kolleger, hvor ►

► de mest kendte er amerikanerne Daniel Dennett, Sam Harris og Christopher Hitchens samt briterne Richard Dawkins. For at forstå den ny ateismes egentlige anliggende og berettigelse er disse figurer centrale, fordi de skriver ind i en kontekst, hvor debatstilen i langt højere grad fremstår forståelig.

Darwin er større end Gud, eller Jeg hader Gud

For overblikkets skyld kan de ovennævnte ateistiske repræsentanter og forfattere inddeles i to hovedgrupper: Den ene gruppe tager udgangspunkt i Darwins evolutionsteori og kritiserer på den baggrund særligt de store monoteistiske religioner for at være konkurrerende, men uvidenskabelige teorier om livets oprindelse.

Til denne gruppe hører Dawkins og Dennett.

Den anden gruppe går mindre systematisk til værks og er frem for alt båret af en grundlæggende utryghed ved og et dybtfølt had til alle former for religion, som er årsagen til uhyrlige mængder af ondskab både i dag og før i tiden. Til den gruppe hører Harris og Hitchens.

Darwin er større end Gud

I kraft af det evolutionsteoretiske udgangspunkt er den

VIDSTE DU AT ...

... ved indgangen til år 2010 er de to største danske ateistiske foreninger Ateistisk Selskab, som har 1200 medlemmer og Humanistisk Samfund, som har 325.

... Sam Harris skriver: Vi har betegnelser for mennesker, der har mange antagelser eller forestillinger, der ikke er nogen rationel begrundelse for. Når deres antagelser er meget udbredte, kalder vi dem religiøse – ellers kalder vi dem gale, psykotiske eller paranoide (Harris 2007, 66).

... Richard Dawkins definerer hypotesen om Gud: Der eksisterer en overmenneskelig, overnaturlig intelligens, som med fuldt overlæg har designet og skabt universet og alt i det, inklusiv os selv ... Defineret på denne måde er Gud en vrangforestilling [...] en yderst skadelig vrangforestilling (Dawkins 2007, 54)

... Christopher Hitchens skriver:

En af de mange lighedspunkter mellem religiøs tro og frygtindgydende, forkælede og egoistiske børns adfærd er den vilde trang til at se alt omkring sig smadret og jævnet med jorden og ødelagt (Hitchens 2007, 77).

VIDSTE DU AT ...

... kreationisme kommer af det latinske ord creatio, som betyder skabelse. Det betegner den opfattelse, at verdens skabelse er foregået som beskrevet i Bibelen, og at evolutionsteorien er ateistisk og uvidenskabelig.

... intelligent design er i familie med kreationisme. Livet på jorden opfattes som formet og dannet af en form for intelligent væsen, og tanken er et opgør med den traditionelle videnskabelige evolutionsteori. Sproget minder om naturvidenskabens.

darwinistiske position først og fremmest anført af skabelsestanken og i særlig grad af kreationisme og intelligent design. Enhver monoteistisk skabelsestanke ses som en dogmatisk, uvidenskabelig forklaring på verden. Religion er ikke et tolkningssystem eller et betydningssystem, som skaber mening i en overvældende verden. Religion er en dårlig, pseudovidenskabelig forklaring på livets oprindelse, som for længst burde være overhalet af nyere og egentlige videnskabelige forklaringer. Der er desuden ingen særlig religiøs moral, fordi moral er evolutionært udviklet, og fordi Bibelen selv er dybt umoralsk, som for eksempel Lots incestuøse omgang med sine døtre viser (1. Mosebog 19). Religion konkurrerer med videnskaben på

Foto: Tom Goodwin

videnskabens område og holder dermed mennesker hen i uvidenhed og dumhed.

Jeg hader Gud

Harris' og Hitchens' grundlæggende had til religion drives i høj grad af en række erfaringer med umenneskelighed, som udspringer af religion. Det gælder i særlig grad attentatet mod tvillingetårnene i New York, men derudover nævner de radikale kristnes angreb på abortlæger, modstanden mod familieplanlægning og afvisningen af almindelig viden om HIV blandt både kristne og muslimer, en fatwa mod polio-vaccine i Asien og naturligvis utallige krige og stridigheder, som udspringer af religion. Det er religion, som ifølge Hitchens og Harris får

mennesker til at gøre alle disse onde ting, og derfor søger de at vise, at religion slet ikke er åbenbaret og derfor ikke kan have sin oprindelse hos Gud.

Deres tilbagevisning af religion fokuserer på en kritik af hellige tekster og i særlig grad biblen. Biblen er usammenhængende og trækker på fælles religionshistorisk arvegods, siger de, fordi verdens religioner vrirler med forunderlige undfangelser og halvguder. Der-til kommer, at de religiøse skrifter er internt selvmodsige og udsat for forskellige redaktioner. Fortællingen om kvinden grebet i hor i Johannesevangeliet er en senere tilføjelse, og Markusevangeliet har to forskellige slutninger. De religiøse tekster bærer tydeligt præg af ►

I 2009 lancerede The British Humanist Association en buskampagne i England under sloganet "There's probably no God. Now stop worrying and enjoy life". Kampagnen opnåede ikke bare stor opmærksomhed men også stor interesse fra sponsorer, så den siden hen også er lanceret i en række andre lande verden over. På billedet er bl.a. Richard Dawkins (i midten) og komikeren Ariane Sherine (tv.), som var den primære initiativtager til kampagnen.

► at være menneskeværk, og derfor er religion også menneskeværk og ikke en åbenbaret sandhed. De religiøse lever derfor i en vildfarelse, som får dem til at gøre onde ting i en guds navn. Religion er med andre ord en falsk menneskelig konstruktion, som er baggrund for det meste af den menneskelige ondskab. Dette er naturligvis et billede af radikal religiøsitet, men de moderate religiøse går ikke ram forbi. De opfattes enten som radikale religiøse, der skjuler sig som moderate indtil bedre tider, eller som tavst enige med den radikale religion, fordi de ikke yder den direkte modstand.

På baggrund af denne karakteristik kan der ikke herske tvivl om, at den ny ateisme har et forsimplet religionsbegreb: Religion er en dårlig, pseudovidenskabelig forklaring, som i kraft af en hellig tekst hævdes at være åbenbaret, men som er skabt af mennesker og får mennesker til at gøre onde ting.

Det største problem – og den største berettigelse

Religionsforståelsen er uden tvivl den ny ateismes største problem, fordi den er alt for snæver og derfor nemt kan tilbagevises. Kritikken rammer i virkeligheden kun de religiøse, som deler en religionsopfattelse, hvor religion er en måde at forklare verden på, og den hellige åbenbarede tekst er det altafgørende grundlag.

I en vestlig europæisk kontekst er der intet nyt i at henvise til det fælles religionshistoriske materiale eller forskellige versioner af den samme tekst eller fortælling. Det er pensum for universitetets teologistuderende på første år. Kristendommens sandhed og betydning anses derfor ikke som afhængig af biblens ufejlbarlighed, og derfor rammer den ny ateismes kritik ved siden af. Ud fra denne opfattelse er religion heller ikke først og fremmest en forklaring på livet, men en tolkning af livet og dets betydning ud fra en større horisont.

Dertil kommer, at den nyateistiske religionsopfattelse modsiger sig selv. Hvis religion ikke er åbenbaret af Gud, men er menneskeskabt, er det ikke Gud og religion, som skaber ondskab, men derimod mennesker selv. I bestræbelserne på at tilbagevise religion overser de ny ateister den simple kendsgerning, at der er mennesker med i alt det onde, mennesker gør. Ansvar for

det onde kan ikke lægges på religionen i sig selv, men på den måde mennesker bruger religion på.

Selv om religionsopfattelsen således på mange måder er teologisk og teoretisk problematisk, regner jeg den alligevel for den ny ateismes største force og berettigelse. Det bygger på den simple kendsgerning, at netop denne form for religionsopfattelse deles af utallige religiøse mennesker verden over. I teorien er religionsopfattelsen forsimplet, men i praksis deles den med størstedelen af de religiøse mennesker. Derfor består den ny ateismes berettigelse og udfordring til kristendommen i, at de i praksis har ret: religion opfattes af mange religiøse som en guddommelig og indiskutabel forklaring på livet.

Den ny ateismes udfordring til folkekirken

Den ny ateismes udfordring til folkekirken og den reflekterede, moderate religiøsitet i det hele taget består først og fremmest i en påmindelse om ikke at lade sit verdensbillede indsnævre til den umiddelbare kontekst, men at bedømme deres anliggende og argumentation ud fra et større verdensbillede. I en dansk kontekst virker de ny ateisters argumentation forceret og ekstrem, men ud fra et større perspektiv, som inkluderer ikke bare Asien, Afrika og USA, men også det fulde religiøse spektrum i Europa, ser sagen anderledes ud. Ud fra det perspektiv ser det ud, som om kritikken rammer ved siden af, når man skyder på budbringerne, som fortæller om religionens grusomhed, frem for at skyde på den religionsopfattelse og de religiøse, som gør religion til et fremragende redskab for menneskelig ondskab i alle dens afskygninger.

Hvis ikke de såkaldte moderate religiøse flytter fokus og retter deres energiske kritik mod de religiøse eksempler på denne form for religionsopfattelse, får den ny ateisme ret i dens karakteristik af de moderate: De er skyldige, fordi de lader den radikale religiøsitet være i fred.

Deri består den ny ateismes udfordring til den moderate religiøsitet. Med andre ord er det for nemt at gemme sig i en teoretisk diskussion om religionsbegreber, når den ny ateisme i virkeligheden sætter fingeren på et centralt problem i menneskers brug af religion i verden i dag. ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hjemmesider

- Ateistisk Selskab: www.ateist.dk
- Humanistisk debat: www.humanistiskdebat.dk
- Humanistisk Samfund: www.humanistisk-samfund.dk
- Livsceremonier: www.livsceremonier.dk
- The four Horsemen (discussionsforum med Richard Dawkins, Christopher Hitchens, Sam Harris og Daniel Dennett): www.youtube.com/watch?v=gDKhcipcDFM&feature=related

Bøger og artikler

Udvalgte danske udgivelser om ny ateisme

- Lone Frank:
Den femte revolution: fortællinger fra hjernens tidsalder Gyldendal (2007)
- Dennis Nørmark og Lars Andreassen:
Det virkelige menneske: sjælens og kulturens naturhistorie People's Press (2007)
- Lars Sandbeck og Lars Christiansen:
Gudløse hjerner: et opgør med de nye ateister Information (2009)

Udvalgte amerikanske og britiske udgivelser

- Richard Dawkins: *Illusionen om Gud* Thaning & Appel (2007)
- Daniel C. Dennett: *Breaking the Spell: Religion as a Natural Phenomenon* Allen Lane (2006)
- Sam Harris: *Troens fallit. Religion, terror og fornuftens fremtid.* Akademisk Forlag, København (2007)
- Christopher Hitchens: *Gud er ikke stor* Gyldendal (2007)

YOU MAY NOW KISS THE BRIDE

– OM USA'S BETYDNING FOR FOLKEKIRKENS FREMTID I DANMARK

Bryllupper i Danmark er blevet store udstyrsstykker. Smoking til manden og store hvide kjoler til kvinden. Uden for kirkedøren står limousinen, der skal køre de nygifte til fotografering på eksotiske steder, inden turen går til en af egnens dyreste og fineste restauranter. Med det hele – inklusiv bryllupsrejse – kommer et bryllup let til at koste 150.000 kroner. Det billigste er kirken. Betaler man sin kirkeskat, er selve vielsen i kirken gratis. Men hvor stammer de dyre kirkebryllupper så fra, når kirke og kirkepersonale bare kan se undrende til, hvordan det ene flotte bryllup afløser det næste? Selvfølgelig fra brudeparrets drømme, ambitioner og ønsker om at få en helt speciel dag, som vil overstråle alle andre dage og kunne huskes helt ind i alderdommen. I disse år fodres drømmene om store og dyre bryllupper af amerikanske film og tv-serier. I en mediebåret virkelighedskultur formidles indtryk og erfaringer af, hvordan et bryllup er, af det, man ser og oplever.

De amerikanske mediers bryllupsbillede har betydning for danske bryllupper på især tre områder. For det første sker der en lille, men interessant ændring af det bryllupsritual, der bliver brugt i kirken. Når præsten har holdt sin vielsestale, og ringene er blevet sat på fingrene, så er det blevet almindeligt, at brud og brudgom kysser hinanden. Det står der ikke noget om i

vielsesritualet, men det er på det seneste blevet udvidet med et kys. Inspirationen kommer selvfølgelig fra amerikanske film og tv-serier, når præsten, der som regel en venlig ældre mand med tillidsvækkende skæg, siger de forløsende ord: "You may now kiss the bride".

For det andet vokser ønsket om at gøre brylluppet til en helt særlig og unik begivenhed.

Foto: Thomas Hawk

Man vil have sit eget bryllup, der ikke skal ligne det almindelige bryllup. Ritualer ønskes udvidet, så familiemedlemmer medvirker med sang og musik eller udsmykker kirken på en helt enestående måde. Måske skal brylluppet slet ikke holdes i en kirke, men på en strand, i skoven eller hjemme i det nye køkken. Ønskerne om at flytte brylluppet uden for det traditionelle

kirkerum kendes især fra USA og formidles via film, når konflikter og mange trængsler endeligt forløses med en "happy end" og et bryllup ved Stillehavet eller ude i Guds grønne natur.

For det tredje skaber tendensen til at gøre kirkebrylluppet til noget helt særligt, der koster mange penge, en modreaktion hos de par, der ikke har pengene eller ønsker at bruge deres ►

► penge på et dyrt kirkebryllup. Paradokset er, at netop det, der er billigst – at blive gift i kirken – i den almindelige folkelige opfattelse af, hvad der hører til et bryllup, bliver opfattet som det dyreste. Brudepar vælger kirken fra af økonomiske grunde, og antallet af kirkebryllupper falder.

Alt nyt kommer udefra

Nu er det ikke et nyt fænomen, at forandringer i det religiøse liv i Danmark og de religiøse ritualer kommer udefra. Sådan er det som regel i Danmark. Alt nyt kommer udefra. Mange juletraditioner er kommet sydfra – ikke mindst fra Tyskland. Det nye er, at vor tids forandringer især kommer fra vest, dvs. fra USA. Det bedste eksempel, der i vor tid tåler sammenligning med 1800-tallets tyske juletræ, er den amerikanske skik med at holde halloween for at gøre grin med uhyggelige skurke og dæmoner.

Siden 1998, hvor avisen Ekstra Bladet holdt det første halloween-arrangement i København, har skikken med at se horror-film, skræmme hinanden og sætte udskårne orange græskar

med lys i ud foran hoveddøren bredt sig til hele landet. Ordet ”halloween” er etymologisk en forkortelse af ”All-hallow-even”, der betyder ”Alle helgens aften”. Det er d. 31. oktober – aftenen før Allehelgensdag, hvor man i kirken mindes de døde. Ifølge gammel folketro er Allehelgensaften det tidspunkt, hvor hekse og spøgelse er sluppet løs for at gøre nar ad de helgener, der fejres Allehelgensdag.

Traditionen med halloween er stærk i USA, mens Allehelgensaften har været lige ved at gå totalt i glemmebogen i Danmark, fordi den blev afskaffet med den store helligdagsreform i 1770, der begrænsede antallet af helligdage. Det er langt fra sikkert, at alle, der sætter udskårne orange græskar med lys i uden for hoveddøren, er klar over den traditionsmæssige og religiøse baggrund for deres handling, men sådan er det vel med de fleste folkelige skikke, der antager semi-religiøse former? Ikke desto mindre har den genopdagede og nye tradition med en halloweeninspireret Allehelgensaften skabt en folkelig baggrund for igen at markere og tyde, hvad denne aften betyder i religiøst henseende i kirken. Der holdes i mange kirker halloweengudstjenester om aftenen efter mørkets frembrud, hvilket giver en umiddelbar forståelig kulisse for kirkens forkyndelse af kampen mellem død og liv, mørke og lys.

Den 31. oktober er også i en anden sammenhæng en interessant dato, fordi den markerer den dato, hvor den lutherske reformation og dermed opgøret med den katolske kirke i middelalderen fandt sted. Netop denne dag markeres i mange lutherske kirker verden over som en særlig festdag med gudstjenester, optog og diskussioner om reformationens betydning i

Foto: Shutterstock

Foto: Eise K. Holt

Foto: Eise K. Holt

dag. Der er ét sted, hvor reformationsdagen d. 31. oktober aldrig rigtig har vundet fodfæste, og det er i Danmark. Der har været talrige forsøg på at få markeret denne særlige dag i den danske folkekirkes historie, men indtil videre har de været forgæves. Det næste forsøg vil blive gjort i 2017, hvor folkekirken kan fejre 500-året for den lutherske reformation.

I takt med at halloween breder sig i Danmark, bliver det spændende at følge, hvad der sker, når denne nye amerikansk inspirerede skik, der er vokset frem nedefra, skal konkurrere med festligholdelse af reformationsjubilæet, hvor initiativet kommer fra ledelsen i Fol-

keting og folkekirke, dvs. oppefra i det danske samfund.

Individualisme og selv-iscenesættelse

Den stille forandring af bryllupsritualet med plads til, at brudeparret ikke bare udveksler ringe, men også kys, bekræfter en almindelig antagelse inden for ritualforskningen, at ritualer skabes, holdes ved lige og udvikles gennem aktørernes brug og accept af ritualerne. Ritualer forandrer sig. Set i et kort tidsperspektiv er der tale om en meget langsom forandringsproces, men udvider man tidsperspektivet til mere end hundrede år, kan man let iagttage udvik- ▶

VIDSTE DU AT...

... vielser i Danmark kan foregå på rådhuset eller i et af de cirka 115 godkendte eller anerkendte trossamfund, der har tilladelse fra staten?

... der i Danmark blev foretaget 20.612 vielser på rådhuset i 2008 og 16.764 religiøse vielser i danske trossamfund, herunder folkekirken?

► lingen i ritualernes indhold og brug.

Det spændende ved indgangen til det 21. århundrede er, at forandringen i det religiøse liv og den dertil knyttede udvikling i ritualer udfolder sig lige for vore øjne. Det bedste eksempel på, at det også kan gå hurtigt med at skabe eller genopdage ritualer, er den betydning, halloween har for den gamle og næsten glemte tradition med Allehelgensaften. Det er således ikke kun inden for teknologiudvikling, handel eller uddannelse, inspirationen fra USA får tingene til at flytte sig. Det gælder også inden for det religiøse felt, og det kan aflæses på forandringsprocesser i folkekirken.

Set i et større kulturelt perspektiv betyder det, at folkekirken gennem folkeliggørelsen af ritualerne eksemplificeret ved brylluppet og halloween kan imødekøbe en tendens, der præger tiden. Her tænkes på det post-moderne behov for og ønske om at være stjerne for en aften, at være herre i sit eget liv eller at være ansvarlig for egen læring. Der er i den post-moderne kultur meget fokus på individualisme og selv-scenesættelse. Alle ønsker at være unikke, bare på hver sin måde. På det religiøse område betyder det et stort ønske om at være med til at bestemme, hvordan ritualer skal indrettes og udføres. Det kan lettest ske på det lokale plan inden for de rammer, folkekirken giver for det religiøse liv.

Set i forhold til det institutionelle plan i folkekirken, der reguleres af et fast mønster i form af flere bøger, der er autoriseret af dronningen og derfor ikke lige kan ændres, repræsenterer den postmoderne individualisme og selv-scenesættelse en udfordring. Det er svært at lave om på salmebogens eller ritualbogens indhold ud fra modeluner eller behovene på et religiøst marked, der hele tiden ændrer sig. Folkekirken vil altid komme bagefter udviklingen, fordi forandring af formelle strukturer, der skal ske gennem Folketinget, altid vil tage lang tid. Alt efter politisk og religiøs indstilling kan man forholde sig forskelligt til den situation. For nogle vil folkekirken stå som en gammeldags institution, der er håbløst bagefter udviklingen i det øvrige samfund. For andre er det positivt, at folkekirken kan forsinke de hastige forandringsprocesser og dermed hjælpe til at stabilisere et samfund, der på mange felter er midt i en udvikling, ingen kan se afslutningen på. ■

Set i forhold til det institutionelle plan i folkekirken, der reguleres af et fast mønster i form af flere bøger, der er autoriseret af dronningen og derfor ikke lige kan ændres, repræsenterer den postmoderne individualisme og selv-scenesættelse en udfordring. Det er svært at lave om på salmebogens eller ritualbogens indhold ud fra modeluner eller behovene på et religiøst marked, der hele tiden ændrer sig. Folkekirken vil altid komme bagefter udviklingen, fordi forandring af formelle strukturer, der skal ske gennem Folketinget, altid vil tage lang tid. Alt efter politisk og religiøs indstilling kan man forholde sig forskelligt til den situation. For nogle vil folkekirken stå som en gammeldags institution, der er håbløst bagefter udviklingen i det øvrige samfund. For andre er det positivt, at folkekirken kan forsinke de hastige forandringsprocesser og dermed hjælpe til at stabilisere et samfund, der på mange felter er midt i en udvikling, ingen kan se afslutningen på. ■

Foto: Ole Steen Petersen

NÅR KØN OG SEKSUALITET FORANDRER FOLKEKIRKEN

I bibelen står der, at kvinder skal underordne sig deres mænd, og at sex mellem to mennesker af samme køn er en vederstyggelighed. Betyder det, at kristendommen er kvindeundertrykkende og seksualforskrækket – eller har teologien et progressivt kort i ærmet?

As time goes by

Den danske folkekirke må ofte tage imod hug fra mennesker, som synes, at kirken skulle tage at blive moderne. Kirken bør følge med tiden, siger man, underforstået altså, at det gør kirken ikke. Kirken er et forstokket system, der altid er mindst 100 år efter alle andre. På den anden side bliver kirken også kritiseret for ikke at være umoderne nok. Kirken lefler for tidsånden, siger nogen, og det er teologisk uredeligt, når kirken forandrer sig, fordi omverdenen forandrer sig. Kirken skal udtrykke et 2000 år gammelt indhold, så når kirken er mindst 100 år efter alle andre, er det kun et kvalitetsstempel. Alt i alt er det ikke så let at være folkekirke ►

AF BENEDICTE HAMMER PRÆSTHOLM

VIDSTE DU AT ...

... homoseksualitet blev afkriminaliseret i Danmark i 1930, men at forbuddet mod, at to mænd danser offentligt sammen, først blev fjernet i 1973.

... homoseksualitet først blev fjernet fra Sundhedsstyrelsens liste over sygdomme i 1981.

... det at være homoseksuel fortsat er strafbart mange steder i verden, og at flere lande har dødsstraf for homoseksualitet.

► i tiden mellem tradition og fornyelse.

Køn og seksualitet

Et klart eksempel på striden mellem tradition og fornyelse er folkekirkens forhold til køn og seksualitet. Én af de seneste og mest heftige teologiske debatter har handlet om kirkens forhold til homoseksuelle.

Debatten er opstået, fordi det danske samfund gennem de seneste 150 år har ændret op-

fattelse af køn og seksualitet: Siden dødsstraffen for homoseksualitet blev ophævet i 1866, har homoseksualitet langsomt udviklet sig til at være en selvstændig identitetskategori. Danmark indførte som det første land i verden en lov om registreret partnerskab i 1989, og i begyndelsen af 2010 har politikere diskuteret muligheden for en ægteskabslovgivning, som omfatter homoseksuelle på lige fod med heteroseksuelle.

Kirken må tage stilling til de forandringer i synet på seksualitet, som er sket i samfundet. Derfor diskuterer teologer fx, hvad kirken kan tilbyde homoseksuelle, om kirken kan eller ikke kan fungere som medhjælper til at inkludere minoritetsgrupper i samfundet, om ægteskabet er forbeholdt heteroseksuelle osv. Indimellem diskuteres spørgsmålene så heftigt, at man får fornemmelsen af, at det er på denne sag, folkekirkens fremtid skal afgøres. Men at historien medfører forandringer, som folkekirken skal forholde sig til, er ikke noget nyt. Historien har tidligere sat andre kønsrelaterede emner på det teologiske tapet: I midten af 1800-tallet disku-

terede kirken skilsmisser og vielse af fraskilte, og i begyndelsen af 1900-tallet handlede det om kvindebevægelsen og om kvindelige præster.

De tre teologiske emner (kirkelig vielse af fraskilte, kvindelige præster og velsignelse/vielse af homoseksuelle) ligner på flere måder hinanden: De har alle tre udgangspunkt i forandringer i samfundet og bliver diskuteret teologisk, fordi dele af kirken betragter forandringerne som uforenelige med kirkens grundlag. Derfor har de tre emner på hver deres tidspunkt i historien delt kirken i 'for og imod'.

Hvad siger bibelen?

En væsentlig grund til, at kønsrelaterede forandringer bliver til teologiske udfordringer, er, at kirken har en bibel. Bibelens tekster om køn og seksualitet er stridens kerne i den kønsrelaterede teologi. Paulus skriver fx om kvinder, at de skal tie i menighederne og underordne sig deres mænd. Kvinden skal bede med tildækket hoved, og det er en vanære for hende at lade sit hår klippe (1 Korintherbrev kapitel 11, vers 1-16 og kapitel 14, vers 34-36. 1 Timotheusbrev kapitel 2, vers 11-15). Om homoseksuelle handlinger hedder det i bibelen, at det er unaturligt og vederstyggeligt (3 Mosebog kapitel 18, vers 22 og kapitel 20, vers 13. Romerbrevet kapitel 1, vers 26-27). Hvordan skal man forholde sig til den slags social-etiske, bibelske tekster i nutiden, hvor det er naturligt for kvinder at gå på talerstolen som undervisere og politikere, og hvor to mennesker af samme køn kan leve lovformeligt sammen? Svaret afhænger af, hvordan man fortolker bibelen.

I folkekirken finder man to grundlæggende forskellige fortolkningsmetoder: Den ene vil

Historisk set har det vist sig, at kirken er i stand til at integrere nye opfattelser af samlivsformer og nye køns- og seksualitetsopfattelser uden at miste sin selvforståelse som kristen kirke.

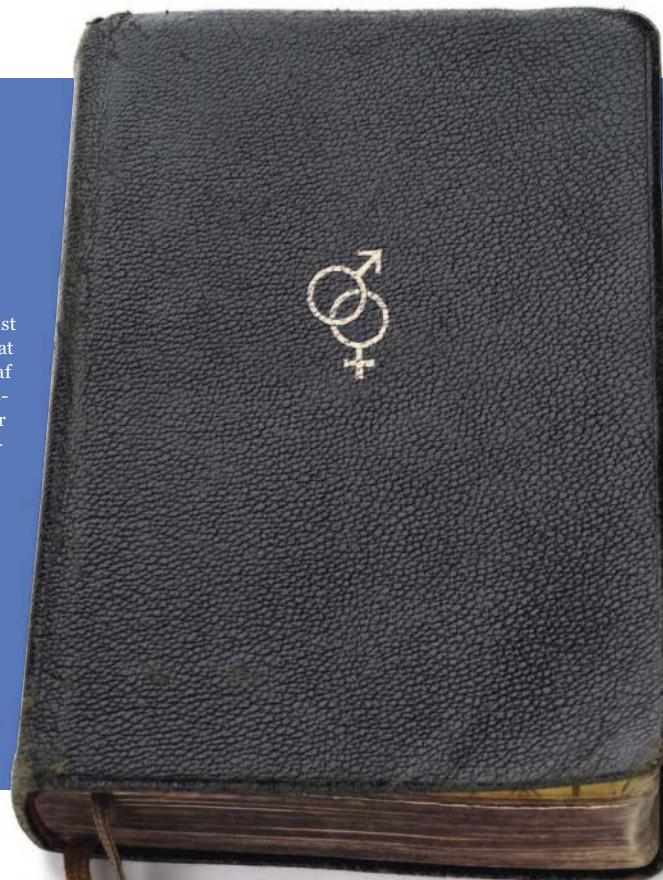

Foto: Shutterstock

hævde, at bibelens tekster om social-etiske forhold skal være bestemmende for nutiden. Det vil sige, at kvinder ikke kan være præster og homoseksuelle ikke velsignes. Et af problemerne med den fremgangsmåde er, at selvom man insisterer på bibelens generelt nutidige gyldighed, så kræver en konkret brug af bibelen alligevel udvælgelse. F.eks. må

man antage, at det er meget få, der mener, at Paulus' ord om, at kvinder skal være tildækkede og langhårede, skal gælde i dag, så kristne kvinder skal bære slør under gudstjenesten og ikke må være korthårede.

Den anden metode tager udgangspunkt i, at de bibelske tekster er bundet til den kultur, som de blev til i. Paulus' ord om kvinder i ►

VIDSTE DU AT ...

... politikerne i 1947 fjernede den undtagelse, som forbød kvindelige præster i folkekirken

... de 3 første kvindelige præster blev ordineret i Odense Domkirke i 1948

... 2009 blev året, hvor antallet af kvindelige præster oversteg antallet af mandlige præster (i 2008 var landsgennemsnittet 49,9% kvindelige præster, i 2009 var det 51,1%).

... på <http://teo.au.dk/enhed/afdelinger/syst/aktuelt/kvindeligepraester/seminkjole/> findes bogen *Se min kjole*, hvor man bl.a. kan læse om de første kvindelige præster.

► menighederne er altså udtryk for den kultur, som Paulus levede i. Hvis kristendommen skal kunne gælde til alle tider – og det er forudsætningen for arbejdet med nutidig, folkekirkelig teologi – er det derfor nødvendigt at skelne mellem fortidens kultur og social-etik og nutidens. Det gør ikke historien betydningsløs, men det betyder, at historien ikke er en facitliste. Kristendommen befinder sig altid i en 'nutidig historisk situation', og kirken har som opgave at formidle sit budskab til den kultur, som

den befinder sig i. Det gør den ikke nødvendigvis bedst ved at holde fast på fortidens kulturelle former – den må også inddrage nutidens.

Repræsentanter for de to forskellige metoder er ofte meget uenige, når det drejer sig om den kønsrelaterede teologi. Fælles for de to tilgange er dog, at brugen af bibelen i nutiden gør det nødvendigt at vælge og at overveje, hvilke dele af kristendommens historie der skal gøres gældende for nutidig kristendom og for den folkekirkelige teologi.

Fortolkning og fornyelse

Selv om teologien kan skelne mellem bibelens tid og vores tid, betyder det ikke, at kirken i samtiden kan mene hvad som helst. Den danske folkekirke er afhængig af og forstår sig selv som formidler af det evangelium, der har Kristus som centrum. Derudover er kirken afhængig af sin egen lange historie; den er arving til 2000

års teologi. Denne lange historie betyder, at mængden af teologiske udsagn er så enorm, at det er umuligt at aktualisere dem alle sammen på én gang. Teologiens kompleksitet gør det nødvendigt at vælge, og denne udvælgelses-tvang ses i praksis i de teologiske fortolkninger. Paulus anbefalede fx engang, at man ikke skulle indgå ægteskab, fordi et ugift menneske bedre ville kunne koncentrere sig om Kristus. Men under indflydelse fra den tidlige kirkes omverden, hvor folk af gode grunde var tilhængere af ægteskabet, gik Paulus' syn på ægteskabet i glemmebogen, og senere hen gjorde den katolske kirke tilmed ægteskabet til et sakramente. I mødet med omverdenen er der altså ting fra den teologiske tradition, som man lader ligge. Det er en del af den teologiske fortolkningsproces, der gør teologien i stand til at interagere med kultur og folkelighed og til at integrere de muligheder, som samfundet tilbyder. Dermed ikke sagt, at teologien kan indlemme hvad som helst i sig gennem fortolkning. Kirken forstår netop sig selv som forpligtet på evangeliet og som afhængig af sin egen historie. Det betyder, at teologien, for at holde fast på sin kristne identitet og selvforståelse, også løbende må sætte grænser for, hvad der kan ændres på og indoptages fra omverdenen. Det sker ud fra de elementer, som folkekirketeologien betragter som konstituerende og umistelige (det kunne fx være bekendelsen af Kristus som Guds åbenbaring, tilsigelsen af syndernes forladelse, læren om retfærdiggørelse ved tro, næstekærlighedsbudet og lign.). Den kristne kirkes egen lange og komplekse historie sætter altså den danske folkekirke i den situation, at den hele tiden må arbejde med identitet, tilvalg, fravalg. Det er

i denne refleksion over både afgrænsning og integration, at folkekirken har mulighed for at forandre sig selv uden at opgive sig selv. Det forholder sig ikke sådan, at kirken nødvendigvis bliver mindre kirke, når den forandrer sig. Tværtimod har det historisk set vist sig, at folkekirken er i stand til at integrere nye opfattelser af samlivsformer og nye køns- og seksualitetsopfattelser uden at miste sin selvforståelse som kristen kirke. Det er sagerne om kvindelige præster og vielse af fraskilte gode eksempler på.

Den teologiske fortolkningsproces har her betydet, at et meget stort flertal af præsterne i folkekirken i dag gerne vier mennesker, der har været gift før, og opfatter det som godt og rigtigt, at kvinder er præster. Set i det lys er det forventeligt, at man inden for de kommende år vil lave et folkekirkeligt ritual for velsignelse og/eller vielse af homoseksuelle, og det er sandsynligt, at denne måde at inkludere homoseksuelle på med tiden bliver del af den brede folkekirkeligheds evangeliske selvforståelse.

At forandre sig selv

At trives i balancegangen mellem tradition og fornyelse i spændingen mellem teologi og omverden er nok en udfordring for teologien, men samtidig også en del af dens eget væsen. Ideen om teologiens selvforandring er nemlig ikke en nyopfindelse: Ved Reformationen blev det et slagord, at kirken skulle være semper reformanda, altid klar til igen at reformere sig selv. En vis sensibilitet over for omverdenen er indbygget i den reformatoriske teologi sammen med troen på, at kirken er i stand til på én gang at reformere sig selv og opretholde sig selv. Det er ikke sådan, at alt nyt pr. definition er godt

Foto: Bengt Klende Kap

Et homoseksuelt ægtepar ved Copenhagen Pride 2009.

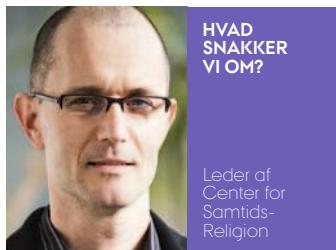
nyt, eller at alt gammelt pr. definition bare er bedre. Hverken struktur eller dynamik kan i sig selv hævde at være evangeliets eneste rette medium, men for kirken er det relevant at arbejde med dem begge i forsøget på at forkynde Kristus så godt og klart som muligt. Den reformatoriske teologi kan erklære sig enig i filmen *Casablancas* uddødelige tekst om tiden: *The fundamental things apply as time goes by.* ■

HVIS DU VIL VIDE MERE

Bøger og artikler

- *Danske præster og biskopper om kirkelige velselser af homoseksuelle* Kroghs Forlag (2006)
- Kirsten Busch Nielsen, Ninna Jørgensen, Hans Raun Iversen og Troels Engberg-Pedersen: *Forkynd evangeliet for al skabningen. Om kirkelig vielse af registrerede par* ANIS (2004)
- Johannes Nissen: *Bibel og Etik* Århus Universitetsforlag (2003)
- Benedicte Præstholt: Et sted at forstå, kapitel 1 'Bibeltro?' Unitas Forlag (2006)

FORFATTERE

HVAD
SNAKKER
VI OM?

Leder af
Center for
Samtids-
Religion

Jørn Borup

(*ph.d., lektor*)

Forsker i buddhisme med særlig interesse i japansk zen-buddhisme, moderne buddhisme i vesten og forholdet mellem religion og migration

AT FORSTÅ
RELIGION
BEDST – MED
ELLER UDEN
RELIGIØSE
BRILLER

Jens Linderoth

(*ph.d. studerende*)

Forsker i kendetegnene ved moderne teologisk 'viden' med særligt fokus på Johannes Aagaards teologi og forfatterskab

SPIRITUALITET
– SAMLE-
BÅNDS-
PRODUKT
ELLER UNIKA?

Iben Egekvist Krogsdal

(*ph.d.*)

Forsker i folkereligiøsitet og spirituel selvudvikling

FRA FIRHJULS-
KRISTNE TIL
FEJRINGS-
KRISTNE

Viggo Mortensen

(*dr. theol., professor*)

Forsker i missionsteologi med særlig fokus på religionsdialog og religionsmøde

GÅ GLAD
I BAD? –
MUSLIMSKE
NORMER FOR
FÆLLESBAD

Sidsel Vive Jensen

(*ph.d. studerende*)

Forsker i forholdet mellem religion og skole med særligt fokus på islam

TRADITION
TIL FOR-
HANDLING
– AT VÆRE
2. GENE-
RATIONS
HINDU I
DANMARK

Marianne C. Qvortrup Fibiger

(*ph.d., lektor*)

Forsker i hinduisme med særlig fokus på gudindedyrkelse

VEJEN TIL GUD
GÅR GENNEM
GOOGLE
– OM UNGES
BRUG AF
INTERNETTET
TIL RELIGIØSE
FORMÅL

Peter Fischer-Nielsen

(*ph.d. studerende*)

Forsker i religion på internettet med særlig fokus på hvordan folkekirken kommunikerer online

"PÅ FÆR-
ØERNE TROR
MAN DA"
– RELIGION I
FOLKESKOLEN

Janna Egholm Hansen

(*ph.d. studerende*)

Forsker i religion i udkantsområder med særlig fokus på Færøerne

ÅRHUS VALG-
MENIGHED
– EN ANA-
KRONISME?

Lars Ahlin

(*ph.d., lektor*)

Forsker i religion og spiritualitet i den senmoderne verden med særlig interesse for New Age og alternativ behandling

GENFØDT
OG BLÅ:
RELIGIØSITET
BASERET
PÅ JAMES
CAMERON'S
AVATAR

Markus Davidsen

(ph.d. studerende)

Forsker i religion i populærkultur med særlig fokus på fiktionsbaserede religioner

DET ER
BAR' KIRKE!

Marie Thomsen

(ph.d. studerende)

Forsker i moderne kristendom med særlig fokus på aktuelle menighedsstrukturer i folkekirken

EVANGELIST
- PÅ MISSION
I DANMARK

Rikke Gottfredsen

(stud.mag.)

Forsker i karismatiske kristne bevægelser med særlig fokus på missionsorganisationen Evangelist

DONA
CONCHA
OG PINSE-
VÆKKELSEN
I DEN
KATOLSKE
KIRKE

Jakob Egeris Thorsen

(ph.d. studerende)

Forsker i karismatisk kristendom i Sydamerika

VIL DU HA'
NOUGAT TIL
NADVEREN
- EN GUIDE
TIL AT ÆNDRE
DEN DANSKE
FOLKEKIRKE

Liselotte Malmgart

(ph.d., lektor)

Forsker i nordisk kirkehistorie med særlig fokus på kirke og velfærdsstat

NY ATEISME
- DE VIRKER
SURE, MEN
MÅSKE HAR
DE RET!

Kirstine Helboe Johansen

(ph.d.)

Forsker i moderne kristendom med særlig fokus på gudstjenestens teologi og praksis

YOU MAY
NOW KISS
THE BRIDE

Peter Lodberg

(ph.d., lektor)

Forsker i religionsmøder med særlig interesse for religiøse konflikter i tredjeverdenslande

NÅR KØN OG
SEKSUALITET
FORANDRER
FOLKEKIRKEN

Benedicte Hammer Præstholt

(ph.d. studerende)

Forsker i folkekirkelig praksis med særlig fokus på køn og seksualitet

Bogens
redaktør

René Dybdal Pedersen

(ph.d.)

Forsker i nye religioner med særlig interesse for årsager til vækst.

RELIGION**2.0?**

Udgivet af Det Teologiske Fakultet,
Aarhus Universitet

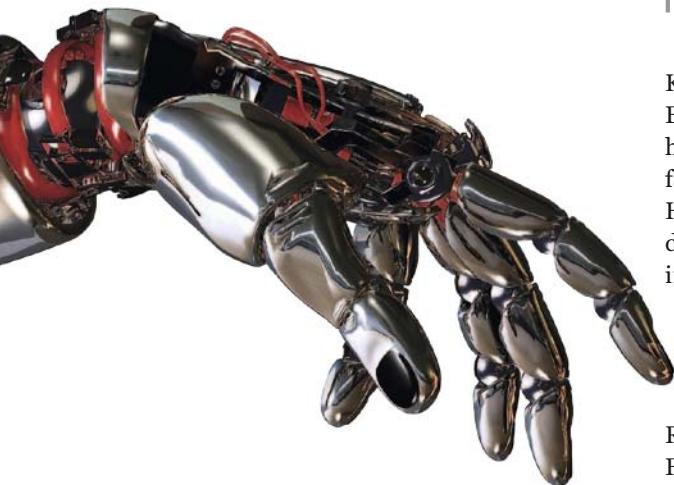
Redaktør: René Dybdal Pedersen

Korrektur: Marlene Jessen

Design og tryk: Datagraf A/S

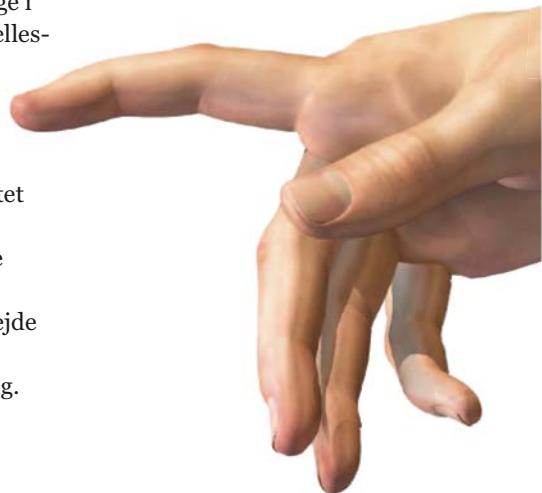
ISBN 978-87-989671-0-1

RELIGION2.0?

Kan science fiction blive religion?
Er der i Danmark i dag en fælles holdning blandt muslimer til fællesbadning i folkeskolerne? Har ateister ret i deres kritik af den danske folkekirke? Og bliver internettet det sted, hvor unge i fremtiden søger religiøse fællesskaber? Det er nogle af de spørgsmål, som forskere fra Center for Samtids-Religion på Det Teologiske Fakultet på Aarhus Universitet har sat fokus på for at spotte tendenser og trends i det nye årtusind. I "Religion 2.0?" løftes sløret for centrets arbejde gennem en række snapshots af det religiøse landskab i dag.

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

Bygning 1443
Tåsingevej 3
8000 Århus C
Tlf. 89 42 11 11
www.teo.au.dk

ISBN 978-87-989671-0-1

9 788798 967101 >